

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Özel Hukuk Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

ANONİM ŞİRKETLERDE YÖNETİM KURULUNUN HUKUKİ SORUMLULUĞU

Barnas KANTARCI
18906002

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Necat AZARKAN

Diyarbakır 2021

T.C.
Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**ANONİM ŞİRKETLERDE YÖNETİM KURULUNUN HUKUKİ
SORUMLULUĞU**

Barnas KANTARCI
18906002

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Necat AZARKAN

Diyarbakır 2021

TAAHHÜTNAME

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

22/10/2021
Barnas KANTARCI

ÖNSÖZ

Ticaret hayatının temel aktörlerinden olan ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda da kapsamlı bir yer tutan anonim şirketlerin yönetilmesi ve bu idare işini üstlenen yönetim organının hukuki tasarruflarından ve bu sıfatı taşımasından kaynaklanan sorumluluğu önemli bir hukuksal inceleme konusu teşkil etmektedir. İş bu tezin inceleme konusunu da “anonim şirketlerde yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğu” oluşturmaktadır.

Öncelikle katkılarından dolayı tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Necat Azarkan'a, lisans eğitim sürecinde bana ticaret hukukunu öğreten ve sevdiren Prof. Dr. Oruç Hami Şener'e, kadim dostum Araş. Gör. Bavver Kılıçoğlu'na ve kardeşim, sevdiğim Ardil KANTARCI'ya sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Barnas KANTARCI

Diyarbakır 2021

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, anonim şirketlerde yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumlulukları ve sorumluluk davası konularının kapsamlı bir şekilde incelenmesidir. Birinci bölümde; anonim şirketlerde yönetim kurulu başlığı altında, yönetim kurulunun organ niteliği, yönetim kurulunun oluşumu, yönetim kurulunun yapısı, yönetim kurulunun görev ve yetkileri konularına yer verilmiştir. İkinci bölümde; 6102 sayılı TTK. kapsamında yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğu ele alınacaktır. Bu sorumluluk kapsamında, sorumluluğun niteliği ve özellikleri ele alındıktan sonra yönetim kurulu üyelerinin kamu borçlarından dolayı sorumlulukları, özellikle 6183 sayılı Amme Alacakları Tahsili Usulü Hakkında Kanun ve Vergi Usul Kanunu'ndaki sorumlulukları işlenecektir. Çalışmamızın sorumluluk davası başlıklı üçüncü bölümünde, sorumluluğun yerine getirilmediği hallerde üyelere karşı açılacak sorumluluk davası ve özelliklerine değinilecektir. Son olarak yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu ortadan kaldıran haller olarak karşımıza çıkan ibra, zamanaşımı, zarar görenin rızası ve sulhun özelliklerine değinilecektir.

Anahtar Sözcükler

Anonim Şirket, yönetim kurulu, hukuki sorumluluk, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu.

ABSTRACT

The aim of this thesis is analysing the legal liabilities of board members and liability case in joint stock company issues. In the first chapter of our thesis firstly we will discuss the term board of directors of joint-stock company; then qualifications of the member of board and rights, duties, competences of board members under the 6102 numbered Turkish Commercial Code. In the second chapter, the legal responsibility of the members of the board of directors will be dealt with under the Turkish Commercial Code No. 6102. Within the same framework, responsibility, quality and features will be discussed. In this study, responsibilities of the members of the board of directors because of the public debts, especially their responsibilities in Law on the Procedure of Collection of Public Receivables No. 6183 and in Tax Procedure Law will be studied. In the last chapter, the lawsuit opened against members when the responsibility for liability is not complied, and its characteristics will be mentioned. Finally, the characteristics of discharge and the statute of limitations which appear as two cases eliminating the responsibility of the board of directors, will be examined.

Keywords

Joint-stock company, board of directors, legal liability, Turkish Commercial Code numbered 6102.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖNSÖZ.....	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
KISALTMALAR.....	VIII
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
YÖNETİM KURULU	4
1.1. GENEL OLARAK	4
1.2. YÖNETİM KURULUYLA İLGİLİ SİSTEMLER	5
1.2.1. Tekli (Monist) Yönetim Sistemi	5
1.2.2. İkili (Dualist) Yönetim Sistemi	7
1.3. YÖNETİM KURULUNUN OLUŞMASI	8
1.3.1. Yönetim Kurulunun Üye Sayısı	8
1.3.2. Yönetim Kurulu Üyelerinin Niteliği	9
1.3.2.1. Gerçek Kişiler Bakımından	9
1.3.2.2. Tüzel Kişiler Bakımından	10
1.3.3. Yönetim Kurulu Üyeliğinin Kazanılması	11
1.3.3.1. Genel Kurulca Seçilme.....	11
1.3.3.2. Esas Sözleşmeyle Atama.....	11
1.3.3.3. Yönetim Kurulunca Yapılan Geçici Üye Seçimi (Kooptation). 11	
1.3.3.4. Kamu Tüzel Kişilerince Üye Seçimi.....	12
1.3.4. Görev Süresi	13
1.3.5. Yönetim Kurulu Üyelik Sıfatının Kaybedilmesi.....	14
1.3.5.1. Kendiliğinden Sona Erme	14
1.3.5.2. İstifa.....	15

1.3.5.3. Azil	16
1.4. YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN GÖREV VE YETKİLERİ..	17
1.5. YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN HAKLARI VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ	19
1.5.1. Yönetim Kurulu Üyelerinin Hakları	19
1.5.1.1. Yönetim Kurulu Üyelerinin Kişisel Nitelikteki Hakları	19
1.5.1.1.1. Yönetim Hakkı	19
1.5.1.1.2. Temsil Hakkı	19
1.5.1.1.3. Bilgi Edinme Hakkı.....	20
1.5.1.2. Mali Nitelikteki Hakları	21
1.5.1.2.1. Huzur Hakkı	21
1.5.1.2.2. Ücret	22
1.5.1.2.3. Kazanç Payı.....	22
1.5.1.2.4. İkramiye	22
1.5.2. Yönetim Kurulu Üyelerinin Yükümlülükleri	23
1.5.2.1. Özen ve Sadakat Borcu	23
1.5.2.2. Müzakereye Katılmama Yükümlülüğü	25
1.5.2.3. Şirketle İşlem Yapmama Borcu	25
1.6. YÖNETİM KURULU KARARLARININ GEÇERSİZLİĞİ	26
İKİNCİ BÖLÜM	28
YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN HUKUKİ SORUMLULUĞU	28
2.1. SORUMLULUĞA HAKİM OLAN PRENSİPLER.....	28
2.1.1. Sorumluluğun Kişiselliği Prensibi	28
2.1.2. Yetki ve Sorumluluk Arasındaki Orantı.....	29
2.1.3. Farklılaştırılmış Teselsül	30
2.2. HUKUKİ SORUMLULUĞU GEREKTİREN HALLER	36
2.2.1. Özel Hükümlerle Sayılan Sorumluluk Halleri	37
2.2.1.1. Belge ve Beyanların Kanuna Aykırı Olması (m. 549)	37
2.2.1.2. Sermaye Hakkında Yanlış Beyanlar ve Ödeme Yetersizliğinin Bilinmesi (m. 550).....	39
2.2.1.3. Değer Biçilmesinde Yolsuzluk (m. 551).....	39
2.2.1.4. Halktan Para Toplamak (m. 552)	41

2.2.1.5. Birleşme, Bölünme ve Tür Değişikliği İşlemlerinde Eksiklik (m. 193).....	42
2.2.1.6. Şirketler Topluluğunda Hâkimiyetin Hukuka Aykırı Kullanılmasından Doğan Sorumlulukları (TTK m. 195 ve m. 202)	42
2.2.1.7. Pay Sahibi Sayısının Bire Düşmesi Halinde Yapılması Gereken İşlemlerin Yapılmaması (m. 338).....	48
2.2.1.8. Müzakerelere Katılma Yasağının İhlal Edilmesi (m. 393).....	49
2.2.1.9. Şirketle İşlem Yapma ve Şirkete Borçlanma Yasağı (m. 395)..	49
2.2.1.10. Rekabet Yasağının İhlali(m. 396)	50
2.2.1.11. Anonim Şirket İçin Web Sitesinin Açılmaması (TTK m. 1524)	52
2.2.2. Genel Hükümlerle Sayılan Sorumluluk Halleri	52
2.3. SORUMLULUK SİGORTASI (m. 361)	54
2.4. KAMU BORÇLARINDAN DOĞAN SORUMLULUK (VUK VE AATUHK'A GÖRE SORUMLULUK)	56
2.4.1. AATUHK 35. madde ve VUK 10. maddenin Uygulama Alanı.....	56
2.4.2. Sorumluluğun Zaman Yönünden Sınırı	57
2.4.3. AATUHK Yönünden Kusursuz Sorumluluk	58
2.4.4. VUK'dan Doğan Sorumluluk.....	59
2.4.5. İkinci Derecede Sorumluluk.....	59
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	61
SORUMLULUK DAVASI	61
3.1. GENEL OLARAK	61
3.2. SORUMLULUK DAVASININ ŞARTLARI	64
3.2.1. Hukuka Aykırılık.....	64
3.2.2. Kusur	65
3.3.3. Zarar	67
3.3.3.1. Doğrudan Zarar	68
3.3.3.2. Dolayısıyla Zarar.....	70
3.3.4. İlliyet Bağı.....	71
3.3. SORUMLULUK DAVASININ TARAFLARI	72
3.3.1. Davacı Taraf.....	72

3.3.2. Davalı Taraf.....	75
3.4. HUKUKİ SORUMLULUĞUNU SONA ERDİREN SEBEPLER	77
3.4.1. İbra	77
3.4.1.1. İbra Kavramı ve Hukuki Niteliği	77
3.4.1.2. İbra Kararında Yönetim Kurulu Üyelerinin Oydan Yoksunluk Hali	79
3.4.1.3. İbra Kararının Sorumluluk Davasına Etkisi	80
3.4.1.4. İbra Kararının Geri Alınması ve Sakatlığı	81
3.4.1.5. İbra Davası	82
3.4.2. Sulh.....	82
3.4.3. Zamanaşımı	83
3.5. SORUMLULUĞU İHLAL ETMENİN YAPTIRIMLARI	86
3.5.1. Tazminat.....	86
3.5.2. Azil	87
3.5.3. Cezai Şart	87
SONUÇ	88
KAYNAKÇA	91

KISALTMALAR

AATUHK	Amme Alacakları Tahsili Usulü Hakkında Kanun
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BanK.	Bankacılık Kanunu
C.	Cilt
bkz.	Bakınız
E.	Esas
H.D.	Hukuk Dairesi
HMK	Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İsv.	İsviçre
K.	Karar
R.G.	Resmi Gazete
s.	Sayfa
S.	Sayı
TTK	Türk Ticaret Kanunu
TK	Ticaret Kanunu
TBK	Türk Borçlar Kanunu
TCK	Türk Ceza Kanunu
TMK	Türk Medeni Kanunu
SPK	Sermaye Piyasası Kanunu
vd.	Ve devamı
VUK	Vergi Usul Kanunu
Y.	Yargıtay
YHGK	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

GİRİŞ

Modern sosyal hayatın tipik gelişmeleri her hukuk mekanizmasında ve her hukuk sisteminde önemli devrimlere neden olmuştur. Sosyal hayat dinamik olduğundan, hukuk mekanizmalarının da dinamik olması gerekmektedir. Yeni gelişmelerin eski kuram ve kavramlarla açıklanması, hukukçuların da gerçekleri karıştırmalarına neden olur. Yeni gelişmeler yeni kurumlarla açıklanmalıdır. Bunları eski kurumlarla açıklamak, oluşan yeni ihtiyaçları karşılamayacak ve hukuk düşüncesinde karışıklıklara neden olacaktır¹.

Türk hukukunda Ticaret Hukuku alanında birçok gelişme yaşanmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun batılılaşma eğilimleri sonucunda ilk Ticaret Kanunu çıkarılmıştır. 18 Ramazan 1266 tarihinde yayınlanan "Kanunname-i Ticaret", 1807 tarihli Fransız Ticaret Kanunu'nun tercümesi olup, 1926 yılına kadar aynen muhafaza edilerek yürürlükte kalmıştır². 1926 tarihinde yürürlüğe giren Ticaret Kanunu ise birçok ülkenin mevzuatından alıntılanarak hazırlanılmıştır. 1 Ocak 1957 tarihinde yürürlükten kalkan bu kanun yerine 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu yürürlüğe girmiştir. 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 14 Şubat 2011 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanan ve 1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe giren 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na kadar yürürlükte kalmıştır. Anonim şirketler ise Türk hukukuna 1850 tarihinde "Ticareti Berriye Kanunnamesi" ile girmiştir.

Anonim şirketler kapitalist sistemin en kuvvetli göstergesidir. Anonim şirketler, ekonomik alandaki en önemli etkisi ise dağınık birikimleri bir araya getirerek büyük sermayelere ihtiyaç duyan teşebbüslerin oluşmasını sağlamasıdır³. Günümüzde ise anonim şirketler bulundukları ülkelerin ekonomilerini etkileyebileceği gibi bazı anonim şirketler dünya ekonomisini doğrudan etkilemekte,

¹ Ernest Hırş, "Ticaret Hukuku Dersleri", İsmail Akgün Matbaası, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, İstanbul 1948, s. 9

² Halil Arslanlı, "Kara Ticareti Hukuku Dersleri, Umumi Hükümler", Fakülteler Matbaası, 3.Baskı, İstanbul 1960, s. 5

³ Halil Arslanlı, "Anonim Şirketler, Anonim Şirketin Organizasyonu II", Fakülteler Matbaası, İstanbul 1959, s. 4

devletlerin politikalarına yön vermektedir. Bu açıdan bakıldığında anonim şirketlerin faaliyetlerinin sektöre uğraması ekonomik olarak çöktürlere ve krizlere neden olabilmektedir. Dolayısıyla anonim şirketlerin doğru ve kurumsal yönetim ilkelerine uygun yönetilmesinde yönetim kurulu ve yönetim kurulu üyelerinin şirket içerisindeki konumlarının kapsamlı olarak incelenmesi elzemdir. Anonim şirketler, yönetim kurulu üyelerini oluştururken ve yönetim kurulu üyelerinin şirket içerisindeki işlevlerini belirlerken çok dikkatli davranmalıdır. Eğer anonim şirketin işleyişinde yönetim kurulu üyelerinin hukuki açıdan sorumlulukları gündeme gelirse; üyelerin, kusurları oranında anonim şirkete ve şirket ile ilgisi bulunan diğer paydaşlara verdikleri doğrudan ya da dolaylı zararlar yönetim kurulu üyeleri tarafından giderilir.

Bu çalışmanın amacı, özel olarak yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna ilişkin 6102 sayılı yeni TTK'daki düzenlemeleri incelemektir. Ayrıca yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu konusu, TTK'nın dışında Sermaye Piyasası Kanunu ve Bankacılık Kanunda da ele alındığından çalışmamızda bu kanunların sorumluluğa ilişkin düzenlemelerine de değinilmektedir.

Çalışmamızın ilk bölümünde anonim şirketlerin yönetim kurulu başlığı altında yönetim kurulunun organ niteliği, yönetim kuruluyla ilgili sistemler, yönetim kurulunun üye sayısı, yönetim kurulu üyelerinin gerçek ve tüzel kişileri açısından niteliği, yönetim kurulu üyelerinin seçilme şekilleri, yönetim kurulu üyelerinin görev süresi, üyelik sıfatının kaybedilmesi, yönetim kurulu üyelerinin görev ve yetkileri, yönetim kurulu üyelerinin hakları ve yükümlölükleri ve yönetim kurulu kararlarının geçersizliği incelenmiştir.

Çalışmamızın ikinci bölümünün başlığının adı ise yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğudur. Bu bölümde öncelikle bu sorumluluğa hakim olan prensiplerden söz edilmiş, özellikle 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'ndaki yeniliklerinden biri olan farklılaştırılmış teselsül ilkesine İsviçre Borçlar Kanunu'ndaki 1991 yılındaki değışimlerle beraber değinilmiştir. Devamında hukuki sorumluluğu gerektiren haller ikiye ayrılarak; özel hükümlerle sayılan sorumluluk hallerinden, belge ve beyanların kanuna aykırı olması, sermaye hakkında yanlış beyanlar ve ödeme yetersizliğinin bilinmesi, değer biçilmesinde yolsuzluk, halktan

para toplamak, birleşme, bölünme ve tür değişikliği işlemlerinde eksiklik, pay sahibi sayısının bire düşmesi halinde yapılması gereken işlemlerin yapılmaması, rekabet yasağının ihlali, şirketle işlem yapma ve şirkete borçlanma yasağı, müzakerelere katılma yasağının ihlal edilmesi, şirketler topluluğunda hakimiyetin hukuka aykırı kullanılmamasından doğan sorumlulukları, anonim şirket için web sitesinin açılmaması gibi haller 6102 sayılı TTK'daki hükümlerle beraber; genel hükümler uyarınca hukuki sorumluluk (TTK m. 553) da ayrıca incelenmiştir. Yine anonim şirketlerde yönetim kurulu üyelerinin, anonim şirketi zarara uğratmaları halinde aleyhlerine açılacak sorumluluk davalarına karşı yönetim kurulu üyelerine bir anlamda koruma sağlayan sorumluluk sigortası kavramına ve son olarak hukuki sorumluluk gerektiren haller başlığında son olarak kamu borçlarından dolayı sorumluluk konusunda Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanunu ve Vergi Usul Kanunu'ndan doğan sorumluluklara da değinilmiştir.

Çalışmamızın son ve üçüncü bölümü ise, sorumluluk davasına ayrılmıştır. Öncelikle sorumluluk davasına genel olarak, görevli ve yetkili mahkeme ve yargılama usulleri Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) çerçevesinde değerlendirilmiştir. Daha sonra sorumluluk davasının şartları olan hukuka aykırılık, kusur, illiyet bağı ve zarar kavramları Türk Borçlar Kanunu (TBK) kapsamında, özellikle zarar kavramı doğrudan zarar ve dolayısıyla zarar ayırımına değinilmiştir. Bu başlıktan sonra sorumluluk davasının tarafları olan davacı ve davalı taraflar, hukuki sorumluluğu sona erdiren sebepler başlığında da ayrıntılı olarak ibra, sulh ve zamanaşımı ve son olarak sorumluluğu ihlal etmenin yaptırımları olan tazminat, azil ve cezai şart konuları incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

YÖNETİM KURULU

1.1. GENEL OLARAK

Türk Medeni Kanunu⁴nun (TMK) 49. maddesine göre, tüzel kişiler fiil ehliyetlerini gerekli organlara sahip olmalarıyla kazanırlar. Yine TMK'nın 50. maddesine göre bu kişilerin iradeleri ancak organlarıyla açıklanabilir. Ne var ki TMK, organ kavramının tanımını yapmamıştır. Tüzel kişilerde organ, fiilleriyle bağlı olduğu tüzel kişiyi bağlayan ve bir veya birden çok kişiden oluşan kavramdır⁵.

Tüzel kişilikler, dış ilişkilerinde temsiliyeti ve işlerinin yürütülmesi gibi iş ve işlemlerini yürüten organlara ihtiyaç duymaktadırlar. Anonim şirket de bir tüzel kişi olup yönetim kurulu, anonim şirketin işlerini yürütüp dış ilişkide temsiliyetini sağlamaktadır. Anonim şirketlerde yönetim kurulu, kanunen düzenlenmiş zorunlu organlardandır⁶.

Türk Ticaret Kanununun⁷ (TTK) 359. maddesi ile 396. maddeleri arasında yönetim kurulu ile ilgili hükümler düzenlenmiştir. TTK 365. maddesindeki hükme göre üzere yönetim kurulu anonim şirketleri yönetir ve temsil eder. Yani yönetim kurulunun anonim şirketin iç ilişkisinde yönetme yetkisi bulunurken anonim şirketin dış ilişkilerinde de temsil yetkisi bulunmaktadır⁸. Yine 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu 359. maddesine göre anonim şirket yönetim kurulu bir veya birden çok kişiden oluşup, esas sözleşmeyle atanabilecekleri gibi genel kurul tarafından da

⁴ Resmi Gazete (R.G.) 08/12/2001, Sayı: 24607

⁵ Serhan Dinç, “6102 Sayılı TTK’ya Göre Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluk Halleri”, Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 74, Ankara 2016/4, s. 143

⁶ Gerçekten de TTK’nın 530. maddesine göre anonim şirketlerde yönetim kurulunun oluşturulmaması halinde mahkeme, anonim şirketin feshine karar verir. Reha Poroy, Ünal Tekinalp, Ersin Çamoğlu, “Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku”, Vedat Kitapçılık 10. Baskı, İstanbul Eylül 2005, s. 296

⁷ R.G. 14.02.2011, Sayı: 27846

⁸ Hasan Pulaşlı, “Şirketler Hukuku Şerhi”, Adalet Yayınevi 3. Baskı, Ankara, s. 1192

seçilebilirler. TTK'nın 359. maddesine göre anonim şirket gerçek kişiler gibi tüzel kişiler de yönetim kurulu üyesi olabilir.

Yönetim kurulunun, anonim şirketi yönetmesi ve temsil etmesinin asıl nedeni, olağanüstü toplantılar dışında yılda bir defa toplanan genel kurulun, şirketin faaliyetlerini daha yavaş yürüteceği düşüncesidir. Yine şirket pay sahiplerinin artmasıyla şirket faaliyetlerinin yürütülmesi ve temsili de zorlaşacaktır⁹.

TTK'nın 329. maddesinin 2. fıkrasına göre anonim şirketin pay sahipleri, sadece taahhüt ettikleri sermaye ile sorumludurlar. Dolayısıyla anonim şirketin iş ve işlemlerinden dolayı pay sahiplerine sorumluluk yüklenemez. Bu nedenle TTK 365. maddesindeki yetkilerinden dolayı sorumluluğun yüklenebileceği yönetim kurulu gibi bir organa ihtiyaç vardır.

1.2. YÖNETİM KURULUYLA İLGİLİ SİSTEMLER

Bir anonim şirketin ticari faaliyetlerinde etkin olabilmesi, yönetilme ve denetleme mekanizmalarıyla çok ilgilidir¹⁰. Anonim şirket yönetim kurulunun organizasyon ve yapısıyla ilgili genel olarak iki farklı sistem kullanılmaktadır. Bunlar Tekli Yönetim Sistemi (Monist) ve İkili Yönetim Sistemi (Dualist) dir¹¹.

1.2.1. Tekli (Monist) Yönetim Sistemi

Monist sistem, Türk ve İsviçre anonim şirketler hukukunda uygulanmaktadır¹². Monist Yönetim Sistemi yönetim ve gözetim yetkisinin yönetim kurulu denem tek bir organa ait olduğu sistemdir¹³. Yönetim kurulu, şirket işleri ile

⁹ Rasim Can Çakır, “ 6102 sayılı TTK’nda Anonim Şirket Yönetim Kurulu ”, İstanbul Barosu Dergisi, İstanbul 2014, C. 88, S. 5, s. 110

¹⁰ Tuğrul Ansay, “Anonim Şirketler Hukuku”, AÜHF Yayınları No: 368, 5. Bası, Ankara 1975, s. 102 vd., Beşir Fatih Doğan, “ Anonim Şirket Yönetim Kurulunun Organizasyonu ve Yönetim Yetkisinin Devri ”, Vedat Kitapçılık2. Baskı, İstanbul 2011, s. 23, Pulaşlı, “ Şirketler Hukuku ”, s. 1158

¹¹ Yine Avrupa Anonim Şirketi’nin (Societas Europea-SA) Esas Sözleşmesine İlişkin 2001/2157AT sayılı Tüzüğünde yönetim sistemlerinden hem monist hem dualist sistemlerden birinin tercih edilebileceği ilkesi benimsenerek opsiyonlu sistem uygulaması da benimsenmiştir. Pulaşlı, “Şirketler Hukuku Şerhi”, s. 1159. Daha ayrıntılı bir çalışma için bkz; Çağıl Şahin, “Avrupa Anonim Şirketi”, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonomi Hukuku (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2006,

¹² Ansay, “Anonim Şirketler Hukuku”, s. 103; Doğan, “Yönetim Yetkisinin Devri”, s. 24; Pulaşlı, “ Şirketler Hukuku ”, s. 1158

¹³ Doğan, “Yönetim Yetkisinin Devri”, s. 24

ilgili kararları verir, kararların gerçekleşmesini sağlar ve bu işleri gözetir. Bu görevlerini gerçekleştirirken yönetim kurulu, esasen kurul organ şeklinde hareket eder¹⁴.

Yönetim kurulu, kanunen belirlenen bazı yetkilerini yönetim kurulunu oluşturan üyelere devrederek, intern-executive (icracı) ve extern-nonexecutive (icracı olmayan) üyeler oluşturabilmektedirler¹⁵. Intern-executive üyeler şirket yönetimini aktif olarak üstlenip icrai nitelikteki yetkileri varken, extern-nonexecutive üyeler gözetim yetkisini kullanabilmektedirler¹⁶. Extern-nonexecutive üyeler aynı zamanda yönetim kurulu üyesi olduğundan toplantılara kayılıp oy hakları da bulunmaktadır.

TTK'nın 367. maddesinin birinci fıkrasındaki hükme göre yönetim kurulu, yönetim görevlerini kısmen veya tamamen bir veya birkaç üyesine veya üçüncü kişiye devredebilir. Fakat bu devir için esas sözleşmede yönetim görevlerinin devri ile ilgili bir hüküm bulunmalıdır. Yine esas sözleşmedeki hükme göre düzenlenecek iç yönergeyle, yönetimin devri gerçekleştirilebilir. Bu yetki devrinin içeriği gerekli açıklıkta olmalıdır¹⁷.

Yönetim yetkisinde olduğu gibi temsil yetkisi de esas sözleşmeye konulacak hükümle devredilmesi söz konusu olabilmektedir. TTK'nın 370. maddesinin ikinci fıkrasına göre temsil yetkisi, bir veya birden çok murahhas üyeye veya üçüncü kişi müdürlere devri yapılabilir. Yönetim kurulu temsil yetkisinin devrini, esas sözleşmedeki hükümle ve buna göre düzenlenecek iç yönergeyle gerçekleştirmesi gerekmektedir.

Tekli sistemin daha esnek, değişen şartlara daha fazla uyumlu, yeni gelişmelere hızlı reaksiyon göstermeyi sağladığı İsviçre'de savunulurken, son yıllarda gelişen kurumsal yönetim ilkeleri sebebiyle şirketlerin tekli veya ikili yönetim sistemlerinden herhangi birini seçebilmelerinin gerekliliği savunulmaya

¹⁴ Doğan, “Yönetim Yetkisinin Devri”, s. 24

¹⁵ Ali Pash, “Anonim Ortaklık Kurumsal Yönetimi-Corporate Governance”, Çağa Hukuk Vakfı Yayınları, İstanbul 2004, s. 320

¹⁶ Doğan, “Yönetim Yetkisinin Devri”, s. 24

¹⁷ Yeni Türk Ticaret Kanunu yönetim kurulunun devredilemez ve vazgeçilemez görev ve yetkilerini de açıkça m. 375’de düzenlemiştir.

başlanmıştır¹⁸. Bu görüşler ışığında TTK m. 367'nin gerekçesinde yönetim kurulunun yapısının tekli, ikili, Fransız *President Directuar Général* veya Amerika Birleşik Devletlerindeki modellerden herhangi birinin uygulanmasına da müsait olup ve şirketler topluluğunun yönetim şekli için esneklik de sağlandığı belirtilmiştir¹⁹.

1.2.2. İkili (Dualist) Yönetim Sistemi

Alman hukukunda uzun sürelerden beri kullanılan dualist yönetim sistemi, güçler ayrılığı ilkesine dayanmaktadır²⁰. Dualist yönetim sisteminde anonim şirketin iş ve işlemleri personellerinin tamamen ayrı olduğu yönetici kurulu ve gözetim kurulu tarafından yürütülür²¹.

Dualist sistemde şirket yönetimi ve temsili görevleri sadece yönetici kurula aittir. Yönetici kurul, şirketin hedeflerini belirlemekte, şirket ile ilgili planlamalar yapmakta ve uygulamakta, ayrıca yatırım ve kar dağıtım politikalarını da belirlemektedir²². Gözetim kurulu ise gerçek kişilerden oluşup, genel kurul tarafından seçilirler veya görevden alınırlar. Fakat anonim şirketin yönetilmesi ile ilgili yetkileri veya görevleri yoktur. Gözetim kurulu, yönetici kurulun kanuna, esas sözleşmeye veya şirketin amacına ve faydasına hareket edip etmediklerini incelerler²³. Fakat gözetim kurulu sadece bir gözetleme kurulu olmayıp yöneticilerin ücretlerini belirler, yönetici kurulla toplantı yapar veya gerek duyulduğunda yönetici kuruldaki şirket hakkında bilgi ister ve defterleri inceleme yetkileri de vardır²⁴.

Dualist yönetim sisteminde görevlerin birleşmesi yasağı bulunduğundan gözetim kurulunun bir üyesi aynı anda yönetici kurul üyesi olarak seçilemez. Bu bağımsızlığın gereği yönetici kurul, gözetim kurulundan talimat almaz. Yönetici kurul kendi sorumluluğu altında şirketi yönetir ve temsil eder²⁵. Bu sistem Almanya'da ve Avusturya'da zorunlu yönetim kurulu sistemidir.

¹⁸ Doğan, “Yönetim Yetkisinin Devri”, s. 26

¹⁹ 6102 sayılı TTK'nın 367. maddesinin gerekçesi

²⁰ Pulaşlı, “Şirketler Hukuku”, s. 1158

²¹ Doğan, “Yönetim Yetkisinin Devri”, s. 27

²² Doğan, “Yönetim Yetkisinin Devri”, s. 27

²³ Doğan, “Yönetim Yetkisinin Devri”, s. 29

²⁴ Doğan, “Yönetim Yetkisinin Devri”, s. 29

²⁵ Doğan, “Yönetim Yetkisinin Devri”, s. 29

1.3. YÖNETİM KURULUNUN OLUŞMASI

1.3.1. Yönetim Kurulunun Üye Sayısı

TTK'nın 359. maddesini birinci fıkrasına göre yönetim kurulu, bir ya da birden çok kişiden oluşabilir²⁶. Yönetim kurulunun en çok kaç kişiden oluşabileceğine dair kanun hükmü olmadığından, TTK 339/2-g'deki hükme göre istedikleri sayıda üye sayısını belirlenebilir²⁷. Ayrıca yine TTK 339/2-g'deki hükme göre esas sözleşme ile üye sayısının sayı aralıkları şeklinde oluşacağına ilişkin takdir yetkisi genel kurula da bırakılabilir²⁸.

Anonim şirketin ilk yönetim kurulu üyeleri, TTK 339. maddesinin üçüncü fıkrasına göre esas sözleşme ile atanırlar. Yönetim kurulu üyelerinin sayıları, TTK'nın 339/2-g. hükmüne göre ilk kuruluşta anonim şirketin esas sözleşmesinde gösterilir.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu²⁹nun 23/1. maddesindeki hükmüne göre bankaların yönetim kurulları en az beş kişiden oluşmalıdır³⁰. Sermaye Piyasası Kurulu'nun Kurumsal Yönetim Tebliği³¹nin (II-17.1) Ek-1 4.3.1. maddesine göre yönetim kurulu üye sayısı beşten az olamaz. Üyelerin verimli ve yapıcı çalışmalar yapması, hızlı ve rasyonel kararlar alması, komitelerin oluşumu, bunların etkin bir şekilde organize edilebilmesine neden olabilecek şekilde üye sayısı belirlenmelidir.

²⁶ 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 312. maddesine göre yönetim kurulunun en az üç kişi olması gerekirken, TTK'da yenilik yapılmış, 359. maddenin gerekçesinde bu değişikliğin nedeni olarak Avrupa Birliği hukuku ile uyumluluğun sağlanması ve küçük anonim şirketler ile esas şirketlerde, daha rahat yönetim uygulamalarını sağlamak olarak belirtilmiştir.

²⁷ Fatih Bilgili, Ertan Demirkapı, “**Şirketler Hukuku Dersleri**”, Dora Yayınevi, 7.Baskı, Ocak 2020, s. 271, Pulaşlı, “**Şirketler Hukuku**”, s. 1201

²⁸ Genel kurulda birikimli oy kullanılmasının söz konusu hallerde, üye sayısının net bir rakamla sözleşmede belirtilmesi gerekmektedir. İsmail Kırca, Feyzan Hayal Şehirali Çelik, Çağlar Manavgat, “**Anonim Şirketler Hukuku, Temel Kavram ve İlkeler, Kuruluş, Yönetim Kurulu**”, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Yayınları, Ankara 2013, C. 1, s. 396vd., Rasim Can Çakır, “**6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununda Anonim Şirket Yönetim Kurulu**” İstanbul Barosu Dergisi, Eylül-Ekim 2014 C. 88 S. 2014/5, İstanbul, s. 112, Ünal TEKİNALP, “**Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**”, Vedat Kitapçılık, 4. Baskı, İstanbul 2015, S. 226, N. 12-11, Pulaşlı, “**Şirketler Hukuku Şerhi**”, s. 1201 vd.

²⁹ R.G. 01/11/2005, 25983 (Mük.)

³⁰ Orhan Nuri Çevik, “**Uygulamada Şirketler Hukuku**”, Yetkin Hukuk Yayınları, 2. Baskı, Ankara 1994, s. 280

³¹ R.G: 03/01/2014, 28871

1.3.2. Yönetim Kurulu Üyelerinin Niteliği

1.3.2.1. Gerçek Kişiler Bakımından

6762 sayılı mülga TTK'nın aksine³² 6102 sayılı TTK'nın yönetim kurulu üyeliğine tam ehliyet şartı getirmiştir. TTK'nın 359. maddesinin üçüncü fıkrasına göre üyelerin tam ehliyetli olması gerekmektedir³³. Organ olarak yönetim kurulu bir yetki ve sorumluluk organı olması ve anonim şirketlerin ekonomik yaşamdaki önemi dikkate alındığında, yönetim kurulu üyelerinin tam ehliyetli olması gerekmektedir³⁴. Aksi takdirde kendi işlerini yürütemeyen bir kişinin anonim şirketi ve sermayesini yönetmesi söz konusu olamaz³⁵. Dolayısıyla küçükler, kısıtlılar veya yasal danışman atanmış kişiler yönetim kuruluna üye olarak seçilemezler³⁶.

6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanununun 312. maddesine göre şirketin paylarına sahip olma, üyelerin görevlerine başlayabilmesi için bir şarttı³⁷. Bu hükmün konulmasının nedeni, üyelerin şirketle sıkı bağlarının oluşmasını ve görevlerini yerine getirirken şirkete olan bağlılıklarını sağlamaktır³⁸. Fakat yeni kanunla beraber bu şart ortadan kaldırılmıştır. 359. maddenin gerekçesine göre bu şartın kaldırılmasının amacı, pay sahipleri az sayıda olan anonim şirketlerde çok üyesi olan yönetim kurullarının oluşmasını sağlamaktır. Yine hükmün gerekçesine göre bir diğer amaç, nicelik yönünden düzey yükselmiş ve profesyonellerden oluşan yönetim kurullarının kurulmasının önünü açmaktır³⁹.

TTK'nın 359. maddesinin dördüncü fıkrasına göre üyeliği sona erdiren sebepler aynı zamanda yönetim kuruluna seçilmeye de engeldir. Yine bu madde 363. maddenin ikinci fıkrasıyla beraber yorumlanması gerekmektedir. Buna göre üyelerden biri hakkında iflas kararı verilirse, kısıtlanırsa veya kanuni şartları ya da

³² Orhan Nuri Çevik, "Uygulamada Şirketler Hukuku", s. 280

³³ Fatih Bilgili, Ertan Demirkapı, "Şirketler Hukuku", s. 272

³⁴ Pulaşlı, "Şirketler Hukuku", s. 1206 vd.

³⁵ Ömer Teoman, "Kendilerine Yasal Danışman Atanan Kişilerin Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyesi Olup Olmayacakları Sorunu", Otuz Yıl Ticaret Hukuku- Tüm Makalelerim C. 1 1971-1982, Beta Yayınevi, İstanbul 2000, s. 428

³⁶ Fatih Bilgili, Ertan Demirkapı, "Şirketler Hukuku", s. 272

³⁷ Şaban Kayıhan, "Şirketler Hukuku", Seçkin Yayıncılık, 4.Baskı, Ankara 2020, s. 197, İbrahim Arslan, "Şirketler Hukuku Bilgisi", Mimoza Yayınları, Güncelleştirilmiş 14. Baskı, Konya 2010, s. 221 Orhan Nuri Çevik, "Uygulamada Şirketler Hukuku", s. 280

³⁸ Özge Karaege, "Yeni Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Yönetim Kurulu Üyeliğine Seçilme Koşulları", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16 S. 3, Ankara 2012, s. 76

³⁹ 6102 sayılı TTK'nın 359. maddesinin gerekçesi

esas sözleşmede istenilen nitelikleri kaybederse üyelik kendiliğinden sona ermektedir. Bu nedenle yönetim kurulu üyeliğini sona erdiren bu sebepleri yönetim kuruluna seçilmeye de engel hallerdir.

1.3.2.2. Tüzel Kişiler Bakımından

6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanununun aksine 6102 sayılı TTK, 359. madde düzenlemesi ile gerçek kişilerle birlikte tüzel kişiler de yönetim kurulu üyeliğine seçilme olanağını sağlamıştır⁴⁰. Tüzel kişiler, kurulun toplantılarına bizzat gelemeyeceğinden dolayı bir kişiyi seçip, tüzel kişiyle birlikte sicile tescil ve ilanı gerçekleştirilir ve bu tescil ve ilan şirketin internet sitesinden yayınlanır. Böylece tüzel kişi tarafından seçilen bu gerçek kişi yönetim kurulu toplantılarına katılır ve oy kullanır. Bu gerçek kişinin oyu tüzel kişinin oyudur. Bu gerçek kişinin tescili ve ilanı 359. maddenin ikinci fıkrasının gerekçesinde belirtildiği gibi tescil kurucu etkiye ilan ise bunu üçüncü kişilere bildirdiğinden açıklayıcı niteliktedir. Bu düzenlemeyle beraber tüzel kişi, kendisini kurulda temsil eden gerçek kişinin fiillerinden sorumlu olacaktır⁴¹. Ayrıca yine hükmün gerekçesinde de belirtildiği gibi anonim şirket esas sözleşmeye, kurulda temsiliyeti olacak bu gerçek kişinin tüzel kişi tarafından seçilmesini kısıtlayacak bir kural konulamaz.

Gerçek kişinin TTK'nın 363/2. maddesinde belirtilen yönetim kuruluna seçilmeyi engelleyen haller, tüzel kişiyi yönetim kurulunda temsil edecek gerçek kişi için de geçerlidir. Bu nedenle tüzel kişinin kendisini temsil edecek gerçek kişiyi seçerken bu engelleri ve varsa anonim şirket esas sözleşmesinde belirlenen diğer şartları taşıyan bir gerçek kişiyi seçmesi gerekmektedir⁴².

Bilindiği gibi anonim şirket yönetim kurulu tek kişiden oluşabilmektedir. Yönetim kurulunun bu tek üyesi tüzel kişi olabilir. Bu halde dahi kural olarak TTK'nın 359. maddesinin 2. fıkrası uygulanacaktır⁴³.

⁴⁰ İsmail Kırcı, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununda Anonim Şirket Yönetim Kurulu-Başlıca Yenilikler”, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVI, S. 3-4, Erzincan 2012, s. 121

⁴¹ Pulaşlı, “Şirketler Hukuku”, s. 1216

⁴² Pulaşlı, “Şirketler Hukuku”, s. 1216

⁴³ Emin Cem Kahyaoğlu, “Anonim Şirkette Yönetim Kurulunun Teşkili”, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 9 Mayıs – Haziran 2019, İstanbul, s. 115

1.3.3. Yönetim Kurulu Üyeliğinin Kazanılması

1.3.3.1. Genel Kurulca Seçilme

Genel kurul tarafından şirketin yönetim kurulu üyelerinin seçilmesi temel ve normal yoldur⁴⁴. Genel kurul, anonim şirketin paydaşları tarafından önerilen veya kendilerinin aday olmasıyla belirlenen aday listesinden istediği kişileri yönetim kuruluna seçebilir. Anonim şirketin organlarının seçimi, sadece genel kurula tanınan yetkilerden olduğundan, bu yetkinin devri mümkün değildir⁴⁵. Dolayısıyla yasanın veya anonim şirket esas sözleşmesinin öngördüğü düzenlemeler dışında, genel kurulun seçme yetkisine müdahale edilemez⁴⁶. Fakat yönetim kurulu üyeliğine seçilen kişinin kabul beyanı şekil şartına bağlı değildir. Ayrıca TTK'nın 418/2. maddeye göre genel kurulun yönetim kurulu karar nisabı için, toplantıda hazır bulunanların çoğunluğu gerekmektedir⁴⁷.

1.3.3.2. Esas Sözleşmeyle Atama

6102 sayılı TTK'nın 339. maddesinin üçüncü fıkrasına göre esas sözleşme ile ilk yönetim kurulu üyeleri atanır. Yine TTK'nın 339. maddenin ikinci fıkrasının g ve TTK'nın 354. maddenin birinci fıkrasının g bentlerine göre de ilk yönetim kurulu üyelerinin isimleri, soyisimleri, unvanları, ikametgahı ile vatandaşlıklarının esas sözleşme ile belirlenmesi zorunludur. Fakat daha sonraki yönetim kurulu üyelerinin seçimi TTK'nın 408. maddenin ikinci fıkrasının b bendine göre genel kurulca gerçekleştirilir.

1.3.3.3. Yönetim Kurulunca Yapılan Geçici Üye Seçimi (Kooptation)

6102 sayılı TTK'nın 363. maddesinin birinci fıkrasına göre yönetim kurulunca yapılan geçici üye seçimi düzenlenmiştir. Buna göre bu geçici üyeler, ilk

⁴⁴ Pulaşlı, “**Şirketler Hukuku**”, s. 1240

⁴⁵ Tamer Bozkurt, “**Şirketler Hukuku**”, Legem Yayıncılık 9. Baskı, Ankara 2018 s. 246, Fatih Bilgili, Ertan Demirkapı, “**Şirketler Hukuku**”, s. 273

⁴⁶ Doktrinde *Pulaşlı*'ya göre, yönetim kurulu üyelerinin genel kurulca seçilmesi bir icap, yönetim kuruluna seçilen üyenin beyanı ise kabuldür. Pulaşlı, “**Şirketler Hukuku**”, s. 1240

⁴⁷ 6102 sayılı TTK'nın 418. maddesi şu şekildedir;

“(1) Genel kurullar, bu Kanunda veya esas sözleşmede, aksine daha ağır nisap öngörülmüş bulunan hâller hariç, sermayenin en az dörtte birini karşılayan payların sahiplerinin veya temsilcilerinin varlığıyla toplanır. Bu nisabın toplantı süresince korunması şarttır. İlk toplantıda anılan nisaba ulaşılamadığı takdirde, ikinci toplantının yapılabilmesi için nisap aranmaz.

(2) Kararlar toplantıda hazır bulunan oyların çoğunluğu ile verilir.”

genel kurula kadarki süre içerisinde üyelikleri devam etmektedir. Geçici üyenin seçilebilmesi için herhangi bir şekilde yönetim kurulu üyeliğinin boşalmış olması gerekmektedir. Anonim şirket yönetim kurulunun yeni üye seçebilmesi için boşalan üyelik sayısının yönetim kurulunun toplanıp karar alabileceği sayının altına düşmemesi gerekir. Yani beş üyeden oluşan yönetim kurulunun üç üyeliğinin boşalması halinde diğer iki üye geçici üye seçemeyecektir⁴⁸. Bu örnekte olduğu gibi yönetim kurulu toplanıp karar alamayacağından TTK'nın 410. maddesinin ikinci fıkrasına göre bir pay sahibi, anonim şirket genel kurulunu mahkeme izniyle, toplanmaya çağırabilir. Böylece genel kurul tarafından yeni yönetim kurulu üyeleri seçilebilecektir⁴⁹.

Anonim şirket genel kurulunca seçilen geçici üyeyi onaylamaması halinde bu geçici üyelik sona erecektir. Ancak geçici üyelik süresince yaptığı işlemler geçerli olarak kalacaktır. Genel kurulun onayının alınmasıyla, geçici üyenin görevinin süresi, geçici olarak yerine geldiği üyenin görev süresi kadardır.

1.3.3.4. Kamu Tüzel Kişilerince Üye Seçimi

Kamu tüzel kişilerinin yönetim kurulunda temsili 6102 sayılı TTK'nın 334. maddesinde⁵⁰ düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile anonim şirket esas sözleşmesine hüküm koyularak kamu tüzel kişinin yönetim kurulunda temsilci bulundurma hakkı yaratılabilmektedir. TTK'nın 334. maddesinin birinci fıkrası hükmüne göre yönetim kurulu üyeliği için, kamu hizmeti ile ilgili işletme konusunun olması, hakkın şirket esas sözleşmesinde bir düzenleme olması ve bu hakkın sadece kamu tüzel kişilerine tanınması gibi üç şart gereklidir.

⁴⁸ Çakır, “Yönetim Kurulu”, s. 114

⁴⁹ Çakır, “Yönetim Kurulu”, s. 114

⁵⁰ 6102 sayılı TTK'nın 334. maddesi şu şekildedir;

“MADDE 334

- (1) Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişilerinden birine, esas sözleşmede öngörülecek bir hükümle, pay sahibi olmasalar da, işletme konusu kamu hizmeti olan anonim şirketlerin yönetim kurullarında temsilci bulundurma hakkı verilebilir.
- (2) Birinci fıkrafta yazılı şirketlerde pay sahibi olan kamu tüzel kişilerinin yönetim kurulundaki temsilcileri, ancak bunlar tarafından görevden alınabilir.
- (3) Kamu tüzel kişilerinin yönetim kurulundaki temsilcileri, genel kurul tarafından seçilen üyelerin hak ve görevlerini haizdir. Kamu tüzel kişileri, şirket yönetim kurulundaki temsilcilerinin bu sıfatla işledikleri fiillerden ve yaptıkları işlemlerden dolayı şirkete ve onun alacaklılarıyla pay sahiplerine karşı sorumludur. Tüzel kişinin rücu hakkı saklıdır”

TTK'nın 334. maddesinin ikinci fıkrası hükmüne göre, birinci fıkrada yazılı şirketlerde pay sahibi olan kamu tüzel kişilerinin bu anonim şirketlerde pay sahibi olması halinde temsilcilerini görevden ancak yine bu kamu tüzel kişileri alabilir. Dolayısıyla anonim şirketin kamu tüzel kişilerinin temsilcilerini görevden alma yetkisi bulunmamaktadır. Fakat önemli sebeplerin varlığı halinde anonim şirket, yönetim kurulunda temsil edilen kamu tüzel kişisinden yönetim kurulu temsilcisinin görevden alınmasını talep edebilmektedir⁵¹.

TTK'nın 334. maddesinin üçüncü fıkrası hükmüne göre şirket genel kurulunca seçilen yönetim kurulu üyeleri ile kamu tüzel kişilerin temsilcileri aynı haklara ve görevlere sahiptirler. Bununla beraber bu temsilcilerin işlemleri ve fiileri nedeniyle kamu tüzel kişileri şirket ve şirketin alacaklılarına sorumludur. Aynı zamanda kamu tüzel kişisinin de temsilcisinin bu fiil ve işlemlerinden dolayı rücu hakkı bulunmaktadır.

1.3.4. Görev Süresi

TTK'nın 362. maddesinin birinci fıkrası, yönetim kurulu üyelerinin görev süresini en çok üç yıl olabileceği yönünde sınırlandırmıştır. Esas sözleşmede üyelerin tekrardan seçilmemesi yönünde bir kural yoksa aynı kişi tekrardan üye olarak seçilebilir. TTK'nın 362. maddesinin birinci fıkrası hükmü emredici nitelikte olmasından dolayı, genel kurul kararıyla ya da esas sözleşmeye hükmolunacak bir kuralla üyelerin görev süreleri üç yılı aşamaz. Bu şekilde karar veya düzenlemede, üç yılı aşan kısım geçersizdir⁵². Görev süresi sona eren kişinin yönetim kurulu üyeliği de kendiliğinden sona erecektir. Bu durumun tek istisnai hali ise TTK m. 410/1'dir. TTK 410/1. maddesine göre süresi dolmuş olan yönetim kurulu tarafından genel kurul toplantıya çağrılabilir.

TTK m.362/2 görev süreleri ile ilgili istisnai bir düzenleme yapılmıştır. 334. madde hükmü saklıdır denilerek kamu tüzel kişilerinin, yönetim kurulu için belirledikleri temsilcisinin görev sürelerini kendilerinin belirlenmesi sağlanmıştır. Anonim şirketin kamu tüzel kişilerinin yönetim kurulundaki temsilcilerinin görev

⁵¹ Çoştan, “Kamu Tüzel Kişilerinin Yönetim Kurulu Üyeliği”, s. 135

⁵² Pulaşlı, “Şirketler Hukuku”, s. 1278

süresini belirleme konusunda bir yetkisi bulunmamaktadır⁵³. Çünkü kamu tüzel kişileri tarafından belirlenen anonim şirket yönetim kurulundaki temsilcisini görevden alma yetkisi, TTK 334/2. maddesine göre sadece temsil edilen kamu tüzel kişisine aittir.

1.3.5. Yönetim Kurulu Üyelik Sıfatının Kaybedilmesi

1.3.5.1. Kendiliğinden Sona Erme

Anonim şirketin yönetim kurulu üyelerden biri hakkında TTK 363. maddesini ikinci fıkrasına göre, iflas kararı verilmesi veya ehliyetinin kısıtlanması ya da üyelik için zorunlu yasal şartları ya da esas sözleşmede istenilen nitelikleri kaybetmesi halinde, yönetim kurulu üyeliği sona erer. Kendiliğinden sona erme için ayrıca bir işleme gerek yoktur. Üyelik için gerekli yasal şartlarla beraber esas sözleşmede istenilen niteliklerin yitirilmesinin de üyeliği sona erdireceğine ilişkin hüküm 6102 sayılı Kanunun bir yeniliğidir⁵⁴.

Yönetim kurulu üyelerinin görev süreleri dolduğunda, üyeliği de kendiliğinden sona erer. Yönetim kurulu, 410/1 hükmüne göre görev süresi sona erdiği halde genel kurulu toplantıya çağırılmaz veya yetkileri aşarsa, bütün ilgililer mahkemeye başvurabilirler⁵⁵. Görev süresi dolan üyenin tek yetkisi, TTK'nın 410. maddesinin birinci fıkrası hükmüne göre, genel kurulu toplantıya çağırabilmektir. Bu durumda genel kurul toplantısına kadarki sürede şirketin işlerinin yürütülmesi açısından şirkete kayyum atanabilir⁵⁶.

6762 sayılı mülga TTK'nın 351. maddesinde⁵⁷ yer alan suçlardan kaynaklı mahkumiyetinin üyeliği sonlandıracağına dair hüküm, 6102 sayılı yeni kanunda bulunmamaktadır. Fakat belirtilen suçlardan dolayı üyelerin mahkumiyetinin

⁵³ Pulaşlı, “**Şirketler Hukuku**”, s. 1276

⁵⁴ Hasan Pulaşlı, “**Yönetim Kurulu Üyelerinin Görevinin Kendiliğinden Sona Ermesine İlişkin Esas Sözleşme Hükümlerinin TTK ve Tasarıya Göre Değerlendirilmesi**”, XXI.Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankara 9-11 Aralık 2005, s. 9

⁵⁵ Necla Akdağ Güney, “**Anonim Şirket Yönetim Kurulu**”, Vedat Kitapçılık 2.Baskı, İstanbul 2016, s. 58

⁵⁶ Güney, “**Yönetim Kurulu**”, s. 58

⁵⁷ 6762 sayılı kanunda “Bir Murakıplığın Açılması” başlıklı 351.maddesindeki hükme göre, “Bir murakıbın; ölümü, çekilmesi, bir maniden dolayı vazifelerini yapamıyacak halde bulunması, iflası veya hacir altına alınması gibi bir sebeple vazifelerinin sona ermesi ve ağır hapis cezasıyla veya sahtekarlık, emniyeti suiistimal, hırsızlık, dolandırıcılık suçlarından dolayı mahkûmiyeti halinde, diğer murakıplar umumi heyetin ilk toplantısına kadar vazife yapmak üzere yerine birisini seçerler...”

yönetim kurulu üyeliğini kendiliğinden sona erdireceğine dair hüküm şirket esas sözleşmesine konulabilir.

1.3.5.2. İstifa

Yönetim kurulu üyeliği sıfatını sona erdiren bir diğer neden de, yönetim kurulu üyesinin bu görevinden istifasıdır. Yönetim kurulu üyeleri ile şirket arasında, yönetim kurulu üyesinin açık veya örtülü bir şekilde bu görevi kabul etmesiyle vekalet sözleşmesi kurulmaktadır. Eğer kanunda ayrıca özel bir düzenleme yok ise, bu durumda Türk Borçlar Kanunu’nun vekaletle ilişkin kuralları uygulanacaktır. İstifa ile yönetim kurulu üyeliğinin sona erebileceğine dair bir hüküm 6102 sayılı TTK’da bulunmadığından, TBK 521. maddesi uygulanacak ve istifa ile vekalet ve dolayısıyla yönetim kurulu üyeliği sona erecektir⁵⁸.

İstifa, tek taraflı bozucu yenilik doğuran haktır. İstifa, iç ilişkide, yönetim kurulu üyesinin istifa yönündeki beyanı şirkete ulaşmasıyla hukuki sonuç doğurur. Bu nedenle istifa, şirket genel kurulunun veya yönetim kurulunun muvafakatine bağlı değildir⁵⁹. Yönetim kurulu üyesinin istifa hakkı sözleşmeyle kısıtlanamaz⁶⁰. İstifanın dış ilişkideki etkisi ise istifanın iyiniyetli üçüncü kişiler açısından etkili olabilmesi için TTK 37. maddesi hükmü gereği ticaret siciline tescil ve ilan edilmesiyle sonuç doğurur. Sadece hukuki işlemlerden kaynaklanan borçlar bakımından ticaret sicilinin olumlu etkisinin geçerliliği vardır. Bunun dışında haksız fiilden, haksız iktisaptan ve kanundan kaynaklanan borçlardan ise alacaklılara açısından da, şirkete ulaştığı tarihten itibaren sonuç doğurmaktadır⁶¹.

Yönetim kurulu üyesinin istifasında muhatap, yönetim kurulu başkanına, başkan vekiline ve temsile yetkili bir üyedir. Toplu istifa veya tek üyenin istifa etmesi halinde ise şirket içinde istifa beyanını öğrenecek organ veya şirketin organsız kalması nedeniyle istifa beyanının genel kurulu çağrıda yetkili kişi veya kişilere yöneltilmesi gerekir. Bu kişi ise, esas itibarıyla tek bir payın sahibidir. Çünkü TTK’nın 410. maddesinin ikinci fıkrasındaki hüküm gereği, tek bir pay sahibi

⁵⁸ Oruç Hami Şener, “Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku”, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı 2012, s. 357vd.

⁵⁹ Pulaşlı, “Şirketler Hukuku”, s. 1247, Kırca, Çelik, Manavgat, “Yönetim Kurulu”, s. 465vd.

⁶⁰ Ayşe Odman Boztosun, “Hukuksal Açıdan Bağımsız Yönetim Kurulu Üyeliği”, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara Mayıs 2013, s. 123

⁶¹ Pulaşlı, “Şirketler Hukuku”, s. 1247

anonim şirket genel kurulunu toplantıya mahkeme izniyle çağırabilir. Toplu istifa durumunda, yönetim kurulu üyelerinin istifa zamanını doğru tespit etmeleri gerekir. Aksi halde yönetim kurulu üyelerinin TBK'nın 512. maddesine uygun olmayan zamanda istifa etmelerinin sorumluluk doğurabilecektir⁶².

1.3.5.3. Azil

TTK'nın 364. maddesinin birinci fıkrasındaki hüküm uyarınca, yönetim kurulu üyeleri, genel kurul tarafından her zaman görevden alınabilirler. Hükme göre görevden alma ile ilgili gündemde maddenin olması veya gündemde olmasa bile haklı bir sebebin olması gerekmektedir. Yani kural olarak, yönetim kurulu üyesinin genel kurul tarafından azledilebilmesi için genel kurul gündeminde madde olması gereklidir⁶³. Fakat genel kurulca haklı sebeplerin olması halinde, yönetim kurulu üyesinin azli gerçekleştirilebilecektir⁶⁴.

TTK 413/2. maddesi gereğince genel kurulun toplantılarında “*gündeme bağlılık ilkesi*” geçerlidir. Bu sebeple TTK'nın 414. maddesindeki hükme göre, toplantıya çağrı ilanlarında ve mektuplarda gündemin de belirtilmesi ve bunun ilanı gereklidir. Fakat TTK'nın 413. maddesinin ikinci fıkrası hükmünün ikinci cümlesinde bu ilkenin kanuni istisnaları saklı tutulmuştur. TTK'nın 364. maddesi buna istisna olarak gösterilebilir⁶⁵. Dolayısıyla gündeme bağlılık ilkesinin kanuni istisnalarından biri de yönetim kurulu üyelerinin haklı sebeplerin bulunması halinde azline ilişkin hükümdür. Görevden alma, münhasıran genel kurula ait olan yetkilerdendir. Görevden almaya karar verilmişse, genel kurulun bu takdir hakkını kötüye kullandığı nedeniyle görevin sürdürülmesi talebiyle dava açılmaz⁶⁶.

6102 sayılı TTK 364/2. maddesinin hükmüne göre azledilen yönetim kurulu üyelerinin tazminat hakkı bulunmaktadır. Yeni kanunda düzenlenen bu hüküm ile mülga 6762 sayılı mülga TTK'nın 316. maddesinin birinci fıkrasında olan ve hakısız

⁶² Kırca, Çelik, Manavgat, “Yönetim Kurulu”, s. 466

⁶³ Ayşe Odman Boztosun, “Bağımsız Yönetim Kurulu Üyeliği”, s. 125

⁶⁴ TTK 364.maddesinin gerekçesinde belirtilen haklı sebeplere bu örnekler gösterilmiştir; “*Inter alia, yolsuzluk, yetersizlik, bağlılık yükünün ihlali, birçok şirkette üyelik sebebiyle görevin ifasında güçlük, geçimsizlik, nüfuzun kötüye kullanılması haklı sebeptir. Sadece politik nitelik taşıyan bir sebep, özellikle bilgisi ve ehliyeti ile yararlı olan bir üye yönünden haklı sebep oluşturması ratio legis'e uymayabilir.*”

⁶⁵ Özge Karaege, “Anonim Şirketlerde Genel Kurulun Yönetim Kurulu Üyelerini Görevden Alma (Azil) Yetkisi (TTK m. 364)”, Ankara Barosu Dergisi, 2014, Sayı: 1, s. 74-76.

⁶⁶ Pulaşlı, “Şirketler Hukuku”, s. 1249

sonuçlara neden olan hüküm kaldırılarak azledilen yönetim kurulu üyelerine tazminat hakkı saklı tutulmuştur^{67 68}.

1.4. YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN GÖREV VE YETKİLERİ

TTK'nın 374. maddesindeki “Yönetim kurulu ve kendisine bırakılan alanda yönetim, kanun ve esas sözleşme uyarınca genel kurulun yetkisinde bırakılmış bulunanlar dışında, şirketin işletme konusunun gerçekleştirilmesi için gerekli olan her çeşit iş ve işlemler hakkında karar almaya yetkilidir” hüküm ile anonim şirket yönetim kurulunun görev ve yetkileri tanımlanmıştır. Bunlar, kural olarak kanuna ve şirket esas sözleşmesine dayanmaktadır. Bu madde dışında 6102 sayılı kanunun çeşitli maddelerinde yönetim kurulunun görev ve yetkileri sayılmıştır. Bunlar;

- Anonim şirketi yönetmek ve temsil etmek (m. 365)
- Anonim şirketin borca batık halde olduğu şüphesi olması halinde, ara bilanço hazırlatmak, anonim şirketin aktif malvarlığının, şirket alacaklıların alacaklarını karşılamaya yetmediğinin anlaşılması halinde, durumu mahkemeye bildirerek şirketin iflasını istemek (m. 376/3)
- Anonim şirketin iflasının ertelenmesi için mahkemeye başvurmak (m. 377)
- Anonim şirket genel kurulu toplantıya çağırmak ve genel kurul toplantısının gündemini belirlemek (m. 410 ve m. 413)
- Anonim şirketin iç yönergesini hazırlayarak genel kurulun onayına sunmak, onaylandığında yürürlüğe sokmak ve bu iç yönergeyi tescil ve ilan ettirmek (m. 419/2)
- Anonim şirket genel kurul toplantı tutanaklarını ticaret sicili müdürlüğüne vermek ve tescil ve ilan ettirmek ve bu tutanakları anonim şirketin web sayfasına koymak (m. 422/2)

⁶⁷ Karaage, “Görevden Alma (Azil) Yetkisi”, s. 98-101

⁶⁸ Daha ayrıntılı bir çalışma için bkz; Kaan Muharrem Yağcıoğlu, “Yönetim Kurulu Üyeliğinin Sona Ermesi ve Sona Ermenin Hüküm ve Sonuçları”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk Programı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir 2016,

- Anonim şirketin finansal tablolarını, eklerini ve yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunu bilanço gününü izleyen ilk üç ay içinde hazırlamak ve genel kurula sunmak(m. 514),

Yine yönetim kurulunun devredilemez ve vazgeçilemez görevleri de 375. maddenin 1. fıkrasında sayılmıştır. Bunlar;

- Şirketi üst düzeyde yönetmek ve bunlarla ilgili talimat vermek (m. 375-1/a),

- Şirketin yönetim teşkilatını belirlemek (m. 375-1/b),

- Finansal planlama için gerekli düzeni kurmak (m. 375-1/c),

- Müdürleri ve aynı işleve sahip kişiler ile imza yetkisine haiz olanları atamak ve görevden almak (m. 375-1/d),

- Yönetimle görevli kişilerin üst gözetimini yapmak (m. 375-1/e),

- Kanunda belirtilen defterleri tutmak (m. 375-1/f),

- Genel kurul toplantılarını hazırlamak(m. 375-1/f),

- Genel kurul kararlarının yürütmek (m. 375-1/f),

- Yıllık faaliyet raporunun ve kurumsal yönetim açıklamasını düzenlemek (m. 375-1/f),

- Şirketi borca batık olması halinde borca batıklığı mahkemeye bildirmek (m. 375-1/g)

1.5. YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN HAKLARI VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

1.5.1. Yönetim Kurulu Üyelerinin Hakları

6102 sayılı TTK'nın 374. maddesindeki hükme göre yönetim kurulunun şirketin amacının gerçekleştirilmesi için işlem yapma yetkisi bulunmaktadır. 374. maddeyle aslında, yönetim kurulu genel kurulun yetkisi dışında kalan tüm konularda karar almaya yetkili olduğu belirtilmektedir.

Yönetim kurulu üyelerinin hakları TTK'da farklı farklı maddelerde incelenmiştir. Genel olarak yönetim kurulunun hakları kişisel ve mali haklar olarak iki gruba ayrılmaktadır. 6102 sayılı TTK kapsamında bir anonim şirketin şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim anlayışının sağlanabilmesi için, öncelikle yönetim kurulu üyelerinin kişisel ve mali haklarının yasal düzenlemelerle desteklendiği ve güçlendirildiği durumlarda ancak söz konusu olabilir.

1.5.1.1. Yönetim Kurulu Üyelerinin Kişisel Nitelikteki Hakları

1.5.1.1.1. Yönetim Hakkı

Yönetim kurulu üyelerinin müteselsil sorumluluğunun sonucu olarak, yönetim kurulu üyeleri kendilerine yüklenen şirketi yönetme görevi bulunmaktadır⁶⁹. Yönetim kurulu, kararlarını toplanarak alır⁷⁰. Bu yönetim hakkının başında da yönetim kurulu üyelerinin toplantılara daveti ve katılma hakları gelmektedir. Ayrıca her üye toplantıya çağrılmasını yazılı olarak isteyebileceği gibi, toplantılarda istediği konunun gündeme alınmasını isteyebilir ve müzakereye katılma yasağı bulunmadıkça, müzakerelere katılıp oy da kullanabilir⁷¹.

1.5.1.1.2. Temsil Hakkı

6102 sayılı kanunun 370. maddesinin birinci fıkrasındaki hüküm ile eğer anonim şirketin esas sözleşmesinde veya yönetim kurulu tek üyeden ibaret değilse anonim şirketin temsil yetkisi, yönetim kuruluna aittir⁷². TTK bu düzenlemeyle, 6762 sayılı mülga kanundaki çift imza yetkisine dayanan temsil hakkından

⁶⁹ Halil Arslanlı, “Anonim Şirketler”, s. 113

⁷⁰ Fatih Bilgili, Ertan Demirkapı, “Şirketler Hukuku”, s. 277

⁷¹ Pulaşlı, “Şirketler Hukuku”, s. 1385

⁷² Şaban Kayıhan, “Şirketler Hukuku”, s. 201

uzaklaşmamıştır. Fakat anonim şirketin esas sözleşmesinde bireysel imza veya birlikte imza yetkisi öngörülümüşse artık çift imzalı temsil yetkisinden söz edilemez. Yine doğal olarak yönetim kurulu tek üyeden oluşuyorsa burada çift imza yetkisi uygulanamaz.

1.5.1.1.3. Bilgi Edinme Hakkı

6762 sayılı mülga TTK'da düzenlenmemiş olan bilgi edinme hakkı, 6102 sayılı TTK'nın 392. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeyle yönetim kurulu üyeleri, toplantı esnasında ve toplantı dışında anonim şirketteki işlerin gidişatı veya belirli bir konu veya iş hakkında bilgi edinmek isteyebilir⁷³. Bu her yönetim kurulu üyesine kanunen tanınmış bir haktır ve emredicidir, sınırlanamaz. Dolayısıyla bu hak anonim şirketin esas sözleşmesine veya iç yönergesine konulacak bir maddeyle bilgi edinme hakkı kısıtlanamaz. Fakat bu hak, TTK'nın 392/6. maddesine göre genişletilebilir.

TTK'nın 392. maddesinin ikinci fıkrasına göre şirketi yönetme ile görevliler ve olması halinde ilgili komiteler de yönetim kurulu üyelerine bilgi vermekle yükümlüdürler⁷⁴. TTK'nın 392/3. maddesindeki hükme göre üyeler, toplantılar dışında şirketin işleri hakkında bilgi alabilmesi için yönetim kurulu başkanından izin alması gerekmektedir. Yönetim kurulu başkanının izin vermemesi halinde ise TTK'nın 392/4. maddesindeki hüküm gereği, konu iki gün içerisinde yönetim kurulu toplantısına getirilmelidir. Kurulun bilgi edinme talebini red etmesi veya kurulun toplanmaması halinde bilgi edinme talebi red edilen üye konuyu anonim şirketin merkezinin bulunduğu yer yetkili mahkemeye götürebilir⁷⁵. Bu konuyu dosya

⁷³ 6102 sayılı TTK'nın Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı başlıklı 392/1.maddesinin gerekçesi şu şekildedir ; “Ağır ve kapsamlı sorumluluğunun bir gereği olarak her yönetim kurulu üyesinin şirketin bütün iş ve işlemleri hakkında bilgi almak hakkı vardır. Bu hak aynı zamanda üyenin güvenilirliğine ve özenine bırakılmış bulunan yönetim görevinin ve şirket ile üye arasındaki ilişkinin gereğidir. Bilgilendirilen üye yönetebilir ve doğru zamanda, doğru kararı alabilir. Bu yönden üyeler arasında fark yoktur. Bilgi vermek, verecek olan kişi yönünden bir yükümdür. Bu hak dördüncü fıkra da açıkça belirtildiği gibi ne kaldırılabilir ne de sınırlandırılabilir. Üyeye verilecek bilgi ayrıntılı, amaca uygun ve istenileni karşılar nitelikte olmalıdır. Bu fıkra aynı zamanda yönetim kurulu üyelerinin kurula defter ve bilgi getirtbilmesi hususundaki yetkisini açık bir şekilde hükme bağlamıştır. Bu yetkinin, ne kurulda oylama yaparak, ne de yapılmadan reddi mümkün değildir.”

⁷⁴ Ayşe Odman Boztosun, “Bağımsız Yönetim Kurulu Üyeliği”, s. 108

⁷⁵ Ayşe Odman Boztosun, “Bağımsız Yönetim Kurulu Üyeliği”, s. 109

üzerinden inceleyecek ve kararı kesin olan görevli mahkeme ise asliye ticaret mahkemesidir⁷⁶.

1.5.1.2. Mali Nitelikteki Hakları

TTK 394. maddesindeki hükme göre yönetim kuruluna tanınan mali haklar şu şekilde sıralanmıştır; huzur hakkı, ücret, ikramiye, prim ve yıllık kardan pay⁷⁷. Hisse opsiyonları ise özellikle ABD hukuku uygulamasında yer tutmakla birlikte, AB ülkelerinde ise uygulama alanı bulmamıştır.⁷⁸

1.5.1.2.1. Huzur Hakkı

Huzur hakkı, yönetim kurulu üyelerine, esas sözleşmede aksi belirtilmemişse, hazır bulundukları her toplantı için ödenen ve yönetim kurulu üyeliği sıfatından kaynaklanan bir mali menfaattir⁷⁹. Her üye ve her toplantı için ayrı huzur hakkı ödenir⁸⁰. TTK'nın 394. maddesine göre huzur hakkının ne kadar olacağı şirketin esas sözleşmesiyle ya da genel kurulun alacağı karar ile belirlenebilir⁸¹. Esas sözleşmede huzur hakkı ödenmeyeceği belirtilmiş olsa bile, yönetim kurulu üyelerinin yönetim kurulu toplantılarına katılmak için yaptıkları harcamaları şirketten harcırah adı altında isteyebilir⁸².

Huzur hakkının miktarı, anonim şirket esas sözleşmesi ile belirlenir. Fakat esas sözleşmede huzur hakkı miktarı belirlenmemişse, bu miktarı belirleme yetkisi genel kuruldadır ve bu bu yetki, genel kurulun devredilemez yetkileri arasındadır⁸³. Dolayısıyla yönetim kurulu kararı ile huzur hakkı miktarı nihai karara bağlanamaz⁸⁴.

Huzur hakkı, kural olarak toplantıda hazır bulunan yönetim kurulu üyelerine

⁷⁶ Şaban Kayıhan, “Şirketler Hukuku”, s. 202

⁷⁷ Tekinalp, “Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku”, s. 238, Fatih Bilgili, Ertan Demirkapı, “Şirketler Hukuku”, s. 279

⁷⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. Işık Özer, “Türk ve Yabancı Hukuk Sistemlerinde Anonim Şirket Yöneticilerinin Mali Hakları”, Adalet Yayınevi, Birinci Baskı, Ankara 2013

⁷⁹ Halil Arslanlı, “Anonim Şirketler”, s. 149, Fatih Bilgili, Ertan Demirkapı, “Şirketler Hukuku”, s. 279

⁸⁰ Sami Karahan, İbrahim Arslan, “Şirketler Hukuku”, Mimoza Yayınları, 2.Baskı, Aralık 2013, s. 425

⁸¹ Işık Özer, “Mali Haklar”, s. 250vd.

⁸² Oğuz İmregün, “Anonim Ortaklıklar”, Yasa Yayıncılık, 4. Baskı, İstanbul 1989, s. 237, Işık Özer, “Mali Haklar”, s. 253, Hasan Pulaşlı, “Şirketler Hukuku”, s. 1404

⁸³ Işık Özer, “Mali Haklar”, s. 252

⁸⁴ Işık Özer, “Mali Haklar”, s. 252

ödeneyeğinden, toplantıya katılan üye, istifa etmesi veya azledilmesi halinde de katıldığı toplantılara ilişkin huzur haklarını isteyebilir⁸⁵.

1.5.1.2.2. Ücret

Yönetim kurulu üyelerinin şirketle olan ilişkisi vekaletle dayandığı düşünülse bile, üyelerin belirli dönemler veya aylık bir ücrete hak kazanabilmesi 394. maddenin hükmüne göre mümkündür. 394. maddeye göre bu ücret şirket esas sözleşmesiyle ya da genel kurulun alacağı karar ile belirlenir. Üyenin alacağı ücretin miktarı belirlenirken, şirketin faaliyet alanı, ekonomik durumu, iş hacmi, sarfedilecek mesaiyi, ve sorumlulukları gibi hususlara dikkat edilir. Huzur hakkında olduğu gibi, alınacak ücretin miktarı esas sözleşme ile belirli değilse, ücret miktarını tespit etme yetkisi genel kuruldadır ve genel kurulun bu yetkisi devredilemez niteliktedir⁸⁶.

1.5.1.2.3. Kazanç Payı

Kazanç payı, anonim şirketin yönetim kurulu üyelerin şirketin kazancından verilen paya denir. Kanun koyucu 394. maddede kazanç payından yıllık kar olarak bahsetmiştir. Yönetim kurulu üyelerine kazanç payı verilmesinin amacı, üyelerin şirket işlerini yürütürken daha fazla özen ve ilgi göstermelerini sağlamaktır. Yönetim kurulu üyeleri de şirketin yıllık karından belirli bir pay alacağını düşünerek daha fazla motive olup, şirketin daha fazla kar elde etmesini sağlayacaktır. Her iki durumda da şirket ve pay sahiplerinin yararına bir durum gerçekleşmiş olacaktır⁸⁷.

Kazanç payının verilebilmesi için 339/2-f bendine göre anonim şirket esas sözleşmesinde buna dair bir hüküm bulunması gerekmektedir. Bununla beraber yine kanunun 511. maddesiyle kazanç payının yönetim kuruluna verilebilmesi için bazı sınırlandırmalar getirilmiştir. Bu sınırlamalara uyulmadan usulüne uygun şekilde yönetim kurulu üyelerine kazanç payı dağıtılamaz.

1.5.1.2.4. İkramiye

Yönetim Kurulu üyelerine, başarılı çalışmalarının karşılığı olarak şirket tarafından ikramiye verilebilir. Yönetim kurulu üyelerine ikramiye verilmesi hususundaki yetki sadece genel kuruldadır. Ayrıca esas sözleşmede böyle bir düzenleme hususunun bulunmasına gerek yoktur. Yine kazanç payı dağıtılırken, 511. maddedeki sınırlamalar ikramiye dağıtılması esnasında aranmaz. Dolayısıyla

⁸⁵ Işık Özer, “Mali Haklar”, s. 251

⁸⁶ Pulaşlı, “Şirketler Hukuku”, s. 1404

⁸⁷ İmregün, “Anonim Ortaklıklar”, s. 238, Pulaşlı, “Şirketler Hukuku”, s. 1408

ikramiye'nin dağıtılmasında şirketin kar elde edip etmediğine de bakılmaz. Yönetim kurulu üyeleri de şirketten ikramiye hususunda bir talepte bulunamazlar.

1.5.2. Yönetim Kurulu Üyelerinin Yükümlülükleri

1.5.2.1. Özen ve Sadakat Borcu

Özen kavramı Türk Borçlar Kanunun birçok maddesinde geçmesine rağmen, genel bir tanımı yapılmamıştır. Yönetim kurulu üyesiyle anonim şirket arasında vekalet ilişkisi olduğundan, üyenin şirket işlerini yürütürken vekil gibi özen ve sadakatli olması gerekmektedir. 6102 sayılı TTK'nın 369. maddesindeki hükme göre de yönetim kurulu üyesi, anonim şirketteki görevleri ile ilgili işleri yürütürken tedbirli bir yöneticinin özeniyle hareket etmelidir. Bu hükme göre tedbirli bir yönetim kurulu üyesinin özen ölçütü, objektif özen ölçütüdür. Maddenin gerekçesinden de anlaşıldığı gibi, üye bu işi yürütürken gereken özenin nesnel olarak belirlenecektir.

Objektif özen ölçütü, şirketin herhangi bir işi yürütülürken, üye tarafından yürütülen iş için gerekli özellikler dikkat edilerek bir değerlendirme yapılmasını zorunlu kılan, makul bir yönetim kurulu üyesinin göstermesi gereken özendir. Bu ölçüte göre üyenin üstlendiği her olay bakımından ayrı ayrı değerlendirilip üyenin her olay için göstermesi gereken özen derecesi farklılık gösterecektir. Bu kriterlere göre üye özen borcunu ihlal edip şirket aleyhinde bir zarar doğurmuşsa, hakkında TTK 553. maddeye göre sorumluluk davaları açılabilir gibi bu ihlalden dolayı üyenin haklı nedenlerle azli için gerekçe de oluşturabilir⁸⁸.

⁸⁸ TTK'nın 369. maddesinin birinci fıkrasının gerekçesi şu şekildedir.;

“Birinci fıkra: Göndermelerden oluşan, bu sebeple "görsel" olmaması bir yana karmaşaya da yolaçan ve öğretilde şiddetle eleştirilen 6762 sayılı Kanunun 320 nci maddesinden tamamen ayrılan 369 uncu madde, özeni, tedbirli bir yönetici ölçüsü ile tanımlamış ve aynı zamanda şirketin menfaatlerinin gözetilmesine vurgu yapmıştır. Hüküm bunun ölçütü olarak dürüstlük kuralını kabul etmiş, ancak şirketler topluluğu ile ilgili 203 ve 205 inci maddelerin istisnai durumlarını dikkate almıştır. Hükümün bir yeniliği de, çağdaş düzenlemelere uygun olarak, üyelerin ve yöneticilerin görevlerini yerine getirirken özenle hareket ettikleri karinesinin açıkça belirtilmiş olmasıdır. Böylece, ispat yükü aksini iddia edenlere aittir.

Özen yükümü yönetim kurulu üyeleriyle yöneticileri kapsayacak şekilde kaleme alınmıştır. Yöneticilerin ayrıca zikredilmeleri, yönetim hakkının 367 nci maddeye göre devri halinde özellikle önem taşımaktadır.

6762 sayılı Kanunun 320 nci maddesinde göndermeler sonunda varılan nesnel (objektif) ve öznel (sübjektif) özen ölçüleri açık değildir. 6762 sayılı Kanun sistemi çeşitli yorumlara ve tartışmalara yol açtığı için terk edilmiştir. Anılan ölçünün terk edilmesinin bir diğer sebebi de 6762 sayılı Kanunun kabul ettiği ölçünün işletme konusuna sıkı sıkıya bağlanmış olmasıdır. Ücret alan yönetim kurulu üyesinde "iş" in gerektirdiği özen bunun kanıtıdır. Böyle bir ölçü, bir çelik üretim

Sadakat borcu da anonim şirketin menfaatleri doğrultusunda karar alınıp alınmadığına ilişkin yönetim kurulu üyesinin borçlarındandır. Yönetim kurulu üyeleri, şirketin ticari ilişkilerinde ve yönetiminde görevini yerine getirirken birçok menfaate dikkat etmesi gerekmektedir. Fakat üye, tüm bu menfaatlerin hepsine dikkat ederken şirketin menfaati doğrultusunda hareket etmelidir. Çünkü üyenin şirkete karşı sadakat borcu, şirketin menfaatlerini üyenin kendisi ve üçüncü kişilerin

şirketinde yönetim kurulu üyelerinin yüksek teknik bilgiyi haiz olmalarının şart olduğu yorumlamasına hak kazandırabilir. İşletme konusuna bağlanan özen, sermayenin ve malvarlığının korunmasında, iştiraklerle ilişkilerde, sır saklamada, temettü ve finans politikasında özeni ya tamamen tartışma dışı bırakır ya da dolayısıyla ve güçlülük kapsar. Ücret almayan üyenin özen borcu ise içerikten ve sınırdan yoksundur. Oysa "tedbirli yönetici" ölçüsü bütün yukarıda anılanları ve yönetici sıfatıyla işin gerektirdiği özeni de içerir. Bu sebeple, hükümdeki özen 6762 sayılı Kanunun 320 nci maddesinde öngörülenden daha da geniş ve amaca daha uygundur. İşin gerektirdiği özen de nesnel olarak belirlenir, yoksa o konuya ilişkin uzman bilgisi aranmaz. "Nesnellik" ile, görevi yerine getirebilmek için yetkin olma, ilgili bilgileri değerlendirebilme, uygulamayı ve gelişmeleri izleyebilme ve denetleyebilmek için gereken yetenek ve öğrenime sahip olma anlaşılmıştır. "Tedbirli yönetici" terimi bir taraftan kusurda ölçü rolü oynar, diğer 111 taraftan da karar ve eylemlerde nesnel davranışı ifade eder, ancak bir yöneticinin nesnel olarak kontrolü dışında kalan ve nesnel beklentilerin ötesindeki tedbiri kapsamaz. Nitekim, 553 üncü maddenin üçüncü fıkrası hükmü söz konusu sınırı çizmekte, 557 nci madde de özenin kişi temelinde değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır.

Nesnellikte, diligentia quam in suis yeterli olamaz, bunun yerine benzer işletmelerde yönetim kurulu üyelerinden beklenebilen işin gerektirdiği özen esas alınır. Tasarı hükmünde 6762 sayılı Kanunun 320 nci maddesinde öngörülmüş bulunan basiret ölçüsüne yer verilmemiştir. Hatta basiretli işadamlı ölçüsünden uzak durulmuştur. Çünkü, Yargıtay kararları basiretli işadamlı ölçüsünü sert, hatta aşırı denilebilecek beklentilerle tanımlamıştır. Aynı ölçüyü yönetim kurulu üyelerine uygulamak adaletsiz sonuçlar doğurabilirdi.

Tedbirli yönetici ölçüsü basiretli işadamlı kavramından farklı olup, bu ölçüye, Alm. POK 93 üncü paragrafının kaynaklık ettiği de düşünülmemelidir. Klasik Alman öğretisinde savunulduğunun aksine, şirketin lehine olanı muhakkak yapmak ve zararına olandan muhakkak kaçınmak, özen borcunun ölçüsü olarak kabul edilemez. Çünkü, ekonomideki bütün krizlerden, pazar şartlarındaki değişikliklerden ve belirsizliklerden doğan riskleri yönetim kurulu üyesinin önceden teşhis etmesi ve gerekli önlemleri alması, aksi halde sorumlu tutulması gerekir. Hükme esin veren yeni öğreti daha gerçekçidir.

Tedbirli yönetici ölçüsü, yönetim kurulu üyesinin kurumsal yönetim ilkelerine uygun olarak "işadamlı kararı" (business judgement rule) verilebileceğini kabul eder ve riskin bundan doğduğu hallerde üyenin sorumlu tutulmaması esasına dayanır. Genel kabul gören kural uyarınca, duruma uygun araştırmalar yapıp, ilgililerden bilgiler alınıp yönetim kurulunda karar verilmişse, gelişmeler tamamen aksi yönde olup şirket zarar etmiş olsa bile özensizlikten söz edilemez. Bu kurallar 553 üncü maddenin üçüncü fıkrasında yer alan hukuk kuralı ile somuta bağlanmıştır. Özen borcunun sözleşme ile ağırlaştırılabileceği şüphesizdir.

Birinci fıkra da yer alan, şirket menfaatinin dürüstlük kuralına göre gözetilmesi gereğine ilişkin temel özen kuralı 6762 sayılı Kanunda açık olarak öngörülmemiştir. Bu yüküm ile, yönetim kurulu üyesinin kişisel menfaatini, hakim paysahibinin veya paysahiplerinin ve onların yakını olan gerçek ve tüzel kişiler ile üçüncü kişilerin menfaatini, şirketin menfaatinin önüne geçirmemesi kastedilmiştir. Hüküm, menfaatler çatışması bulunan hallerde yönetim kurulunun gerekli önlemleri almasını ve arm's length temelinde yani, hakim ortağı ve onun yakınlarını kayırmadan şirket için, şirketin menfaati için rekabet şartlarına uygun olarak pazarlık yapmasını ifade eder. Hüküm yönetim kurulu üyesini ayrıca rekabet yasağına uymak dışında şirkete karşı kapsamlı bağlılık yükümü altına sokar; içerden öğrenenlerin ticareti yasağına ve kendi kendisiyle iş (sözleşme) yapmak kurallarına uymasını zorunlu tutar."

menfaatlerinin üzerinde tutmasını gerektirir⁸⁹. Yönetim kurulu üyesi sadakat borcunu ihlal ederek şirket aleyhinde bir zararın doğmasına neden olmuşsa, üye 369/1. maddesine göre sorumlu olur ve hakkında 553. maddeye göre sorumluluk davaları açılabilir.

1.5.2.2. Müzakereye Katılmama Yükümlülüğü

6102 sayılı kanunun 393. maddenin birinci fıkrası, şirketin menfaatlerinin çatıştığı yönetim kurulu üyelerinin veya belirli yakınları ile ilgili toplantıda alınacak kararlara, yönetim kurulu üyelerinin katılmasını yasaklamıştır. Yine 6102 sayılı kanun bu yasağın, üyenin dürüstlük kuralı gereği müzakerelere katılmaması gereken durumları da kapsadığını belirtmektedir. Bu hususta tereddütlerin bulunması halinde, üyenin müzakerelere katılıp katılmayacağına dair kararı yönetim kurulu verir. Bu kararın oylamasına da yine ilgili yönetim kurulu üyesi katılmayacaktır. Her halükarda yönetim kurulu tarafından bu menfaat çatışması bilinmese dahi, üye bu çatışmayı anlatmak ve 393. maddeki yasağa uygun hareket etmelidir. Üyenin müzakereye katılma yasağı nedeniyle müzakereye katılamaması, yönetim kurulu kararına yazılır.

Üye, hükme aykırı olarak karara katılırsa, bu durum, kurul kararını sakatlamaz. Fakat 393. maddesinin ikinci fıkrasına göre bu yasalara uymayarak müzakerelere katılarak şirkete bir zarar verilmişse, yönetim kurulu üyesi bu zararın tazmininden sorumlu olacaktır. Yine diğer yönetim kurulu üyeleri, ilgili üyenin menfaat çatışmasını objektif olarak bilmesine rağmen bu üyenin müzakereye katılmasına izin vermeleri ve üyenin müzakereye katılmasından dolayı şirkete bir zarar verilmişse, diğer üyeler de bu zarardan sorumlu olacaktır. Yani müzakereye katılmama yükümlülüğünün cezası, tazminattır.

1.5.2.3. Şirketle İşlem Yapmama Borcu

6102 sayılı TTK'nın 395. maddesinin birinci fıkrası hükmüne göre, yönetim kurulu üyesinin, şirketle kendisi için veya başkası adına işlem yapması yasaktır. Fakat genel kurulun izninin olması halinde bu yasak söz konusu olmayacaktır.

⁸⁹ Özge Ayan, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Sadakat Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğün İhlalinin Sonuçları**, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s. 47 vd.

Kanun koyucunun buradaki amacı; yönetim kurulu üyesinin sahip olduğu yetki ve görevleri kötüye kullanmasını önüne geçerek anonim şirketin zarara uğramasının önüne geçmektir. Yani bu hükmün amacı, şirketi idare ve temsil eden üyelerin şirketle işlem yaparak şirketin zarara uğrama olasılığının önüne geçilmesidir⁹⁰. Şirketin zarar görme ihtimali ancak işlem yapan üyenin bu işlemde menfaat elde edebilme olasılığı halinde gündeme gelebilir. Yine bu hükme göre bu yasak genel kurulun alacağı kararla ortadan kalkabilir. Yine genel kurulun alacağı kararla bütün üyeler için bu yasak kaldırılabilir gibi sadece bazı üyeler açısından da bu yasak kaldırılabilir.

395/1. maddesine göre yönetim kurulu üyelerinin şirketle kendisi için veya başkası adına işlem yapması halinde bu işlem geçersiz olacaktır. Yani üyenin böyle bir eyleminde şirket, bu işlemin geçersiz olduğunu ileri sürebilir. Fakat işlemin diğer tarafının böyle bir hakkı bulunmamaktadır. Eğer şirket genel kurulu baştan itibaren batıl olan işlemi alacağı bir kararla geçerli hale de getirebilir. Yönetim kurulunun böyle bir işlemi geçerli kılacak bir yetkisi bulunmamaktadır.

1.6. YÖNETİM KURULU KARARLARININ GEÇERSİZLİĞİ

Anonim şirket yönetim kurulunun kararları iptal edilemez fakat Yargıtay içtihatlarına göre batıl olan kararlarına karşı tespit davası açılabilmektedir. 6102 sayılı TTK'nın 391. maddesiyle bu uygulamalar hükme bağlanmıştır. Hükmün gerekçesine göre bu hükmün amacı, tespit davası açma imkanı tanınarak iptal edilebilen yönetim kurulu kararları ile batıl kararları arasında olan farkları açıklığı kavuşturup, anonim şirket pay sahibinin korunmasını güçlendirmektir⁹¹. Yine hükmün gerekçesine göre bu tespit davaları belirli bir süreyle sınırlı olmadan açılabilir.

Tespit davasında kararlarının geçersizliği genel hükümlere göre tespit edilir. 391. maddede ise en fazla rastlanılan geçersiz kararlar örnekleme yöntemiyle sayılmıştır. Bunlar;

⁹⁰ Abuzer Kendigelen, “Yönetim Kurulu Üyelerinin Şirket İle İş Yapma Yasağı”, Hukuki Mütalaalar, Cilt II, İstanbul 2006, Beta Yayınevi, s. 100.

⁹¹ 6102 sayılı TTK'nın 391. maddesinin gerekçesi

- Eşit işlem ilkesini ihlal eden kararlar⁹²,
- Şirket temel yapısına aykırı kararlar,
- Şirket sermayesinin korunması ilkesine dikkat etmeyen kararlar,
- Anonim pay sahiplerinin özellikle vazgeçilemez nitelikteki haklarının ihlali, bu hakların kullanımını zorlaştıran veya kısıtlama getiren kararlar,
- Yönetim kurulu dışındaki diğer anonim şirket organlarının devredilemeyen yetkisine giren ve bu yetkinin devrine ilişkin kararlardır.

Meşru menfaati bulunanlar tarafından açılan tespit davasını inceleyecek olan mahkeme, eşit işlem ilkesi ve temel yapı ile ilgili kararları hakimın takdir yetkisinin öngörüldüğü koşullarla karar verecektir. Çünkü eşit işlem ilkesi mahkemenin olay ve olguları inceleyip neticesinde ulaşabileceği bir ilke olup, mahkemece her olay için ayrıca tespiti gereklidir⁹³.

⁹² Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 2015/15026E.,2017/2343K. ve 24.04.2017 tarihli kararı (Sinerji Mevzuat Erişim tarihi; 22/03/2021)

⁹³ Hamdi Yasaman, “**Şirketler Hukuku ve Sermaye Piyasası Hukuku**”, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013, s. 19

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN HUKUKİ SORUMLULUĞU

2.1. SORUMLULUĞA HAKİM OLAN PRENSİPLER

2.1.1. Sorumluluğun Kişiselliği Prensibi

Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu, sınırsız ve kişisel olup; üyeler, verdikleri zararı bütün malvarlıkları ile sorumluluk altına girerler⁹⁴.

6762 sayılı mülga TTK'nın 336. maddesindeki hükme göre yönetim kurulu üyelerinin, bazı durumlarda anonim şirkete, münferit pay sahiplerine ve şirket alacaklılarına karşı kişisel olarak ve müteselsilen sorumlu olduklarına yer verilmekteydi⁹⁵. Bu kapsamda sorumluluk, yönetim kurulu üyelerine aitti, şirketin organı olan yönetim kuruluna değil⁹⁶. 6102 sayılı TTK'nın 553. maddesine bakıldığında ise kanun koyucunun yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun kişiselliği prensibini benimsediği görülmektedir⁹⁷. Bu maddeye göre kurulun bir sorumluluğu bulunmamaktadır. Burada yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğundan söz edilebilmektedir.

⁹⁴ Ersin Çamoğlu, “Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu”, Vedat kitapçılık 3. Bası, İstanbul 2010, s. 12

⁹⁵ Mülga 6762 sayılı TTK'nın 336. maddesinde sayılan durumlar aşağıda sıralanmıştır;

- “ 1. Hisse senetleri bedellerine mahsuben pay sahipleri tarafından vukubulan ödemelerin doğru olmaması;
2. Dağıtılan ve ödenen karpaylarının hakiki olmaması;
3. Kanunen tutulması gereken defterlerin mevcut olmaması veya bunların intizamsız bir surette tutulması;
4. Umumi heyetten çıkan kararların sebepsiz olarak yerine getirilmemesi;
5. Gerek kanunun gerek esas mukavelelerinin kendilerine yüklediği sair vazifelerin kasden veya ihmâl neticesi olarak yapılmaması”

⁹⁶ Güzin ÜÇİŞİK/Aydın ÇELİK, “Anonim Ortaklıklar Hukuku”, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, C. 1, s. 525

⁹⁷ 6102 sayılı TTK'nın 553. maddesinin birinci fıkrası şu şekildedir; “(1) Kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları, kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal ettikleri takdirde, hem şirkete hem pay sahiplerine hem de şirket alacaklılarına karşı verdikleri zarardan sorumludurlar.”

Kurul olarak yönetim kurulunun kendisine yüklenen görevlerin sorumluluğu da yönetim kurulu üyelerin kendisine aittir. Bu durumun sebebi, yönetim kurulunun organ olarak tüzel kişiliğinin bulunmamasıdır. Kurulun hak ve yükümlülüklerinin bağımsız taşıyıcısı durumunda olan üyeler, malvarlığına sahip gerçek kişiler olarak sorumluluğun da muhatabıdır⁹⁸. Her yönetim kurulu üyesi kusurlu hareketlerinden sorumludur. Bu anlamda sorumluluğun müteselsil olması yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun kişiselliğini etkilememektedir.

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun kişisel olması ile ilgili 6102 sayılı TTK'nın 369. maddesi önemlidir. Bu hükme göre üyeler, tedbirli bir yöneticinin özenli davranışlarına göre görevlerini yerine getirmelidir.

Bankacılık mevzuatında da sorumluluğun kişiselliği prensibi görülmektedir. Bankacılık Kanunu'nun 110. maddesindeki⁹⁹ hükmünde de sorumluluğun yönetim kurulunda olmadığı, sorumluluğun kişisel olduğu görülmektedir.

2.1.2. Yetki ve Sorumluluk Arasındaki Orantı

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun temel prensiplerinden biri de yetki ve sorumluluk arasındaki orantıdır¹⁰⁰. Nitekim 6102 sayılı TTK'nın 553/2. maddesindeki hüküm de bu doğrultudadır. TTK'nın 553/3. maddesindeki hükme göre ise yönetim kurulu üyeleri kontrolleri dışında kalmış olan kanun hükmüne veya esas sözleşmeye aykırılıklar veya yolsuzluklar nedeniyle oluşan zararlardan sorumlu olamazlar. Fakat özen ve gözetim yükümlülükleri gerekçe gösterilerek bu sorumsuzluk hali geçersiz kılınamaz. Bu hükümde bulunan “*kontrolü dışında kalan*” ifadesi, görev dağılımının yapılması durumunda önem arz etmektedir. Üyeler, görev dağılımının yapıldığı esnada, görev verilen kişilerin seçiminde gereken özeni göstermelidir aksi halde sorumlulukları doğacaktır.

⁹⁸ Necla Akdağ Güney, “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu”, Vedat Kitapçılık 2. Baskı, İstanbul 2010, s. 38

⁹⁹ “Bir bankanın yöneticilerinin ve denetçilerinin kanuna aykırı karar ve işlemleriyle banka hakkında 71 inci madde hükümlerinin uygulanmasına neden olduklarının tespiti hâlinde, bankaya verdikleri zararlara sınırlı olarak bunların şahsi sorumlulukları yoluna gidilerek, Fon Kurulu kararına istinaden ve Fonun talebi üzerine doğrudan şahsen iflaslarına mahkemece karar verilebilir”

¹⁰⁰ Ersin Çamoğlu, “Sorumluluk Hukukunun Evrensel İlkeleri Işığında Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu”, Prof. Dr. Şener Akyol'a Armağan, Filiz Kitabevi, İstanbul 2011, s. 408 vd.

2.1.3. Farklılaştırılmış Teselsül ¹⁰¹

6762 sayılı mülga TTK döneminde yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu gerektiren hallerde, mutlak anlamda müteselsil sorumluluk esası bulunmaktaydı¹⁰². Burada tam teselsül uygulanarak davacı, tazminatını sorumluluklarını gerektiren yönetim kurulu üyelerinin hepsinden isteyebileceği gibi, tazminatın tamamını sadece birinden de isteyebilmekteydi¹⁰³.

İsviçre hukukunda yapılan eleştiriler¹⁰⁴ neticesinde 1991 yılında İsviçre Borçlar Kanunu'nda değişiklikler yapılmıştır¹⁰⁵. İsviçre Borçlar Kanunu'nda yapılan bu değişikliğe 6102 sayılı TTK da uyum sağlamış ve 557. maddesiyle¹⁰⁶ tam teselsül anlayışından vazgeçilerek, farklılaştırılmış teselsül benimsenmiştir. Bu maddeyle mülga kanundan farklı olarak üyeler, oluşan zararda kusurlarının derecesine göre

¹⁰¹ 6102 sayılı TTK çerçevesinde “farklılaştırılmış teselsül” konusunda ayrıntılı bilgi için, Yılmaz Yörtem, “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğunda Farklılaştırılmış Teselsül İlkesi”, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018

¹⁰² Mehmet Helvacı, “Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğunun Müteselsil Olmasının Anlamı ve İsviçre Borçlar Kanunu’nun 759. Maddesi ile Getirilen Müteselsil Sorumluluğun Anlamının Tanıtılması”, Prof. Dr. Hayri Domaniç’e 80. Yaş Günü Armağanı, Beta Yayınları, İstanbul 2001 Haziran, s. 220vd, Halil Arslanlı, “Anonim Şirketler”, s. 167, Bozkurt, “Şirketler Hukuku”, s. 486

¹⁰³ Çamoğlu, “Yönetim Kurulu”, s. 21

¹⁰⁴ “İsviçreli hukukçu Otfinger tarafından ileri sürülen ve kabul gören bu anlayışa göre, “haksız fiilden sorumlu olan kişi sadece başkaları da kendisi ile birlikte sorumlu olduğu için, zarar görene karşı daha ağır bir hukuki duruma düşürülmemelidir. Zarar veren tek başına sorumlu olsaydı, zarar görene karşı ileri sürebileceği bireysel indirim sebeplerini, birden çok kişiyle sorumlu olduğu için ileri sürememesi adil ve hakkaniyete uygun değildir.” Buna göre, farklılaştırılmış teselsül ilkesi, borçluların dış ilişkide alacaklıya karşı bireysel indirim sebeplerini ileri sürebilmesi ve bu anlamda da sorumluluğun kapsamının daraltılması anlamına gelir. Ancak farklılaştırılmış da olsa bu tür müteselsil sorumlulukta, her bir borçlunun alacaklıya karşı teselsül tavanı içinde, müteselsil sorumluluk gereği açığı kapama yükümü aynen devam eder.” Güney, “Yönetim Kurulu”, s. 256vd.

¹⁰⁵ İsviçre Borçlar Kanunu 759. maddesine göre,

“Bir zarardan dolayı birden fazla kimsenin tazmin ile yükümlü olması halinde, bunlardan her biri, kusuruna ve mevcut şartlara göre zararın kendisine atfedilebildiği ölçüde diğerleriyle birlikte müteselsilen sorumludur.

Davacı birden fazla borçluyu zararın tümü için dava edebilir ve aynı davada hakimden her bir davalının tazmin yükümünü belirlemesini isteyebilir.

Borçlular arasındaki rücu ilişkisi, hakim tarafından tüm şartlar değerlendirilmek suretiyle tespit olunur.”

¹⁰⁶ 6102 sayılı TTK’nın Teselsül ve Başvuru başlıklı 657. maddesi şu şekildedir;

“(1) Birden çok kişinin aynı zararı tazminle yükümlü olmaları hâlinde, bunlardan her biri, kusuruna ve durumun gereklerine göre, zarar şahsen kendisine yükletilebildiği ölçüde, bu zarardan diğerleriyle birlikte müteselsilen sorumlu olur.

(2) Davacı birden çok sorumlu kişiyi zararın tamamı için birlikte dava edebilir ve hâkimin aynı davada her bir davalının tazminat borcunu belirlemesini isteyebilir.

(3) Birden çok sorumlu arasındaki başvuru, durumun bütün gerekleri dikkate alınarak hâkim tarafından belirlenir.”

sorumlulukları söz konusudur. 6762 sayılı mülga TTK'nın 336. maddesi ve müteselsil sorumluluk gereği kusur dereceleri önemsenmeden yönetim kurulu üyeleri bir zarara sebebiyet vermişse, bu zararın tazmininden tamamen sorumlu olurlardı. Hangi yönetim kurulu üyesinin ne kadar sorumlu olduğuna dair kusur dereceleri ise üyelerin birbirine rücu ettikleri zaman önem taşımaktaydı.

Farklılaştırılmış teselsül sisteminin üç unsuru bulunmaktadır. Birinci olarak, uygun illiyet bağına göre kendisinin neden olmadığı bir zarardan hiç kimse sorumlu değildir. İkinci olarak, her sorumluluk, dış ilişkideki kişisel kusurun varlığına bağlıdır. Üçüncü olarak, kusurun derecesi ve durumun gerekleri teselsülde dikkate alınacaktır. Davacı, tıpkı eski sistemde olduğu gibi, burada da birden çok kişiyi aleyhine aynı anda aynı dava ile takip edebilir. Ancak tam teselsülün aksine, mahkeme bu kişilerin somut olaydaki kusur derecelerini, münferit indirim sebeplerini, vs. “dış ilişkideki sorumluluk için” tek tek tespit edecektir. Böylece her bir davalı için “sorumluluk tavanını” belirleyecek ve sorumluluğa buna göre hükmedecektir¹⁰⁷.

6102 sayılı TTK'nın 557. maddesinin gerekçesindeki birçok örnekle bu hükme açıklık getirilmeye çalışılmıştır¹⁰⁸.

¹⁰⁷ Ender Dedeoğlu, Oğuzhan SAPAN, “Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu ve Sorumluluğu”, Ankara Barosu Yayınları, Ankara 2013, s.69-72

¹⁰⁸ 6102 sayılı TTK'nın 557. maddesinin gerekçesi şu şekildedir;

“1991 tarihli anonim şirket reformuyla köklü bir şekilde değiştirilen İsv. BK m. 759'dan alınan 557 nci madde, BK'nın sorumluluğa ilişkin ilkeleriyle uyum içinde bulunan bir anlayışla anonim şirkete özgü sorumluluk sistemi bağlamında müteselsil sorumluluk ile zararın tamamının birlikte dava edilmesi ve rücu ilişkilerini düzenlemektedir. Kaynak hüküm uzun yıllardan beri sorumluluk ve anonim şirketler hukuku öğretilerinde güçlü gerekçelerle savunulan hakim görüşün ürünü olduğu için bu ülkede olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmiştir. Böylece, İsviçre'de 1991 yılına kadar İsv. BK'nın eski 759 uncu maddesine dayalı olarak anonim şirketler uygulamasında egemen bulunan ve özellikle Federal Mahkeme Kararları bağlamında sert eleştirilere konu yapılan mutlak teselsül anlayışı terk edilmiştir. İsviçre Federal Mahkemesi 1995 tarihli bir kararında (BGE 4C.147/1995), anılan maddede yer alan farklılaştırılmış teselsül ilkesini, eski hukukun güncelleştirilmiş yorumu olarak nitelendirmiş bu sebeple 1/07/1992 tarihinden önceki olaylara da uygulanabileceğini belirtmiştir.

Mutlak teselsül ilkesi (öğretide eleştirilmiş olmasına rağmen) Türkiye'de de genel kabul görmüştür. Bu girişin ışığında, 557 nci maddeye temel veren düşünceleri aydınlatmak ve yeni sistemi açıklayabilmek amacıyla (fikralara ilişkin gerekçelere geçmeden önce) üç noktanın altını çizmek gerekir.

1) Müteselsil sorumluluk ağırlaştırılmış sorumluluk demek değildir. Bu tür sorumluluk, birden çok kişinin birlikte verdikleri zarardan zarar görene karşı birlikte sorumlu olmaları anlamına gelir. Yoksa, müteselsil sorumluluk, sorumluların tek başlarına sorumlu tutulmaları bağlı olacakları sorumluluk rejiminden daha ağır şartlar içeren bir rejimle karşı karşıya bırakılmaları şeklinde yorumlanamaz. Başka bir deyişle, müteselsil sorumluluk birden çok kişinin, bu arada anonim şirketlere ilişkin hükümler çerçevesinde şirket yönetim kurulu üyelerinin, mevcut zarardan, bu zararın birlikte verilen zarar olup olmadığı dikkate alınmaksızın sorumlu tutulmalarını haklı göstermez. Ayrıca, BK m. 43 (1) hükmü, yargıcın, tazminatın türünü ve kapsamını durumun gereğine ve kusurun ağırlığına göre belirlemesini öngörmüştür. Bunun gibi, BK m. 44 uyarınca

zarar gören, zarara razı olmuşsa, eylemi zararın doğmasına veya çoğalmasına yardım etmiş ve zarar verenin durumunu ağırlaştırmışsa hâkim tazminat tutarını indirebilir veya tazminatı vermekten büsbütün vazgeçebilir. Hakim öğreti bu hükümlerin müteselsil sorumlulukta da uygulanabileceğinden şüphe etmemektedir. Ancak, uygulamaya başka bir anlayış hakim olmuş, müteselsil sorumluluğu "birlikte verilen zarar" kavramının tanımladığı ile tazminat hukukunun temel ilkesinin uygun nedensellik ilkesi olduğu gerçeği geri plana itilmiş ve sorumluların tümü bütün zarardan (bu arada uygun nedensellik kurallarına göre dışarda kalan) sorumlu tutuldukları gibi, BK m. 43 ve 44 hükümleri de müteselsil sorumlulukta sadece iç ilişkide dikkate alınmıştır. İsviçre Federal Mahkemesi çeşitli kararlarında mutlak teselsül yorumunu kabul edip İsv. BK m. 43, 44 (BK 43, 44)'ün dış ilişkide uygulanmasını reddetmiştir.

- 2) Sorumluluk, dolayısıyla tazminat hukukunu, uygun nedensellik bağı kuralları yönetir. Bunun doğal sonucu olarak, anonim şirketin yönetim kurulu üyelerinin şirkete birlikte değil de tek başlarına verdikleri zarardan, müteselsilen değil, tek başlarına sorumlu olmaları gerekir. Zarardan sorumlu olmayan, yani uygun nedensellik bağının dışında kalan kişinin alacaklının korunması uğruna sorumlu tutulması, müteselsil sorumluluk kavramına açıkça aykırı olduğu gibi hukuka ve adalete de terstir.
- 3) Müteselsil sorumluluğun uygulandığı hallerde, önce, sorumluların tek başlarına ve birlikte verdikleri zarar birbirinden ayrılmalıdır. İkinci olarak birlikte verilen zararda da kusurun ağırlığına ve diğer indirim olgularına göre farklılaştırılmış teselsüle gidilmelidir. Böylece birlikte verilen zararda herbir tazminat yükümlüsüne isnat edilebilen zarar da belirlenmelidir. Teselsül tavanı içinde müteselsil sorumluluk gereği açığı kapama yükümü aynen devam eder. Diğer yandan, bu ayrımı ve teselsül farklılaştırmasını zarara uğrayan yapamaz. Bu sebeple, davacının zararın tamamını dava etmesine ve her bir davalının müteselsilen veya tek başına ödemesi gereken tazminat borcunu belirlemesini mahkemeden talep etmesine izin verilmelidir. Aksi halde, davacı hem davayı açarken hem de dava sonrasinda, aşamayacağı güçlükler ve çözemeyeceği sorunlarla karşılaşır.

Birinci fıkra: Birinci fıkra İsviçre doktrininin adlandırmasıyla farklılaştırılmış teselsül öğretisini hükme bağlamıştır. Anılan öğreti müteselsil sorumluluğun "birlikte verilen zarar" için söz konusu olabileceği, birlikte verilen zarar dışındaki sorumluların tek başlarına verdikleri zararlardan, sadece zararı verenin sorumlu tutulması gerektiği ve müteselsil sorumluların teselsül tavanına kadar, kusurlarına ve somut olay gerçeğine göre zararı tazmin etmeleri anlayışına dayanmaktadır. Bu yaklaşım 557 nci maddenin birinci fıkrasında, "aynı zararın" tazmini ibaresi bağlamında, birlikte zarar vericilerden, yani tazminat yükümlülerinden herbirinin kusuruna ve durumun gereklerine göre ve her birine "şahsen isnat edilebildiği ölçüde" şeklinde ifade edilmiştir.

Farklılaştırılmış teselsül anlayışının ilkelerini şöyle sıralayabiliriz:

Birinci İlke: 557 nci maddenin birinci fıkrası, dolayısıyla farklılaştırılmış teselsül, birlikte zarar verenlerin dış ilişkideki sorumluluklarını düzenlemektedir; yoksa bu hüküm sorumluların iç ilişkideki sorumluluk ilişkileri hakkında öngörülmuş bir rücu hükmü değildir.

İkinci İlke: Müteselsil sorumluluğun kabul edildiği durumlarda (çoğu kez) zararın bir kısmı, müteselsil sorumlular tarafından birlikte verilebilir, bir kısmı da, tazminat yükümlülerinden bazılarının, anonim şirkete ilişkin hükümler anlamında hukuka aykırı, kişisel eylem ve kararlarının ürünü olabilir. Meselâ; A, B, C, D, E adlı üyelerden oluşan bir yönetim kurulunda bu üyelerin tek başlarına ve birlikte verdikleri toplam zarar 4000 ise ve bunun 2000'i bu beş kişi tarafından birlikte verilmiş, geriye kalanın 1000'i A, 500'ü D ve 500'ü de E'ye tek başlarına isnat ediliyorsa, 2000'den A, B, C, D, E müteselsilen ve zararın diğer bölümünden de kendilerine isnat edilen tutarda A, D ve E tek başlarına sorumlu olur.

Birinci fıkrada yer alan "aynı zarar" ibaresi ile "birlikte verilen zarar" kastedilmiştir. Aynı ibare kaynak İsv. BK m. 759 (1)'in Fransızca metninde "même dommage" şeklinde ifade olunmuştur. Birinci fıkra sorumluların "tek başına verdikleri zarar"dan söz edilmemiştir. Ancak hükümde yer alan "bu zarardan" ve "aynı zarardan" ibareleri bu farkı vurgular. Mahkemenin, talep edilen şirket zararında önce "aynı zarar" ve "tek başına verilen zarar" ayrımı yapması gerekliliğini ortaya koyar. Zararın tümü davacı tarafından "aynı zarar" diye nitelendirilerek talep edilmiş olsa bile mahkeme bu araştırmayı yapacak, ondan sonra teselsülde farklılaştırmaya gidilecektir.

Konuya davacı açısından bakıldığında "aynı zarar", "tek başına verilmiş zarar" ayrımı davacının aleyhinde değildir. Örneğe dönersek: Davacı ispat ettiği 4000 tutarındaki zararın 2000'ini A, B, C, D, E'den müteselsilen, 1000'ini A'dan 500'ünü D'den, 500'ünü de E'den alacaktır. Böylece zararın tümü karşılanacaktır. D ve E'nin ödeme güçleri bulunmadığı için 1000'in tahsil

edilememesi davacının zararın tümünü elde etmesine engel olur. Ancak, bu kayıp farklılaştırılmış teselsül anlayışının ürünü değildir; kayıp D ve E'nin durumundan doğmaktadır. Bunlar tek başlarına dava edilmiş olsalardı, zarara uğrayan gene bu kayıpla karşılaşacaktı. Eski anlayışta 1000 de A, B ve C'den istenebiliyordu. Ancak bu müteselsil sorumluluk kavramı ile açıklanamayan haksız bir uygulamaydı. Çünkü A, B ve C bu suretle nedensellik ilkesi dışında sorumlu tutulmaktadırlar.

557 nci maddenin sistemini açıklayabilmek için şu örnek de verilebilir: Yatırım için arsa arayan bir anonim şirkete, yönetim kurulu üyesi A kardeşine ait bir arsayı aldırmaı planlamaktadır. Bu amaçla, kimseye haber vermeden avukata da bir satış vaadi sözleşmesi hazırlatmış ve ona 1000 ödemiştir. Sözleşme (geçersiz olmasına rağmen) A ile kardeşi arasında imzalanmıştır. Planını yönetim kurulu üyesi B'ye açan A ondan yardım istemiş ve kardeşinin B'ye bir miktar para vereceği vaadinde de bulunmuştur. B, bazı emsaller göstererek söz konusu arsanın fiyatını savunacaktır. Yönetim kurulu A, B, C, D ve E'den oluşmaktadır. Konunun karara bağlanacağı gün D ve E, A'nın, Tasarının 393 üncü maddesine göre toplantıya katılamayacağı itirazında bulunmuşlarsa da bu itiraz A, B ve C'nin oyları ile reddedilmiştir. D ve E ayrıca, arsanın emsalleri ile fiyatını karşılaştıran ve imar durumunu gösteren bir uzman raporunun kurula sunulabilmesi için toplantının ertelenmesini önermişlerdir. Bu öneri de A, B ve C'nin oylarıyla reddedilmiştir. Toplantıda B emsaller hakkında yanıltıcı bilgiler vermiştir. Sonuçta B'nin yaptığı karşılaştırmaların ciddi olduğuna inanan C'nin de katılması ile arsa A, B ve C'nin oyları ile alınmış ve para ödenmiştir. Bir yıl sonra kurul tamamen değişmiştir. Bu arada arsanın imar durumu olmadığı da anlaşılmıştır. Yeni kurul avukata ödenen 1000 de dahil olmak üzere 5000 zarar için A, B, C, D, E'ye karşı sorumluluk davası açıp bu tutarı davalılardan müteselsilen talep etmiştir. Mahkeme D ve E bakımından davayı reddetmiş, birlikte verilen bir zarar olmadığı gerekçesiyle avukata ödenen 1000'den tek başına A'yı sorumlu tutmuş, 4000 için de A, B, C'yi müteselsilen sorumlu bulmuştur. Mahkeme A ve B'nin yaptıkları anlaşma dolayısıyla olayda kasıtları bulunmasına karşı, C'nin Tasarının 393. maddesini ihlâl eden davranışını kusur olarak nitelendirip ona BK m. 43 ile 44'ü uygulayıp müteselsil sorumluluktaki payını yüzde doksan olarak belirlemiştir. Buna göre 1000 A tarafından ödenecektir. A, B, C müteselsil sorumludur. Ancak A ile B'nin sorumluluk tavanları 4000 iken C'nin sorumluluk tavanı 3600'dür. Bir an için B'nin ödeme gücünün bulunmadığını düşünelim. Şirket 4000'in tamamını A'dan alabilecektir. Bu tavan C için 3600'dür. A ve B'nin ikisinin de varlıksız C'nin zengin bir kişi olduğunu varsayarsak 3600 C'den istenebilecektir. Olayda A ve B'nin ödeme güçleri bulunmadığı için şirket 1400 kayıptadır. Ancak bu farklılaştırılmış müteselsil sorumluluk anlayışının ürünü değildir. Çünkü 1000'lik kayıp, birlikte verilen zarardan kaynaklanmamaktadır. Uygun nedensellik kurallarına göre bunu C'den istemek, bunun için müteselsil sorumluluk kavramını kullanmak hem yanlış olurdu, hem de adalete aykırı düşerdi. 400'lük kayıp ise genel hükümlerin ve hakimnin takdirinin doğal sonucudur. Yeni anlayış davacıyı (adalet temelinde) kayba uğratmamış, onun zararı kanuna aykırı olarak başkalarına yüklemesine engel olmuştur.

Üçüncü İlke: Farklılaştırılmış teselsül, müteselsilen sorumlu farklı tazminat yükümlüsü gruplarının ortaya çıkması sonucunu da doğurabilir. Meselâ, İsviçre Federal Mahkemesinin 11/06/1996 tarihli kararına (BGE 122 III 324) konu olan olayda, davacılar, yedi yönetim kurulu üyesi ile denetim organından 5.309.298-İsviçre Frangını müteselsilen talep etmişlerdi. Mahkeme denetim organının sorumlu olmadığına ve 1 ilâ 7. sıra numarasında davalı olarak yer alan davalı yedi yönetim kurulu üyesinin 3.211.803-İsviçre Frangından ve 1 ilâ 5. sıra numarasında anılan davalı üç yönetim kurulu üyesinin de ayrıca 805.555-İsviçre Frangından müteselsilen sorumlu olduklarına karar verdi, kalanı da ispat edilmemiş zarar olarak reddetti.

Dördüncü İlke: Gerek aynı zarar, gerek tek başına verilen zarar belirlenirken mahkeme BK m. 43 ve 44'ü de (şartları varsa) uygular. Bu gereklilik birinci fıkradaki "bunlardan her biri, kusuruna ve durumun gereklerine göre" hükmünde ifadesini bulmuştur. Ayrıca, 553 üncü maddenin ikinci ve üçüncü fıkraları da dikkate alınır. BK m. 43 ve 44 üncü maddeleri ayrıca iç ilişkide rücu dolayısıyla da uygulanabilir. Meselâ, kot bezi üreten bir anonim şirkette genel kurul yönetim kurulunun, kot pantolon ve ceket üretimi için yatırım yapması talimatını vermiştir. Yönetim kurulu, kot pantolon ve ceket iç pazarına girmemiş ve ihracatın zorluğuna, pazarda büyük oranda kapasite fazlası mal bulunduğuna işaret etmiş olmasına rağmen, genel kurul talimata ilişkin kararı almıştır. Şirket iki yıl sonra bu yatırımdan zarara uğramıştır. Yönetim kurulu üyeleri aleyhine alınan teknolojinin eski olduğu ve pazarlama kanallarının kurulamadığı gerekçesiyle sorumluluk davası açıldığında mahkeme BK m. 44 (1)'de yer alan şirketin "zarara razı olduğu" ve/veya

"zararın ihdasına" yardım ettiği olgularını dikkate alacağı gibi, eski teknolojinin alınmasında üyeler arasında kusur yönünden farklılaştırma yapacaktır.

İkinci fıkra: İkinci fıkra zarara uğrayanı yani, çoğu kez anonim şirketi, gereğinde pay sahibini veya alacaklıyı, önce birinci fıkra ifade edilmiş ayırtırmayı, yani farklılaştırılmış teselsül hesabını bizzat yapıp buna göre davayı açmak zorunluluğundan kurtarmak amacıyla öngörülmüştür. Söz konusu hesabı yapmak güçtür. Bu sebeple davacıya "zararın tamamını" dava etmesi olanağı tanınmış ve ayrıca müteselsil sorumluların (dış ilişkide) tazminat borçlarını teker teker tespit etmesini mahkemeden talep etmek hakkı verilmiştir. Hâkim bu belirlemeyi aynı davada yapacaktır. İkinci fıkra, açıklanması gereken, iki yeni kavrama yer verilmiştir. Bunlardan birincisi "zararın tamamı", diğeri ise birden çok kişinin "birlikte dava edilebilmesi"dir.

"Zararın tamamı" merkez kavramdır. Tanımı öğretiye ve yargı kararlarına bırakılmıştır. İsviçre'de "zararın tamamı" (Gesamtschaden/ totalité du dommage) veya başka bir deyişle "tüm zarar" kavramından zarar verenlerin anonim şirketler hukukuna aykırı eylem ve kararlarının doğurduğu, tek başlarına veya birlikte verdikleri zarar kalemlerinin toplamı anlaşılır. Bu kavram, Tasarının 553 ve devamı hükümlerine göre sorumlu olan kişilerin tek başlarına veya birlikte şirkete verdikleri "zararlar" bulunduğu varsayımına dayanır. Adeta her sorumlu bir zarar kaynağıdır. Bunların verdikleri zararların toplamı, zararın tamamını oluşturur. Zararın tamamı içinde birlikte veya münferiden verilmiş zararlar vardır. Bu kavram, şirketin malvarlığındaki eksilmelerden doğan ve/veya artmaların engellenmesinden oluşan zarardan farklı olabilir. Çünkü, şirket sorumluların 553 üncü madde anlamında kanunda ve sözleşmede öngörülen yükümlerini kusurları ile ihlâl etmemiş olmalarına rağmen zarar etmiş olabilir ve zararın bir kısmı hiçbir sorumluya isnat olunamayabilir. Ayrıca, "zararın tamamı" iç ilişkide rücu hakları dikkate alınarak bulunan her tazminle yükümlü kişinin taşıyacağı tutarların toplamından da farklıdır.

"Birlikte dava" edebilme kaynak kanunun Fransızcası ile İtalyancasında bu açıklikta yer almamakta, sarahat hükmümüzün çevrildiği Almanca metinde bulunmaktadır. Davacının, davalıları birlikte dava etmesinin anlamı davalıların tek davalı olarak kabul edilmeleridir. Bu kabulün sonucu dava bazı davalılar bakımından reddedilse bile, davacının talebi kabul edilmişse davacının dava giderlerine mahkum olmamasıdır. Kanun burada bir usul hükmü öngörmüştür. Hüküm usul hukukumuzun kuralları çerçevesinde yorumlanacak ve anlam kazanacaktır.

Federal Mahkeme 16/06/1996 tarihli kararında hükmü bir çeşit zorunlu dava arkadaşlığı olarak yorumlamış ve ancak ilk derece mahkemesinde geçerli olacağını kaydetmiştir.

İkinci fıkra ayrıca yargıcın aynı davada her bir davalının tazminat borcunu belirlemesini de hükme bağlamıştır. Bu iç ilişkiye ilişkin bir belirleme olmayıp, davalıların davacıya karşı sorumluluk tutarlarının gösterilmesidir.

Üçüncü fıkra: Eski hukukumuzda (İsv. BK eski 759 uncu maddenin aksine) anonim şirketteki sorumluluk davasında müteselsil sorumlular arasındaki rücuu düzenleyen bir hüküm bulunmuyordu. Öğretide de bu konu üzerinde durulmamıştı; Yargıtay da ilkesel nitelikte herhangi bir karar vermemiştir. Sorunun genel hükümler, yani BK'nın müteselsil sorumluluğa ilişkin 50 (1). maddesi çerçevesinde çözülmesi gerekiyordu.

557 nci maddenin üçüncü fıkrası hukukumuzdaki bu eksikliği gidermektedir. Hükümde ödemedede bulunan sorumlulardan birinin bağımsız bir rücu davası ikame etmesi halini düzenlenmektedir. Dış ilişkiye ait sorumluluk davasında, sorumlular arası ilişkiye ait rücuun davacı tarafından talep edilmesi zaten pek düşünülemez. Zaten İsviçre öğretisinde davalıların ana davada, yani sorumluluk davasında bu talebi ileri sürüp süremeyeceğinin kantonal hukuka ait bir sorun olduğu belirtilmiştir. Türk usul hukukunun buna cevaz verip vermediği ve bunun şartları öğretiye ve yargı kararlarına bağlıdır.

Hükümün birinci özelliği rücuun sorumlular arasında belirleneceğidir. Hükümün bu özelliğinin önemi, rücuun sorumluluk davasının davalıları ile sınırlandırılmamış olmasıdır. Gerçekten yedi üyeli bir anonim şirket yönetim kurulunda sorumluluk davası üç üyeye karşı açılmış olsa bile rücu kararı yedi üyeyi yargılayarak verilebilir; bağımsız rücu davası da üç üye hakkında değil de daha fazla üyeyi kapsayacak şekilde açılabilir. Bu olanak hükümde "birden çok sorumlu" sözcüğü ile vurgulanmıştır.

Uygulamada sorumluluk davası açılırken, çeşitli sebeplerle bazı üyelerin, dava dışı bırakılarak kayrıldıklarına oldukça sık rastlanmaktadır. Bu sınırlamalarda hakim pay sahibinin kendi temsilcisini kayırmak veya davacıları belirleyen resmi makamın bazı kişileri korumak istemesi veya başka sebepler ve hesaplar rol oynamaktadır. Rücu davasını da davalılara özgülemek hem haksızlığı katmerli hâle getirir hem de davacıya adil olmayan bir güç sağlar. Bunun için 557 nci

Farklılaştırılmış teselsül, iç ilişkideki kusurun derecelerine ait savunmaların, dış ilişkide de öne sürülebilmesidir. Böylece her yönetim kurulu üyesi dış ilişkide kusur derecesini indirecek nedenlerini ileri sürerek sadece kendisinin kusurlu hareketlerinden kaynaklı zararlardan sorumlu olacaktır. Dolayısıyla, her yönetim kurulu üyesi, kendisine düşen kısma ilişkin zararı ödemekle yükümlü ve kendi eylemi ile verilen zarar arasındaki illiyet bağına göre sorumludur¹⁰⁹.

Farklılaştırılmış teselsül ancak dış ilişkide geçerli bir ilkedir. İç ilişkide, yani yönetim kurulu üyelerinin birbirlerine rücu etmeleri bakımından farklılaştırılmış teselsül ilkesi uygulanmaz¹¹⁰.

Yönetim kurulu aldığı kararın uygulanması neticesinde bir zarar doğmuş ve zarara neden olan karar kurul olarak alınmışsa, burada birlikte verilen zarar söz konusudur. Mahkemenin önüne gelecek davada öncelikle birlikte verilen zarar araştırmasını yapması gerekmekte, davacı yan zararın tamamını birlikte verilen zarar olarak değerlendirip tazminat talebinden bulunmuşsa da, mahkemenin farklılaştırılmış teselsül araştırması da yapması gerekmektedir¹¹¹. Burada yönetim kurulu üyeleri savunmalarıyla söz konusu zararlar kendi eylemleri arasında uygun bir illiyet bağının bulunmadığını ispatlayarak sorumluluktan kurtulabilir. Zaten yönetim kurulu üyesi eylemleriyle tek başına zarar vermişse, bu zarardan sadece kendisi sorumlu olacaktır ve teselsülden söz edilemez.

Yönetim kurulu üyelerinin her biri, sadece kendi kusuruna yüklenilebilecek kısmından sorumludur. Mahkeme, her üyenin kusur derecesine ve durumun bütün gereklerine göre ne kadar tazminat ödeyeceğini belirler. Müteselsil sorumlulukta yönetim kurulu üyelerinin kusur derecesi dikkate alınmadan doğan zararın tamamından davacıya karşı sorumlu iken, farklılaştırılmış teselsülde kusurlu zarar arasında uygun illiyet bağına bakılarak, yönetim kurulu üyesinin verdiği zarar oranında mahkeme tarafından belirlenecek tazminattan sorumlu olurlar. Yine söz

maddenin üçüncü fıkrası, rücu davasının sorumluluk davasının davalılarına değil, müteselsil sorumlular aleyhinde açılabilceğini öngörmüştür.

Hükme uygun olarak hakim rücu davasında rücuu tüm sorumlular yönünden durumun gereklerini dikkate alarak belirler, kusurun ağırlığını ve BK m. 43 ile 44'ü dikkate alır”

¹⁰⁹ Mehmet Helvacı, “Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğunda Farklılaştırılmış Teselsül”, GSÜHFD, Prof. Dr. Oğuz İmregün’e Saygı Sempozyumu 26 Ekim 2013, S. 2013/2, s. 83vd.

¹¹⁰ Bozkurt, “Şirketler Hukuku”, s. 487

¹¹¹ Yılmaz Yördem, “Farklılaştırılmış Teselsül”, s. 101

konusu zararın doğmasına şirketin rızası var ise veya zararın oluşmasına yardımcı olmuş ise üyelerin kusur derecesinin belirlenmesinde göz önüne alınır.

6102 sayılı TTK'nın 557. maddesinin ikinci fıkrası hükmüne göre davacı tazminat miktarının belirlenmesini hakimden talep edebilir. Kural olarak davacı, açacağı davada uğradığı zararın tamamını dava konusu eder¹¹². Hakim öncelikle kendiliğinden zararın tamamını tespit eder. Hakim tarafından her üyenin kusur dereceleri, ödemeleri gereken zararlar ve tazminatlar tespit edilir. Burada hakimin tespitleri, dış ilişkiye yöneliktir. Hakim, üyelerin rücu ilişkisine yönelik bir zarar ve tazminat miktarı tespiti yapmaz.

6102 sayılı TTK'nın 557. maddesinin üçüncü fıkrası hükmüne göre birden çok sorumlu arasındaki başvuru, durumun bütün gereklerine göre hakim tarafından belirlenir.¹¹³ Yani davacının sadece bir veya bazı sorumlulara dava açmasının önemi bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu fıkra rücu davasının sorumluluk davasındaki davalılara değil müteselsil sorumlular aleyhine açılacağını öngörmüştür. Dolayısıyla sorumluluklarından fazla tazminat ödeyen üyeler, ödedikleri fazla tazminatlar için diğer yönetim kurulu üyelerine rücu edebilecektir.

2.2. HUKUKİ SORUMLULUĞU GEREKTİREN HALLER

Sorumluluk, edimini ifa etmeyen borçlunun malvarlığının devlet organları aracılığıyla alacaklının el koymasına tabi tutulmasıdır¹¹⁴. Bir başka tanımda ise sorumluluk, zarara uğrayan kişinin uğradığı zararın tazminini sağlayan kurallardır¹¹⁵. Hukuki sorumluluk ise sözleşmeye dayalı ve sözleşme dışı olarak ikiye ayrılıp, bunlardan sözleşme dışı hukuki sorumluluk ikiye ayrılır; bunlar kusur sorumluluğu ve kusursuz sorumluluğudur¹¹⁶. Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu, kusura dayanır¹¹⁷. Kusur sorumluluğunda zarar, zarar verenin kusurlu eylemlerine dayanır.

¹¹² Ünal Tekinalp, “Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları”, Vedat Kitapçılık, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2.Bası, İstanbul 2011, s. 307

¹¹³ “Ayrıca, hakim rücu davasında kusurun ağırlığını ve Türk Borçlar Kanunu m.50 ve 51’i de dikkate alacaktı.” Yılmaz Yörem, “Farklılaştırılmış Teselsül”, s. 115

¹¹⁴ Fikret Eren, “Borçlar Hukuku Genel Hükümleri”, Yetkin Yayınları, 23. Baskı, Ankara 2018, s. 83

¹¹⁵ Çağlar Özer, “Sözleşme Dışı Sorumlulukta Yansıma Zarar ve Giderimine İlişkin Bazı Düşünceler”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 50, S. 4, 2001, s. 81.

¹¹⁶ Cevdet Yavuz, “Türk Borçlar Kanunu Tasarısına Göre Kusursuz Sorumluluk Halleri ve İlkeleri”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, S. 4, 2008, s. 30

¹¹⁷ Ayşe Odman Boztosun, “Bağımsız Yönetim Kurulu Üyeliği”, s. 129

Yani bu sorumluluktan söz edilebilmesi için zarar, illiyet bağı, hukuka aykırılık unsurlarının yanında zarar verenin kusurlu eylemleri de olmalıdır¹¹⁸.

Türk Ticaret Kanunu ise anonim şirketlerde yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğunu gerektiren haller iki başlık altında incelenmektedir. Özel hükümlerle sayılan hukuki sorumluluk halleri, TTK 549-552. maddeleri ve TTK'nın diğer bazı maddelerinde düzenlenmiştir. Genel hükümlerle sayılan yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğu ise TTK'nın 553. maddesindeki hükümle düzenlenmiştir.

2.2.1. Özel Hükümlerle Sayılan Sorumluluk Halleri

2.2.1.1. Belge ve Beyanların Kanuna Aykırı Olması (m. 549)

Türk Ticaret Kanunu'nun 549. maddesindeki¹¹⁹ hükümde anonim şirket ile ilgili yanlış, hileli, sahte, gerçeğe aykırı, gerçeğin saklayan belgeleri düzenleyen veya beyanları yapanlar ile kusurları bulunması halinde bunlara katılanlar, oluşan zararlardan sorumlu oldukları düzenlenmiştir. 6762 sayılı mülga TTK'nın 305. maddesinde de bu hüküm düzenlenmiştir. Fakat burada sorumluluk, sadece anonim şirketin kuruluşuna ilişkin belgelerin gerçeği yansıtmaması haliyle sınırlandırılmıştı. Halbuki anonim şirketin sadece kuruluş aşamasındaki belgelerin gerçeği yansıtmaması şirketi zarara uğratmaz. Bununla birlikte, şirketin bölünmesi, birleşmesi, tür değiştirmesi, halka arzı, sermayenin artırılması veya azaltılması aşamalarındaki belge ve beyanların da gerçeği yansıtmaması halinde şirket zarara uğrayabilir. Nitekim 6102 sayılı TTK'nın 549. maddesi ile 6762 sayılı TTK'nın 305. maddesinin kapsamı genişletilmiştir. TTK 549. maddedeki hükme göre, sorumluluktan söz edilebilmesi için gerçeği dürüst bir şekilde yansıtmayan bilgi ve beyanlardan dolayı zarar doğmuş olması ve uygun illiyet bağının bulunması gerekmektedir.

6102 sayılı TTK'nın 549. maddesindeki sorumluluğun niteliği, sorumlu olan kişi ile anonim şirket arasındaki ilişkinin niteliğine göre değişmektedir. Yönetim kurulu üyesinin anonim şirket ile sözleşmesel bir ilişkisi bulunduğu üyelerin

¹¹⁸ Cevdet Yavuz, “**Kusursuz Sorumluluk**”, s. 30

¹¹⁹ 6102 sayılı TTK'nın 549. maddesindeki hükme göre “*Şirketin kuruluşu, sermayesinin artırılması ve azaltılması ile birleşme, bölünme, tür değiştirme ve menkul kıymet çıkarma gibi işlemlerle ilgili belgelerin, izahnamelerin, taahhütlerin, beyanların ve garantilerin yanlış, hileli, sahte, gerçeğe aykırı olmasından, gerçeğin saklanmış bulunmasından ve diğer kanuna aykırılıklardan doğan zararlardan, belgeleri düzenleyenler veya beyanları yapanlar ile kusurlarının varlığı hâlinde bunlara katılanlar sorumludur*”

sorumluluğu sözleşmesel sorumluluktur. Kurucular ve şirket çalışanı gibi anonim şirketle sözleşmesel ilişkisi olan kişilerin sorumluluğu da sözleşmesel sorumluluktur. Fakat üçüncü kişi konumundaki kişilerin sorumluluğu ise haksız fiil kaynaklıdır. Dolayısıyla söz konusu kanuna aykırı belge ve beyanları düzenleyenler açısından kanun koyucu, bir kusur şartı aramamıştır. Fakat bu fiilere katılanların sorumlu tutulabilmesi için kusur şartı aranmıştır.

6102 sayılı TTK'nın 549. maddesindeki hüküm, 6762 sayılı TTK'nın 305. maddesi ve İsviçre Borçlar Kanunu'nun 752. maddesinden esinlenilip düzenlenmişse de, birçok farklılıkları bulunmaktadır. 6762 sayılı TTK'nın 305. maddesi (559 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kaldırılan 299. maddede yazılı) belgelerin "hakikat hilafı" düzenlenmiş olmasına özgülenmiş olduğundan dar bir hükümdü ve kusurdan söz etmediği için de sorumluluğun niteliği yönünden tartışmalara ve tereddütlere yol açmaktaydı. İsviçre Borçlar Kanunu'nun 752. maddesinde ise, esas itibarıyla izahname sorumluluğu düzenlenmekte ve bu sebeple düzenleyenler gibi dağıtanların sorumluluğuna vurgu yapılmaktadır¹²⁰.

6102 sayılı TTK'nın 549. maddesinde belirtilen sorumluluk halinin ihlali için bir cezai sorumluluk da düzenlenmiştir. Buna göre 562. maddenin 8. fıkrasına göre TTK'nın 549. maddesinde sayılan belgeleri sahte şekilde düzenleyenlere bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür.

¹²⁰ 6102 sayılı TTK'nın 549. maddesinin gerekçesi şu şekildedir;

- "1) Tasarının 549 uncu maddesi ise her iki esin kaynağına nazaran çok daha geniştir. Hüküm sorumluluğu; kuruluş, birleşme, bölünme, tür değiştirme, sermayenin artırılması, azaltılması ve menkul değer ihracı gibi sınırlı sayıda (numerus clausus olarak) belirtilmemiş işlemleri halka açılmayla ilgili olarak izahnameleri kapsamakta, bu işlemler bağlamında belgeleri de düzenlemektedir. Belgeler doğru olmama, gerçeği yansıtmama, sahtelik ve hile gibi açıkça belirtilen hukuka aykırılıklar ile diğer kanuna aykırılıklar çerçevesinde düzenlenmiştir. Hükümde sadece izahname anılmış olmasına rağmen halka açılmayla ilgili her türlü belge hükmün kapsamındadır.
- 2) Hukukî sorumluluk davasında aktif dava ehliyeti, "zarar görenler"e ait olup bunlar somut olayın özelliklerine göre pay sahipleri, bu sıfatı bu işlemler dolayısıyla yitirenler, menkul değerleri alanlar, bu menkul değerlerin sonraki müktesipleri olabilir. Pasif dava ehliyeti ise "düzenleyenler" ile maddede anılan eylemlere "katılanlar"dır. Bu kavramlar, öğreti ve yargı kararıyla belirlenecektir.
- 3) Tasarı "düzenleyen" ile "katılanlar"ın tanımını yapmamış, ancak bunları farklı sorumluluk sistemlerine bağlamıştır. Düzenleyenler için kusursuz, katılanlar bakımından kusurlu sorumluluk kabul edilmiştir. Katılanlar arasına dağıtanlar da girebilir.
- 4) Sorumluluk şartları ise kanuna aykırı, doğru olmayan, gerçeği dürüst bir şekilde yansıtmayan beyanlar ve bazı hususların gizlenmiş olması bundan zarar doğmuş bulunması ve uygun nedensellik bağıdır. Birlikte zarar verilmesi halinde 557 nci madde uygulanır."

2.2.1.2. Sermaye Hakkında Yanlış Beyanlar ve Ödeme Yetersizliğinin Bilinmesi (m. 550)

6102 sayılı TTK'nın 124/2. maddesine göre anonim şirketler bir sermaye şirkettir ve sermaye bir anonim şirketin kuruluşundaki en önemli unsurdur. Dolayısıyla sermaye ile ilgili kanunda özel düzenleme bulunmaktadır. 6762 sayılı mülga 306. maddesi¹²¹, 6102 sayılı TTK'nın 550. maddesindeki¹²² hükümlerle genişletilip düzenlenmiştir.

Sermaye tamamen taahhüt edilmediği veya karşılığı kanun veya esas sözleşme hükümleri gereği tamamen ödenmediği durumda, taahhüt edilmiş veya ödenmiş gibi gösterenler ile kusurlu şirket yetkilileri, bu payları üstlenmiş sayılır ve bu zarardan müteselsilen sorumludurlar. Bu taahütte bulunanların ödeme yetersizliği bilinmesine rağmen bu durumu onaylayanlar sorumludurlar. TTK'nın 550. maddesinin gerekçesine göre şirket yetkilileri tanımı kapsamında kurumlar, yönetim kurulu üyeleri ve işlem denetçileri tanımın içine girebilir¹²³. Kusur açısından 550. maddenin birinci fıkrası incelendiğinde de sadece şirket yetkilileri açısından kusur aranmıştır.

6102 sayılı TTK'nın 550. maddesinde belirtilen sorumluluk halinin ihlali için de bir cezai sorumluluk düzenlenmiştir. Buna göre 562. maddenin 9. fıkrasına göre 550. maddeyi ihlal edenlerin üç aydan iki yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası ile cezalandırılacakları öngörülmüştür.

2.2.1.3. Değer Biçilmesinde Yolsuzluk (m. 551)

Anonim şirketler 6102 sayılı TTK'nın 124/2. maddesine göre sermaye şirketi olup, üçüncü kişilere karşı sadece şirketin şahsi malvarlığıyla sorumlu olmasından

¹²¹ 6762 sayılı mülga TTK'nın Esas Sermaye Hakkında Yanlış Beyan başlıklı 306. maddesindeki hükme göre;

“Esas sermaye tamamıyla taahhüt olunmamış veya karşılığı kanun hükümleri gereğince ödenmemiş iken taahhüt edilmiş veya yerine getirilmiş gibi gösteren kurucularla, bu fiilde kendilerine iştirak edenler, bu payları kendi hesaplarına almaya ve karşılığını müteselsilen ödemeye mecburdurlar.”

¹²² 6102 sayılı TTK'nın Sermaye Hakkında Yanlış Beyanlar ve Ödeme Yetersizliğinin Bilinmesi başlıklı 550. maddesindeki hükme göre;

“(1) Sermaye tamamıyla taahhüt olunmamış veya karşılığı kanun veya esas sözleşme hükümleri gereğince ödenmemişken, taahhüt edilmiş veya ödenmiş gibi gösterenler ile kusurlu olmaları şartıyla, şirket yetkilileri, bu payları üstlenmiş kabul edilirler ve payların karşılıkları ile zararı faiziyle birlikte müteselsilen öderler.

(2) Sermaye taahhüdünde bulunanların ödeme yeterliliğinin bulunmadığını bilen ve buna onay verenler, söz konusu borcun ödenmemesinden doğan zarardan sorumludurlar.”

¹²³ 6102 sayılı TTK'nın 550. maddesinin gerekçesi

dolayı anonim şirketlerde malvarlığının korunması ilkesi bulunmaktadır. 6102 sayılı TTK'nın 551. maddesinde¹²⁴ yine malvarlığının korunması ilkesi uygulanmaktadır. Aslında bu madde 6762 sayılı mülga TTK'nın 307. maddesindeki hükümle bazı noktalar dışında aynıdır.

6102 sayılı TTK'nın 551. maddesinin, 6762 sayılı TTK'nın mülga 307. maddesinden ayrılan en temel nokta ise, 6102 sayılı TTK'nın 551. maddenin gerekçesinde de belirtildiği gibi bu hükmün uygulanabilmesi için hile yapılmış olmasının aranmayacağıdır. Yine maddenin gerekçesine göre aynı sermayeye, emsallerine göre, daha yüksek fiyatın belirlenmesi veya işletme veya aynın niteliğinin¹²⁵ veya durumunun¹²⁶ farklı gösterilmesi veya başka bir tarzda yolsuzluk yapılmasının¹²⁷ yeterli olacağı belirtilmiştir. 551. maddenin gerekçesinin devamında bu hükmün kusur esasına dayalı olduğu belirtilmiştir.

6102 sayılı TTK'nın 551. maddenin gerekçesine göre aktif dava ehliyeti, anonim şirkete, pay sahiplerine ve alacaklılara aittir. Pasif dava ehliyeti ise somut olaya göre değerlendirilir. Davalılar, yolsuz değerlendirmeyi yapanlar, yönlendirenler, etkileyen kişiler olup, bu fiillerde etkisi olan kurucular, sermaye artırımında yönetim kurulu üyeleri ve diğer yöneticiler, değerlemeyi yapan bilirkişiler, onlarla yolsuzluk konusunda iş birliğinde bulunan avukatlar, resmi yetkililer ve diğer ilgililerdir¹²⁸.

6102 sayılı TTK'nın 551. maddesinde belirtilen sorumluluk halinin ihlali için de bir cezai sorumluluk düzenlenmiştir. Buna göre 562. Maddenin 10. fıkrasına göre 551. maddeyi ihlal edenlerin doksan günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılacakları öngörülmüştür.

¹²⁴ 6102 sayılı TTK'nın Değer Biçilmesinde Yolsuzluk başlıklı 551 .maddesi şu şekildedir;

“(1) *Aynı sermayenin veya devralınacak işletme ile ayınların değerlemesinde emsaline oranla yüksek fiyat biçenler, işletme ve aynın niteliğini veya durumunu farklı gösterenler ya da başka bir şekilde yolsuzluk yapanlar, bundan doğan zarardan sorumludur.*”

¹²⁵ Madde gerekçesinde örneklendiği gibi; arsa iken bina; sosyal amaçlı yapı iken üretim birimi; mesken iken turistik tesis gösterilmesi.

¹²⁶ Madde gerekçesinde örneklendiği gibi; imar durumu yokken varmış gibi gösterme; imar durumunu olduğundan iyi gösterme; imar durumu hakkında belirtme yapmama

¹²⁷ Madde gerekçesinde örneklendiği gibi; kurucular kabul etmemişken etmiş göstermek; mahkeme bilirkişisi yerine özel bilirkişiden rapor almak vs. gibi

¹²⁸ Ünal Tekinalp, “**Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**”, Vedat Kitapçılık, 4. Bası İstanbul 2015, s. 16 vd.

2.2.1.4. Halktan Para Toplamak (m. 552)

6102 sayılı TTK'nın 552. maddesindeki düzenleme yeni bir düzenleme olup, daha önce 6762 sayılı mülga TTK'da bulunmamaktadır. TTK'nın 552. maddesi hükmü ilk başta 3 fıkra halinde düzenlenmişken¹²⁹, 26/06/2012 tarihli ve 6335 sayılı kanunla değişiklik yapılmıştır. Buna göre kanunun son metni şu şekildedir; “Sermaye Piyasası Kanunu hükümleri saklı kalmak kaydıyla, bir şirket kurmak veya şirketin sermayesini artırmak amacıyla yahut vaadiyle halka her türlü yoldan çağrıda bulunularak para toplanması yasaktır.” Bu değişiklikle beraber anonim şirket kurmak veya şirketin sermayesini artırmak için halktan para toplanması için Sermaye Piyasası Kanunu'na göre hareket edilmelidir.

TTK'nın 552. maddesi hükmü gereği SPK hükümleri saklı kalmak kaydıyla, halktan para toplanması neticesinde bir sorumluluk ve buna göre bir sorumluluk davası oluşabilir. Anonim şirketin kurulması veya anonim şirketin sermayesinin artırılması için para toplama işlemleri sonucunda zarara uğrayan kişiler, TTK 552. maddeye dayanılarak açılacak sorumluluk davasının davacı tarafı olurlar. Eğer söz konusu sorumluluk yönetim kurulu üyelerinin bilgisi dahilinde gerçekleşiyorsa, yönetim kurulu üyeleri sorumluluk davasının davalı tarafında bulunurlar ve 6102 sayılı TTK'nın 557. maddesine göre müteselsilen sorumlu olurlar.

6102 sayılı TTK'nın 552. maddesinde belirtilen sorumluluk halinin ihlali için de bir cezai sorumluluk düzenlenmiştir. Buna göre 562. Maddenin 11. fıkrasına göre 552. maddeye aykırı hareket edenler hakkında altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacakları öngörülmüştür.

¹²⁹ 6102 sayılı TTK'nın 552.maddesinin değişik öncesi hali şu şekildeydi;

“(1) Bir anonim veya başka bir şirket kurmak, şirketin sermayesini artırmak amacıyla veya vaadiyle halktan para toplanabilmesi için Sermaye Piyasası Kurulundan izin alınır. Bu iznin esas ve usulleri Sermaye Piyasası Kurulu tarafından düzenlenir. Sermaye Piyasası Kurulu, izinsiz para toplanması girişiminin ve başlanmışsa para toplanmasının tedbiren, hemen durdurulmasını, toplanan paraların koruma altına alınmasını, gerekli diğer önlemlerin uygulanmasını, gereğinde kayyım atanmasını, Ankara Asliye Ticaret mahkemesinden de isteyebilir. Sermaye Piyasası Kurulunun istemi için teminat istenemez. Bu hükme aykırı olarak para toplayanlar ve fiilden haberli olan kurumlar ile ilgili şirketin yönetim kurulu üyeleri, yöneticileri ve girişimcileri toplanan paranın derhal Sermaye Piyasası Kurulunca belirlenen bir mevduat veya katılım bankasına yatırılmasından müteselsilen sorumludurlar. Alınan tedbir veya hacizden itibaren altı ay içinde aynı mahkemede dava açılır.

(2) İzin varlığı hâlinde, toplanan tutarlar, izin tarihinden itibaren altı ay içinde öngörülen amaca uygun olarak kullanılmadığı veya ciddi bir şekilde kullanılmaya başlanılmadığı takdirde birinci fıkra hükmü uygulanır. Mahkeme süreyi uzatabilir.”

2.2.1.5. Birleşme, Bölünme ve Tür Değişikliği İşlemlerinde Eksiklik (m.193)

6102 sayılı TTK'nın "Sorumluluk" başlıklı 193. maddesindeki¹³⁰ hükümle ayrıca bir sorumluluk hükmü düzenlenmiştir. Bu maddeye göre birleşme, bölünme veya tür değiştirme gibi işlemlerde yapılmış işlemlerden dolayı bu şirketlere zarar verilmişse, bu işlemlere katılanlar kusurları oranında sorumludurlar. Bu madde ile özel sorumluluk hallerinden biri düzenlenmiş ve doğmuş olan zararın karşılanması sağlanmaya çalışılmıştır. Bu nedenle 553. maddedeki sorumluluk düzenlemesinden daha geniş kapsamlıdır¹³¹.

6102 sayılı TTK'nın 193. maddede kurucuların birleşme bölünme ve tür değişikliğiyle ilgili işlemlerindeki eksikliklerinde kurucuların sorumluluğu saklı tutulmuştur. Bu nedenle kurucuların sorumluluğuna ilişkin "Kurucuların, Yönetim Kurulu Üyelerinin, Yöneticilerin ve tasfiye Memurlarının Sorumluluğu" başlıklı 553. madde hükümleri uygulanmalıdır.

2.2.1.6. Şirketler Topluluğunda Hâkimiyetin Hukuka Aykırı Kullanılmasından Doğan Sorumlulukları (TTK m. 195 ve m. 202)

Şirketler topluluğu kavramı, bir veya birden çok şirketin doğrudan veya dolaylı olarak yasada öngörülen kontrol ölçütüne veya bir sözleşmeye uygun olarak hakim şirketle birlikte oluşturduğu topluluğu ifade etmektedir¹³². Bu bağlamda şirketler topluluğunda, topluluk ilişkisini belirleyen iki unsur bulunmaktadır. Bunlar kontrol (hakimiyet) ve topluluğu oluşturan birden fazla ticaret şirketinin var olmasıdır¹³³. Bunlarla beraber kanun koyucu özel hükümlerin uygulanması amacıyla TTK'nın 195/5. maddesinde¹³⁴ istisnai durumlar düzenlemiştir. TTK'nın 198/1.

¹³⁰ 6102 Sayılı TTK'nın Sorumluluk başlıklı 193. maddesi şu şekildedir; "Birleşme, bölünme veya tür değiştirme işlemlerine herhangi bir şekilde katılmış bulunan bütün kişiler şirketlere, ortaklara ve alacaklılara karşı kusurları ile verdikleri zararlardan sorumludurlar. Kurucuların sorumlulukları saklıdır."

¹³¹ Aslı Elif Gürbüz Usluel, "Birleşme, Bölünme Tür Değiştirme Yoluyla Yeniden Yapılanma İşlemlerinde Yöneticilerin Sorumluluğu", Batider C. 29, S. 1, İstanbul 2013, s. 142 vd..

¹³² Pulaşlı, "Şirketler Hukuku", s. 488

¹³³ Pulaşlı, "Şirketler Hukuku", s. 494

¹³⁴ TTK'nın 195/5. maddesindeki hüküm şu şekildedir;

"(5) Şirketler topluluğunun hâkiminin, merkezi veya yerleşim yeri yurt içinde veya dışında bulunan, bir teşebbüs olması hâlinde de, 195 ilâ 209 uncu maddeler ile bu Kanundaki şirketler topluluğuna ilişkin hükümler uygulanır. Hâkim teşebbüs tacir sayılır. Konsolide tablolar hakkındaki hükümler saklıdır."

maddesinde¹³⁵ de bir başka istisna düzenlenerek, bildirim yükümlülüğünün kapsamına sermaye şirketlerindeki paylar da dahil edilmiştir¹³⁶.

TTK 195. maddesindeki hükümle kanun koyucu şirketler topluluğu kavramı açısından “kontrol” sistemi kabul edilmiş, kontrol olgularının bulunması halinde, tek elden yönetimin varlığı da kabul edilmiştir.¹³⁷ Kontrol araçları ise sermaye çoğunluğu, oy çoğunluğu ve yönetim organındaki üyelerin çoğunluğu olarak sayılmaktadır. TTK’da hakim ve bağımlı şirketler arasındaki ilişkileri düzenlemiş olan TTK 195 ila 206. maddeler, şirketler topluluğu içerisinde bulunan bir şirketin bir başka şirkete bağımlı olması halinde, bağımsız olduğu karinesinin neden olacağı problemlerin çözülmesine ilişkin konuları düzenlemektedir. TTK 195 vd. maddelerinin uygulanabilmesi için şirketler arasında bir hakimiyetten söz edilebilmesi ve bu hakimiyetin kötüye kullanıldığına tespit edilmesi gerekmektedir.

TTK 195. maddenin 1. fıkrasına göre¹³⁸ bir ticari şirket, bir başka ticari şirketin doğrudan veya dolaylı olarak oy haklarının çoğunluğu, yönetim organlarındaki üyelerin çoğunluğu, sermaye çoğunluğunu veya bir sözleşme gereği veya başka bir yolla hakimiyeti altında tutabiliyorsa, burada birinci şirket hakim şirket diğeri ise bağılı şirkettir. Hükmün gerekçesine göre şirketler topluluğunun veya

¹³⁵ 6102 sayılı TTK’nın 195/5. maddesine göre ;“Bir teşebbüs, bir sermaye şirketinin sermayesinin, doğrudan veya dolaylı olarak, yüzde beşini, onunu, yirmisini, yirmibeşini, otuzüçünü, ellisini, altmışyedisini veya yüzde yüzünü temsil eden miktarda paylarına sahip olduğu veya payları bu yüzdelerin altına düştüğü takdirde; teşebbüs, durumu söz konusu işlemlerin tamamlanmasını izleyen on gün içinde, sermaye şirketine ve bu Kanun ile diğer kanunlarda gösterilen yetkili makamlara bildirir. Payların yukarıda belirtilen oranlarda kazanılması veya elden çıkarılması, yıllık faaliyet ve denetleme raporlarında ayrı bir başlık altında açıklanır ve sermaye şirketinin internet sitesinde ilan edilir. 11024 Payların yüzdelerinin hesaplanmasında 196 ncı madde uygulanır. Teşebbüsün ve sermaye şirketinin yönetim kurulu üyeleriyle yöneticileri de, kendilerinin, eşlerinin, velayetleri altındaki çocuklarının ve bunların, sermayelerinin en az yüzde yirmisine sahip bulundukları ticaret şirketlerinin o sermaye şirketindeki payları ile ilgili olarak bildirimde bulunurlar. Bildirimler yazılı şekilde yapılır, ticaret siciline tescil ve ilan olunur.”

¹³⁶ Pulaşlı, “**Şirketler Hukuku**”, s. 497

¹³⁷ Pulaşlı, “**Şirketler Hukuku**”, s. 496

¹³⁸ 6102 sayılı TTK’nın 195/1. maddesine göre; “(1) a) Bir ticaret şirketi, diğer bir ticaret şirketinin, doğrudan veya dolaylı olarak;

1. Oy haklarının çoğunluğuna sahipse veya

2. Şirket sözleşmesi uyarınca, yönetim organında karar alabilecek çoğunluğu oluşturan sayıda üyenin seçimini sağlayabilmek hakkını haizse veya

3. Kendi oy hakları yanında, bir sözleşmeye dayanarak, tek başına veya diğer pay sahipleri ya da ortaklarla birlikte, oy haklarının çoğunluğunu oluşturuyorsa,

b) Bir ticaret şirketi, diğer bir ticaret şirketini, bir sözleşme gereğince veya başka bir yolla hâkimiyeti altında tutabiliyorsa,

birinci şirket hâkim, diğeri bağılı şirkettir. Bu şirketlerden en az birinin merkezi Türkiye’de ise, bu Kanundaki şirketler topluluğuna ilişkin hükümler uygulanır.”

hakimiyetten söz edilebilmesi için bu sayılan dört unsurun aynı anda olması gerekmemekte, bir tanesinin varlığı yeterlidir¹³⁹.

TTK 195/2. maddeye göre, 195/1. maddede belirtilen haller dışında bir ticaret şirketinin, diğer bir ticaret şirketinin paylarının çoğunluğuna veya onu yönetebilecek kararları alabilecek kadar paylarının olması hali, ilk şirketin hakimiyetine karinedir.

TTK'nın 195. maddesinin üçüncü fıkrasından da anlaşılacağı üzere şirketler topluluğunda, hakimiyet doğrudan olabileceği gibi dolaylı şekilde de kurulabilir. Dolayısıyla hakimiyette, hakim şirketin bir şirkette katılma payı olmadan, hakim olduğu bir başka şirketle söz konusu şirket üzerinde hakimiyet kurabilmesi mümkündür¹⁴⁰. Yine TTK 195/4. maddesine göre hakim şirkete doğrudan veya dolaylı olarak bağlı bulunan şirketler, hakim şirketle beraber şirketler topluluğunu oluştururlar. Burada hakim şirketler ana, bağlı şirketler yavru şirket konumundadır.

TTK'da "Hakimiyetin Kötüye Kullanılması" başlıklı 202. maddesiyle şirketler topluluğunda bu hakimiyetin kullanılmasından doğan sorumluluk düzenlenmiştir. Hakimiyet, ancak hukuka uygun kullanıldığı zaman hukuki sonuç doğurmaktadır. Böylece hakimiyetini kullanacak olan hakim şirket, bu gücü hukuka

¹³⁹ 6102 sayılı TTK'nın 195/1. maddesinin gerekçesi ; "Birinci fıkra "kontrol" ölçütüne uygun olarak hakimiyet olanaklarını araçlarını saymaktadır. Sayılan araçlardan herhangi birinin varlığı halinde fiili şirketler topluluğu meydana gelir. Bu, sözleşmesel şirketler topluluğundan farklı bir topluluğu ifade eder. Birinci fıkranın (a) bendinin (1), (2) ve (3) numaralı alt bentlerinde oy haklarının ve yönetim organı üyelerinin çoğunluğu ve oy sözleşmeleri ile sağlanan çoğunluk ifade edilmiştir. Fıkranın sermayenin çoğunluğuna sahip bulunmayı bir hakimiyet (kontrol) aracı olarak kabul etmediğine dikkat edilmelidir. Hakimiyetin varlığının kanunen kabulü için fıkranın anılan alt bentlerde sayılan şartların birarada bulunması gerekmez. Üç şıktan herhangi birinin varlığı yeterlidir. Bunu vurgulamak amacıyla "veya" sözcüğü tekrarlanmıştır.

(a) bendinde sayılan hallerden birinin varlığında hakimiyeti ve hakim şirket/bağlı şirket olgusunu varsaymış, başka bir deyişle bir hukukî faraziye koymuştur.

Birinci fıkranın (b) bendinde ilk planda borçlar hukuku bağlamında hakimiyet sözleşmeleri kastedilmiştir. Bu sözleşmeler temelinde sözleşmesel şirketler topluluğu kurulur. Hakimiyet sözleşmeleri dışındaki sözleşmelerle, meselâ paysahipleri sözleşmeleriyle de hakimiyet sağlanabilir. Hükümdeki "başka bir yolla" ibaresi geniş yorumla olanak sağlamaktadır. Birleşmeler, bölünmeler ve pay alımları da bu ibare içine girebilirler

Paysahipleri sözleşmeleri veya oy sözleşmeleri ile birden fazla kişinin hakimiyeti birlikte kurmaları halinde bunlar arasındaki ilişkinin niteliği, özellikle 202 ve devamı maddelerinde düzenlenen denkleştirmenin birlikte hakim olanlar tarafından nasıl gerçekleştirileceği, paysahipleri ve alacaklılar tarafından yöneltilebilecek tazminat talepleri bakımından nasıl bir uygulama yapılacağı ve birlikte hakim olanlar arasında teselsül ilişkisi bulunup bulunmayacağı sorunlarının çözümü öğretiye ve içtihatlarla bırakılmıştır."

¹⁴⁰ 6102 sayılı TTK'nın 195/1. maddesinin gerekçesi; "Fiili şirketler topluluğunda bazı şirketler üzerinde hakimiyet bazen doğrudan değil de dolayısıyla kurulabilir. Dolaylı hakimiyet, tek başına ve birlikte hakimiyet şeklinde görülebilir. Dolayısıyla hakimiyette, hakim şirketin veya şirketlerin (birlikte hakimiyet) bir şirkette herhangi bir katılma payı bulunmaz, ancak bu şirket, hakim olduğu bir şirket aracılığıyla söz konusu şirket üzerinde hakimiyet uygulayabilir."

ve aynı zamanda iyiniyet (MK m. 2) aykırı kullanamaz¹⁴¹. Yine TTK 202. maddede sayılan sorumluluk halleri sınırlı şekilde (numerus clauses) sayılmamış, örneklendirilmiştir.

TTK 202. maddenin birinci fıkrasında sayılan hallerden¹⁴² kefalet, alacak temliki veya borç devri, birleşme, bölünme vs işlemler hukuka aykırı değildir. Hukuka aykırılık, bu ve diğer işlemlerle ilgili olarak hakimiyetin kullanılmasından ve uygulanmasından doğmaktadır. Bununla beraber, hükmün gerekçesine¹⁴³ göre

¹⁴¹ Pulaşlı, “**Şirketler Hukuku**”, s. 523

¹⁴² 6102 sayılı TTK 202. maddenin birinci fıkrası şu şekildedir;

- “(1) a) Hâkim şirket, hâkimiyetini bağlı şirketi kayba uğratabilecek şekilde kullanamaz. Özellikle bağlı şirketi, iş, varlık, fon, personel, alacak ve borç devri gibi hukuki işlemler yapmaya; kârını azaltmaya ya da aktarmaya; malvarlığını aynı veya kişisel nitelikte haklarla sınırlandırmaya; kefalet, garanti ve aval vermek gibi sorumluluklar yüklenmeye; ödemelerde bulunmaya; haklı bir sebep olmaksızın tesislerini yenilememek, yatırımlarını kısıtlamak, durdurmak gibi verimliliğini ya da faaliyetini olumsuz etkileyen kararlar veya önlemler almaya yahut gelişmesini sağlayacak önlemleri almaktan kaçınmaya yönelmez; meğerki, kayıp, o faaliyet yılı içinde fiilen denkleştirilsin veya kaybın nasıl ve ne zaman denkleştirileceği belirtilmek suretiyle en geç o faaliyet yılı sonuna kadar, bağlı şirkete denk değerinde bir istem hakkı tanınsın.
- b) Denkleştirme, faaliyet yılı içinde fiilen yerine getirilmez veya süresi içinde denk bir istem hakkı tanınmazsa, bağlı şirketin her pay sahibi, hâkim şirketten ve onun, kayba sebep olan, yönetim kurulu üyelerinden, şirketin zararını tazmin etmelerini isteyebilir. Hâkim istem üzerine veya resen somut olayda hakkaniyete uygun düşecekse, tazminat yerine bu maddenin ikinci fıkrası hükümlerine göre, davacı pay sahiplerinin paylarının hâkim şirket tarafından satın alınmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir başka bir çözüme karar verebilir.
- c) Alacaklılar da, (b) bendi uyarınca, şirket iflas etmemiş olsa bile, şirketin zararının şirkete ödenmesini isteyebilirler.
- d) Kayba sebebiyet veren işlemin, aynı veya benzer koşullar altında, şirket menfaatlerini dürüstlük kuralına uygun olarak gözetken ve tedbirli bir yöneticinin özeniyle hareket eden, bağımsız bir şirketin yönetim kurulu üyeleri tarafından da yapılabileceği veya yapılmasından kaçınılabileceğinin ispatı hâlinde tazminata hükmedilemez.
- e) Pay sahiplerinin ve alacaklıların açacağı davaya, kıyas yoluyla 553, 555 ilâ 557, 560 ve 561 inci maddeler uygulanır. Hâkim teşebbüsün merkezinin yurt dışında bulunması hâlinde tazminat davası bağlı şirketin merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesinde açılır.”

¹⁴³ 6102 sayılı TTK 202. maddenin birinci fıkrasının gerekçesi şu şekildedir;

“Hakimiyetin hukuka aykırı kullanılması hâlleri hükümde sınırlı bir şekilde gösterilmemiş, sadece en çok rastlanılanlar örnek olarak sayılmıştır. Birinci fıkranın ilk cümlesinde kullanılan “kayıp” kelimesi borçlar hukuku anlamında “zarar”dan farklı ve onu da kapsayacak genişliktedir. Kayıp bir malvarlığı eksilmesi veya malvarlığının artmasının önlenmesi şeklinde ortaya çıkabileceği gibi, iş, fon ve personel devrinde olduğu üzere şansın veya bir işi başarı ile yapabilme olanağının yitirilmesi tarzında da görülebilir. Mevzu Kanunda kayıp için “Nachteil” kelimesi kullanılmış, bu kelime Alman Kanununun İngilizce çevirisinde “disadvantage” kelimesi ile karşılanmıştır.

Birinci fıkrada, bağlı şirketi kayba uğratabilecek bazı işlem ve önlemler gruplar halinde ve sınırlı sayı (numerus clausus) olmadan sayılmıştır. Birinci grupta bağlı şirketin bir işinin, bazı varlıklarının veya fonlarının, personelinin başka bir topluluk şirketine aktarılması, alacak temliki veya borç devri gibi işlemlerin yapılması söz konusudur. Örnek olarak gösterilen işlemlerin yapılmasıyla sonucun doğmuş olması şart değildir. İşlemin kayba sebebiyet verebileceğinin ikna edici bulgular ve çıkarımlarla anlaşılması yeterlidir. Meselâ, bir ihaleye girmemek veya ihale şartlarından bazılarını gerçekleştirebilecekken bundan bilinçli olarak kaçınmak “iş”in devridir. İhale konusunun, amaçlanan işletme tarafından kazanılmamış olması önemli değildir. Önemli olan, kaybın şartlarının bağlı şirket tarafından hazırlanmasıdır. Somut olayın özelliklerine göre, “kâr aktarılması”nın aynı zamanda “kâr nakli” olarak da anlaşılması, amaca uygun yorum gereğidir.

hukuka aykırılık, söz konusu işlemlerin bağlı şirketin kaybına neden olmasına rağmen, hakim şirketçe yaptırılmasından, veya haklı bir sebep olmaksızın bu kararın verilmesinden doğmaktadır¹⁴⁴. Fakat bağlı şirketin bu işlemlerden doğan zararlarının hakim şirket tarafından fiilen denkleştirilmesi veya kaybın nasıl ve ne zaman denkleştirileceği belirtilecek şekilde en geç o faaliyet yılı sonuna kadar bağlı şirkete bir talep hakkı tanınması halinde, hukuka aykırılık söz konusu olmamaktadır.

TTK 202. maddesinde hakimiyet uygulamalarının iki grup şeklinde incelendiği hükmün gerekçesinde belirtilmiştir. Buna göre birinci grupta bağlı şirkete

İkinci grup bağlı şirketin, hakim şirketin hakimiyeti kullanması sonucu, kendisine kayıp verecek tarzda aynî ve şahsî yükler üstlenmesidir. Diğer bir grup kayıp hali ise, hakim şirketin makro planlarına ve politikalarına bağlı şirketin feda edilmesi gibi uygulamalardır.

Hükümdeki “yöneltecek” ibaresi de bilinçle seçilmiştir. Çünkü birinci fıkrada öngörülen işlem ve olguların tasarlanması, planlanması veya gerçekleştirilebilmesi için hakim şirket, yönetim kurulu kararlarının alınmasında oy gücü ile etkili olabileceği gibi, çeşitli baskı uygulamalarına girişebilir, “yöneltecek” ibaresi, bütün bu pratikleri kapsar.

Hüküm, hakim şirketin veya ortakların makro politikalarının uygulanabilmesine de olanak sağlayan, esnek bir kurala yer vermiştir. O da, bağlı şirkete verilen kaybın o hesap yılında fiilen denkleştirilmesi veya denkleştirmenin nasıl ve ne zaman yapılacağı konusunda şirkete bir talep hakkı tanınmasıdır. Denkleştirme bağlı şirkete yarar ve bir avantaj tanınması gibi kaybin giderilmesini sağlayacak bir karşılığa ilişkin olabilir. Mesela verilen garanti veya kefaletin, karşı garanti ve kefalet ya da avalle güvence altına alınması, herhangi bir lisans ve marka kullanma hakkı tanınması, herhangi bir ücret talep edilmeden araştırma ve geliştirme hizmeti verilmesi, know-how verilmesi, personele staj ve eğitim imkânları sağlanması, pazarlama açısından yararlandırılması, denk değerde bir taşınmazın devri, bağlı şirketin kayba uğramasının karşılığında yararlandırılmış olan diğer bir bağlı şirketin sermaye artırımında rüçhan hakkı tanınması, şartlı sermaye artırımında kayba uğrayan şirketin hak sahibi kılınması gibi. Denkleştirme, kayba sebebiyet verilen hesap yılı içinde fiilen gerçekleştirilebileceği gibi, o hesap yılı içinde şirkete denkleştirmenin nasıl ve ne zaman yapılacağı konusunda bir talep hakkı kazandırılması da mümkündür. Talep hakkının kullanılmasının, beklenen faydayı sağlamayacak şekilde uzun bir süreye yayılmaması ve kayba uğrayan bağlı şirketin yenilik doğurucu haklarla talebin konusuna kavuşmasının mekanizmalarının da öngörülmesi tercih edilmelidir.

Kaynak kanun öğretisinde, talep hakkının bir sözleşme ile tanınması görüşü hakimdir. Sözleşmenin denkleştirme için güvence olacağı şüphesizdir. Sözleşmenin taraflarını hakim şirket ile bağlı şirket oluşturur. Ancak, sözleşmenin yerine hakim şirketin bir taahhüdü de amaca hizmet edebilir. Alman öğretisi tarihi sebeplerle taahhüdü şüphe ile karşılamaktadır. Tarihi sebep ise Alman düzenlemesinin ilk şeklinde sözleşmenin metinde yer almış olmasıdır.

Birinci fıkranın (b) ve devamı bentlerinde denkleştirmenin yapılmaması halinde söz konusu olabilecek dava hakları ve şartları düzenlenmiştir. Burada öngörülen davaların açılabilmesinin şartı süresi içinde denkleştirmenin yerine getirilmemesi veya süresi içinde bu konuda şirkete bir talep hakkı tanınmamasıdır. Dava hakkı, şirkete tanınmamış, bunun yerine pay sahipleriyle şirket alacaklılarına bu olanak sağlanmıştır. Bunun sebebi hukukî gerçekçiliktir. Çünkü, şirketin bu davayı hakim şirkete karşı açıp samimiyetle izleyebileceği konusunda şüpheyi düşülmüştür. Kökleşmiş uygulama da bu şüpheyi destekler niteliktedir. Ayrıca bağlı şirket yönetim kurulunu, hakim şirket ve yönetim kurulu ile karşı karşıya getirmenin doğru bir hukuk politikası olmadığı inancı ağırlık kazanmıştır. 553 ve devamı maddeler hükümlerinin aksine alacaklıların dava açma hakları şirketin iflâsına bağlanmamıştır.

(d) bendi, kaynak Kanunun 317 nci paragrafından alınmıştır. Hüküm, adaletin gereğidir. Maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde sayılan işlem ve fiiller hakimiyet ilişkilerinden doğmayıp da basiretli hareketin bir gereği olarak ortaya çıkıyorsa, maddenin uygulanmasına imkân yoktur.”

¹⁴⁴ Pulaşlı, “Şirketler Hukuku”, s. 523

yaptırılan bazı hukuki işlemler¹⁴⁵ ve maddi fiiller¹⁴⁶ yer alırken ikinci grupta bağımlı şirkete aldırılan birleşme, bölünme, menkul kıymet ihracı vb. temel kararlar bulunmaktadır. Hükmün gerekçesine göre maddi fiiller hakim şirketin makro politika ve planlarına bağlı şirketin feda edilmesi gibi uygulamaların önüne geçilebilmesi için kanunda öngörülmüştür.

Özetle, bağlı şirketi kayba uğratacak bir işlemi hakim şirket yapamaz. Hakim şirketin hakimiyetini hukuka aykırı şekilde kullanması sonucu bağlı şirkete zarar verilmişse ve ortaya çıkan bu zarar 202/1. maddenin b bendindeki hükümde belirtildiği gibi hakim şirket tarafından denkleştirilmez ise, hakim şirket ve kayba sebep olan yönetim kurulu üyelerinden, oluşan zararın tazmin edilmesi talep edilir.

Hakimiyetin hukuka aykırı kullanılmasından kaynaklı açılacak sorumluluk davalarında davalılar, kayba sebebiyet verilen işlemin şirket menfaatlerini dürüstlük kuralına uygun olarak gözetmiş olduğu ve tedbirli bir yöneticinin özeniyle hareket edildiğini, bağımsız bir şirketin yönetim kurulu üyeleri tarafından da bu işlemin yapılabileceği veya yapılmasından kaçınılabileceğini ispatlaması halinde aleyhlerine tazminata hükmedilemez.

Hakimiyetin kötüye kullanılmasından dolayı açılacak davaya, TTK'nın 202/1. maddesinin e bendine göre anonim şirketin sorumluluk davasına ilişkin hükümler kıyasen uygulanacaktır. Açılacak bu davada hakim şirketin merkezi yurtdışında ise, yetkili ve görevli mahkeme, bağlı şirketin merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesidir.

TTK'nın 202/5. maddesine göre bağlı şirket yöneticileri, hakim şirketin hakimiyetini hukuka aykırı olarak kullanmasından kaynaklanabilecek sorumluluklarının tümünü, hakim şirketin üstlenmesi için bir sözleşme imzalanmasını isteyebilir. Bu hükümle kanun koyucu, bağlı şirketin yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu, hakim şirkete devredeceği sözleşmeleri meşru ve geçerli olduğunu hükme bağlamıştır.

TTK'nın 203. maddesine göre bir ticari şirketin bir sermaye şirketinin paylarının ve oy haklarının yüzde yüzüne sahipse yani tam hakimiyeti halinde, hakim şirketin yönetim kurulu, şirketler topluluğunun belirlenmiş ve somut politikalarının gereği olmak şartıyla, bağlı şirketinin kaybına neden olabilecek nitelikteki talimatları

¹⁴⁵ İş, varlık, kar, borç devri, alacak temliki vb.

¹⁴⁶ Haklı sebep olmadan tesisi yenilememek, tesisi kapatma, üretimi kısıtlama vb.

verebilirler ve bağılı şirket, bağılı şirketin yönlendirilmesine ve yönetimine ilişkin bu talimatlara uymak zorundadır. Bu hükmün istisnası ise 204. maddede düzenlenmiştir. Buna göre bağılı şirketin ödeme gücünü açıkça aşan, varlığını tehlikeye düşürebilecek olan veya önemli varlıklarını kaybetmesine neden olabilecek nitelikte talimatlar, hakim şirket tarafından verilemez. Tam hakimiyet kapsamında verilen talimatlardan dolayı bağılı şirketlerde oluşacak kayıp, o hesap yılı içerisinde denkleştirilmediği veya zamanı ve şekli de belirtilerek şirkete denk bir talep hakkı tanınmaması halinde, zarara uğrayan alacaklılar, hakim şirkete ve hakim şirketin bağılı şirketteki kayıptan sorumlu yönetim kurul üyelerine karşı TTK'nın 206/1. maddesince tazminat davası açabilirler. Davalılar TTK'nın 202/1. maddesinin d fıkrasındaki sebeplere dayanabilirler.

2.2.1.7. Pay Sahibi Sayısının Bire Düşmesi Halinde Yapılması Gereken İşlemlerin Yapılmaması (m. 338)

6102 sayılı TTK'nın 338/2. maddesindeki¹⁴⁷ hükme göre anonim şirkette pay sahibi sayısı bire düşerse yönetim kurulu tarafından bazı işlemlerin yapılmalıdır. Pay sahibi sayısının bire düşmesi halinde yönetim kurulu bildirimini aldığı tarihten itibaren yedi gün içerisinde bu durumu tescil ve ilan ettirmesi, tek pay sahibinin adı, yerleşim yeri ve vatandaşlığı da tescil ve ilan edilmesi gerekmektedir. Bu işlemlerin yapılmamasından ve doğacak tüm zararlardan işlemleri yapmayan yönetim kurulu üyeleri sorumlu olacaktır.

6102 sayılı TTK'nın 338/2. maddenin gerekçesinde de belirtildiği gibi bu hüküm, işlem ve hukuk güvenliği ile şeffaflık ilkelerinin gereği olarak düzenlenmiştir. Yine bu fıkra TTK'nın 574. maddesine koşut şekildedir.

¹⁴⁷ 6102 sayılı TTK'nın 338/2. maddesi şu şekildedir;

“Pay sahibi sayısı bire düşerse, durum, bu sonucu doğuran işlem tarihinden itibaren yedi gün içinde yönetim kuruluna yazılı olarak bildirilir. Yönetim kurulu bildirimini aldığı tarihten itibaren yedi gün içinde, şirketin tek pay sahipli bir anonim şirket olduğunu tescil ve ilan ettirir. Ayrıca, hem şirketin tek pay sahipli olarak kurulması hem de payların tek kişide toplanması hâlinde tek pay sahibinin adı, yerleşim yeri ve vatandaşlığı da tescil ve ilan edilir. Aksi hâlde doğacak zarardan, bildirimde bulunmayan pay sahibi ve tescil ve ilanı yaptırmayan yönetim kurulu sorumludur.”

2.2.1.8. Müzakerelere Katılma Yasağının İhlal Edilmesi (m. 393)

6102 sayılı TTK'nın 393. maddesinde müzakerelere katılma yasağı düzenlenmiştir¹⁴⁸. 6762 sayılı mülga TTK'nın 332. maddesi esas olarak 6102 sayılı TTK'nın 393. maddesiyle korunmuştur. Bu maddenin birinci fıkrası ile yönetim kurulu üyesinin kendisi veya yakınları ile şirket arasında menfaat çatışmasının olabileceği hallerin görüşüleceği yönetim kurulu toplantısına katılması yasaklanmıştır. Menfaat çatışması hakkında tereddütün bulunması halinde üyenin toplantıya katılıp katılamayacağını üye dışında kalan yönetim kurulu üyeleri karar verir. Bu maddenin ikinci fıkrasının gerekçesine göre de bu fıkra ile özel bir sorumluluk hali düzenlenmiştir. Buradaki sorumluluk kusur esasına dayanıp, müteselsil sorumluluk söz konusu değildir. Çünkü bu fıkra da bir kurul karar veya eylemi bulunmamaktadır¹⁴⁹. Dolayısıyla 393. madde anlamında bir sorumluluğun doğabilmesi için şirkette bir zararın meydana gelmesi ve bu zararın 393. maddedeki yasağın ihlali arasında bir illiyet bağının bulunması gerekmektedir.

2.2.1.9. Şirketle İşlem Yapma ve Şirkete Borçlanma Yasağı (m. 395)

6102 sayılı TTK'nın 395/1. maddesindeki hüküm¹⁵⁰, 6762 sayılı mülga TTK'nın 334/1. maddesindeki hükmün benzeridir. Mülga kanundaki 334/1. maddedeki “şirket konusuna giren bir ticari muamele” ibaresi, hükmü gereksiz yere daraltmakta ve yorum güçlüğüne neden olduğu gerekçesiyle çıkarılmıştır¹⁵¹. Bu ifade

¹⁴⁸ 6102 sayılı TTK'nın 393. maddesi şu şekildedir;

- (1) Yönetim kurulu üyesi, kendisinin şirket dışı kişisel menfaatiyle veya alt ve üst soyundan birinin ya da eşinin yahut üçüncü derece dâhil üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımlarından birinin, kişisel ve şirket dışı menfaatiyle şirketin menfaatinin çatıştığı konulara ilişkin müzakerelere katılamaz. Bu yasak, yönetim kurulu üyesinin müzakereye katılmamasının dürüstlük kuralının gereği olan durumlarda da uygulanır. Tereddüt uyandıran hâllerde, kararı yönetim kurulu verir. Bu oylamaya da ilgili üye katılamaz. Menfaat uyuşmazlığı yönetim kurulu tarafından bilinmiyorsa bile, ilgili üye bunu açıklamak ve yasağa uymak zorundadır.
- (2) Bu hükümlere aykırı hareket eden yönetim kurulu üyesi ve menfaat çatışması nesnel olarak varken ve biliniyorken ilgili üyenin toplantıya katılmasına itiraz etmeyen üyeler ve söz konusu üyenin toplantıya katılması yönünde karar alan yönetim kurulu üyeleri bu sebeple şirketin uğradığı zararı tazminle yükümlüdürler.
- (3) Müzakereye, yasak nedeniyle katılmamanın sebebi ve ilgili işlemler yönetim kurulu kararına yazılır.”

¹⁴⁹ 6102 Sayılı TTK'nın 393/2. maddesinin gerekçesi

¹⁵⁰ 6102 Sayılı TTK'nın 395/1. maddesindeki hüküm şu şekildedir;

“(1)Yönetim kurulu üyesi, genel kuruldan izin almadan, şirketle kendisi veya başkası adına herhangi bir işlem yapamaz; aksi hâlde, şirket yapılan işlemin batıl olduğunu ileri sürebilir. Diğer taraf böyle bir iddiada bulunamaz.”

¹⁵¹ 6102 Sayılı TTK'nın 395/1. maddesinin gerekçesi şu şekildedir;

yerine “herhangi bir işlem” ifadesi kullanılarak genişletilmiştir. Bu hükümle kanun koyucu üyelerin, yetkilerini kötüye kullanılmasının önüne geçmeye çalışmıştır.

6102 Sayılı TTK’nın 395/2. maddesindeki¹⁵² hüküm, tamamen yeni bir hükümdür. Buna göre yönetim kurulu üyesi, şirketle kendisi için veya başkası için genel kurulun onayı olmadan işlem yapması yasaktır. Genel kuruldan izin alınmadan bu şekilde yapılmış bir işlem var ise de bu işlemin geçersiz olduğunu şirket öne sürebilir. Bu hükmün gerekçesine göre; bu hüküm sermayenin korunması ilkesinin bir gereği olup, TTK’nın 358. maddesindeki pay sahiplerinin şirkete borçlanma yasağının tamamlayıcısıdır. Aynı zamanda bu hükümle uygulamada karşılaşılan kötüye kullanmaların önüne geçilmesi amaçlanmıştır¹⁵³.

6102 sayılı TTK’nın 395. maddesinde belirtilen sorumluluk halinin ihlali için de bir cezai sorumluluk düzenlenmiştir. Buna göre 562. maddenin 5. fıkrasının c bendine göre 395. maddenin ikinci fıkrasının birinci veya ikinci cümlelerine aykırı hareket edenler hakkında üçyüz günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılacakları öngörülmüştür.

2.2.1.10. Rekabet Yasağının İhlali(m. 396)

Anonim şirketlerde rekabet yasağı, özellikle şirketle rekabet etmesinde sakınca olabilecek yöneticiler için düzenlenmiştir. Bunun nedeni, anonim şirketin işleyişi, ticari sırları ve işletme ile ilgili politikalar hakkında esasen şirketin ortaklarından çok yönetim kurulu üyelerinin bilgi sahibi olmasıdır¹⁵⁴.

6102 sayılı yeni TTK, 6762 sayılı TTK’daki rekabet yasağı ile ilgili esasları korumuştur. TTK’nın 396/1. maddesindeki¹⁵⁵ hükme göre genel kurulun iznini

“6762 sayılı Kanunun 334 üncü maddesinin birinci fıkrası hükmü, bazı değişikliklerle aynen alınarak, içtihatlarla ve doktrindeki görüşlerle oluşan birikim korunmuştur. Değişikliklerden birincisi mevcut metinde yer alan “şirket konusuna giren ticarî bir muamele” ibaresidir. Bu ibare hükmü gereksiz yere daraltmakta, yorum güçlüklerine sebep olmaktadır.”

¹⁵² 6102 Sayılı TTK’nın 395/2. maddesindeki hüküm şu şekildedir;

“Pay sahibi olmayan yönetim kurulu üyeleri ile yönetim kurulu üyelerinin pay sahibi olmayan 393 üncü maddede sayılan yakınları şirkete nakit borçlanamaz. Bu kişiler için şirket kefalet, garanti ve teminat veremez, sorumluluk yüklenemez, bunların borçlarını devralamaz. Aksi hâlde, şirkete borçlanılan tutar için şirket alacaklıları bu kişileri, şirketin yükümlendirildiği tutarda şirket borçları için doğrudan takip edebilir.”

¹⁵³ 6102 Sayılı TTK’nın 395/2. maddesinin gerekçesi

¹⁵⁴ Bozkurt, “**Şirketler Hukuku**”, s. 283

¹⁵⁵ 6102 sayılı TTK’nın 396.maddesinin 1. fıkrası şu şekildedir;

“(1)Yönetim kurulu üyelerinden biri, genel kurulun iznini almaksızın, şirketin işletme konusuna giren ticari iş türünden bir işlemi kendi veya başkası hesabına yapamayacağı gibi, aynı tür ticari işlerle uğraşan bir şirkete sorumluluğu sınırsız ortak sıfatıyla da giremez. Bu hükme aykırı harekette

almadan bir yönetim kurulu üyesi şirketin işletme konusuna giren ticari işlem türünden bir işlemi kendi veya başkası adına yapamayacağı gibi, aynı tür ticari işlerle uğraşan bir şirkete sınırsız sorumlu ortak sıfatıyla da giremez. Yönetim kurulu üyeleri görev süreleri boyunca rekabet yasağı devam edecek olup, anonim şirketin tasfiyesinde bile yönetim kurulu üyelerinin rekabet yasağı devam etmektedir¹⁵⁶.

Anonim şirketlerde rekabet yasağı emredici nitelikte olmayıp, genel kurulun izni alınmış olması halinde yönetim kurulu üyesi, anonim şirketle rekabet yasağı kapsamındaki işlemleri yürütebilir.

Yönetim kurulu üyesinin rekabet yasağına aykırı davranması halinde anonim şirket;

- Rekabet yasağına aykırı hareket eden yönetim kurulu üyesinden tazminat isteyebilir
- Rekabet yasağını ihlal eden işlemi şirket adına yapılmış sayabilir veya
- Üçüncü kişiler hesabına yapılan sözleşmelerden doğan menfaatlerin şirkete ait olmasını talep edebilir¹⁵⁷.

Yukarıda sayılan haklardan hangisi tercih edeceği tamamen şirketin serbestiyetindedir. Bu haklardan birinin tercih edilmesi, 396/2. maddesindeki hükme göre bu yasağı aykırı hareket eden üye dışındaki yönetim kurulu üyelerine aittir¹⁵⁸.

Bu hakların kullanılabilmesi de 396/3. madde gereği belirli sürelerle tabidir. Bu tercih, rekabet yasağını ihlal eden işlemin yapıldığı veya yönetim kurulu üyesinin diğer bir şirkete girdiğini, yönetim kurulunun geri kalan üyelerinin öğrenmesinden itibaren üç ay ve her halde bu işlemin gerçekleşmesinden itibaren bir yıl geçince zamanaşımına uğrar¹⁵⁹.

Anonim şirketlerde rekabet yasağı tüm yönetim kurulu üyelerini kapsamakla birlikte, temsil yetkisinin bir veya daha fazla murahhasa 370. madde gereği devredilmesi halinde, murahhas üyeler de rekabet yasağı kapsamındadırlar. Yönetim kurulu üyesi olmayan murahhas müdürler, ticari mümessil sıfatıyla, müdürler ise

bulunan yönetim kurulu üyelerinden şirket tazminat istemekte veya tazminat yerine yapılan işlemi şirket adına yapılmış saymakta ve üçüncü kişiler hesabına yapılan sözleşmelerden doğan menfaatlerin şirkete ait olduğunu dava etmekte serbesttir.”

¹⁵⁶ Üçışık, Çelik, “**Anonim Ortaklıklar Hukuku**”, s. 503.

¹⁵⁷ Halil Arslanlı, “**Anonim Şirketler**”, s. 155, Fatih Bilgili, Ertan Demirkapı, “**Şirketler Hukuku**”, s. 283

¹⁵⁸ Halil Arslanlı, “**Anonim Şirketler**”, s. 155

¹⁵⁹ Fatih Bilgili, Ertan Demirkapı, “**Şirketler Hukuku**”, s. 284

ticari vekil sıfatıyla Türk Borçlar Kanunu 553. maddesindeki hüküm gereği rekabet yasağı kapsamında yer alırlar¹⁶⁰.

Yönetim kurulu üyesinin rekabet yasağını ihlal eden işlemi, yönetim kurulu üyesinin TTK 364. maddesine göre azledilmesine ve hakkında 553. maddeye göre sorumluluk davası açılmasına neden olabilir.

2.2.1.11. Anonim Şirket İçin Web Sitesinin Açılmaması (TTK m. 1524)

6102 sayılı TTK'nın 1524. maddesine göre 397/4. maddesindeki hükme göre denetime tabi olan anonim şirketler, kuruluşlarının ticaret sicile tesicilinden itibaren üç aylık sürede şirketin internet sitesini açmalı ve bu sitede şirketin kanuni olarak yapması zorunlu ilanları yayımlamalıdır. Bu yükümlülüğü yerine getirmesi gereken anonim şirket organı, yönetim kuruludur. Bu yükümlülüğünü kendi kusurlarıyla yerine getirmeyen ve şirkete zarar veren yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu oluşacaktır.

6102 sayılı TTK'nın 1524. maddesinin gerekçesine göre, bu hükmün amacı anonim şirketlerle ilgili en üst seviyede şeffaflığın sağlanmasıdır. Bu hükümle, internet sayfası olan anonim şirketler, bilgi toplumu hizmetleri anlamında internet sitelerine her şeylerini koyabilirler¹⁶¹.

6102 sayılı TTK'nın 1524. maddesinde belirtilen sorumluluk halinin ihlali için de bir cezai sorumluluk düzenlenmiştir. Buna göre 562. maddenin 12. fıkrasına göre 1524. maddesinde belirtilen internet sitesi açmayan yönetim kurulu üyeleri hakkında yüz günden üçyüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacakları ve 1524. maddede belirtilen içerikleri internet sitesine koymayan yönetim kurulu üyelerine yüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacakları öngörülmüştür.

2.2.2. Genel Hükümlerle Sayılan Sorumluluk Halleri

6102 sayılı TTK'nın “kurucular, yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve tasfiye memurlarının sorumluluğu” başlıklı 553/1. maddesiyle sayılan yönetim kurulu üyelerinin ve diğer organ ve kişilerin, kanundan veya esas sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal etmeleri halinde, anonim şirkete,

¹⁶⁰ Yaşar Can Göksoy, “Ortaklıklar Hukukunda Rekabet Yasaklarının Kapsamı” Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Ünal Narmanlıoğlu'na Armağan C. 9, İzmir 2007, s. 644vd.

¹⁶¹ TTK'nın 1524. maddesinin gerekçesi

pay sahiplerine ve şirket alacaklılarına karşı verdikleri zararlardan sorumlu olacakları düzenlenmiştir¹⁶². 26/06/2012 tarihli 6335 sayılı kanunla bu maddeye “kusurlarıyla” kelimesi eklenmiştir. Böylece yönetim kurulu üyelerinin sorumlulukları kusur şartına dayandırılmıştır. TTK 553/1. maddesi gereği yönetim kurulu üyesinin kanundan veya esas sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmedeğinden dolayı sorumluluğuna, ancak o üyenin kusurlu davranışına göre gidilebilir. Kanundan veya esas sözleşmeden kaynaklanan yükümlülükleri gereği karar alınmasında veya uygulanmasında bir kusur yüklenilemiyorsa, zarar doğsa bile yönetim kurulu üyeleri bu eylemlerinden sorumlu tutulamazlar¹⁶³. Yine bu hüküm uyarınca belirtilen

¹⁶² 6102 sayılı TTK’nın 553/1. maddesinin gerekçesi şu şekildedir; “6762 sayılı Kanunun 309 uncu maddesinden birçok noktada farklı olan maddenin kaynağı İsv. BK m. 754’tür. Hüküm, kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları hakkında olup; denetçiler, işlem denetçileri ve özel denetçinin sorumluluğu 554 üncü maddeye tabidir. Hüküm 6762 sayılı Kanunun 309 uncu maddesinin aksine hem doğrudan hem de dolayısıyla zarara uygulanır.

Kaynak ile 553 üncü madde arasında dört fark vardır. Hükümümüzde, “kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları” denilerek açıkça görevli kişiler ifade edilmiştir. Kaynakta ise, “yönetim kurulu üyeleri ile yönetim ve tasfiye ile uğraşan kişiler” ifadesine yer verilmiştir. Geniş anlama sahip “uğraşan” sözcüğü ile görevli olmadığı halde yönetime ve tasfiyeye karışan, talimat veren, yönetimi ve tasfiyeyi yönlendiren, bir bakıma arkadan yöneten büyük pay sahipleri başta olmak üzere, gizli yöneticiler ve tasfiye memurları (öğretideki deyimle, “fiili organ”lar) kastedilmiştir. Bu geniş kapsamlı ibarenin hukukumuzda aktarılması halinde (banka hukukundaki deneyim ve birikim gözönüne alınca) ibarenin amacı ve İsviçre’deki anlayışı aşan bir anlam ve boyut kazanacağından endişe edilmiştir. Böyle ucu açık bir ibareyi hükme koymak yerine mevcut “yöneticiler” sözcüğünün yorumlanmasının öğretiye ve yargı kararlarına bırakılmasının, bu yolla daha dinamik bir anlayışın hukukumuzda egemen olabileceği düşünülmüştür. İkinci fark, “kurucular”ın da fıkra (kaynağın aksine) anılmış olmasıdır. İsviçre, 754 üncü maddeyi yönetim ve tasfiye ile uğraşanlara özgülemek istemekte, 753 üncü maddede kuruluşa ilişkin sorumluluğun düzenlenmiş olduğu düşüncesine ağırlık tanımaktadır. Oysa kurucuların, Tasarının 549 ilâ 552 nci maddelerine girmeyen görev aykırılıkları olabilir. Çünkü, fark hükümümüzde “kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlerin” ihlâli denilerek sorumluluğu doğuran sebepler somutlaştırılmıştır. Eşit işlem, sermayenin korunması gibi ilkelerin kanunda açıkça yer almış olması görev ve yetkilerin 374 ilâ 378 inci maddelerde belirginleşmiş bulunması ve diğer ilgili hükümlerin kesin yükümler öngörmesi ve nihayet özen ve bağlılık yükümlerinin, şirketler topluluğuna ilişkin özel düzenlemeler dahil duraksamalara olanak tanımayan nitelikte ortaya konulmuş olması somutlaştırmanın olası sakıncalarını ortadan kaldırmıştır. Buna rağmen açık olmayan bir ifade kullanılması nesnelliği zedeleyebilirdi. Kaynak “yükümlerin ihlâli” ibaresiyle bu konuda bir belirsizliğe yer vermiştir. Dördüncü fark İsviçre’de “kasıt ve ihmâl” denilerek kusurun derecesinde ayrıma vurgu yapılarak mahkeme yönünden bir rehber hüküm oluşturulmuş olmasına rağmen, 557 nci madde zaten bu ayrımı yaptığı için hükümümüzde “kusur” sözcüğü ile yetinilmiş olmasıdır. Ayrıca BK m. 43 ve 44’ün bu konuda açık olduğu da dikkate alınmıştır.

“Yönetim kusuru” açık bir sorumluluk hâli olarak düzenlenmemiştir. Bunun gibi, mahkemenin yerindelik incelemesi yapıp bu yaklaşımla sorumluluğa varması, hükümümüzde yer alan “kanun ve esas sözleşmeden doğan yükümler” somutlaşması karşısında güçtür; meğerki her iki hâl de özen yükümüne aykırılık olarak kabul edilsin.

İkinci fıkra, 6762 sayılı Kanunun 309 uncu maddesine uygun olarak dava hakkını şirkete, pay sahibine ve şirket alacaklılarına tanımıştır. Aktif dava ehliyetine sahip kişilerin bu yetkilerini kullanabilme şartları Tasarının 555 ve 556 ncı maddelerinde yer almaktadır.”

¹⁶³ İsmail Kırca, “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Kararlarında Takdir Yetkisi-Özen Borcu”, Batider, C. 22 S. 3, Haziran 2004, s. 87

yükümlülük hallerinden biri, TTK'nın 369. maddesinde belirtilen özen ve sadakat yükümlülüğüdür. Bununla beraber TTK'nın 374. maddesi kapsamında kanun ve esas sözleşmeden uyarınca anonim şirketin işletme konusunun gerçekleştirilebilmesi için iş ve işlemlerin yapmak amacıyla karar alınması da bu yükümlülüklerdendir.

6102 sayılı TTK'nın 553/2. maddesi ise 6762 sayılı mülga TTK'nın 336. maddesinin son fıkrasına benzese de yeni bir hükümdür. Yine bu hüküm, “*yönetimin devri*” başlıklı 367/1. maddesiyle doğrudan ilişkilidir. 553/2. maddesine göre yönetim kurulu, yönetim ve temsil yetkisini kanunlarda belirtilen sınırlar içerisinde devrini gerçekleştirmişse, devralan kişilerin fiillerinden ve kararlarından doğan sorumluluklarını da devretmiş olur. Fakat burada dikkat edilmesi iki unsur bulunmaktadır. Bunlardan ilki görev ve yetkileri devrederken, kanunda belirtilen sınırlara uyulması gerekliliğidir. TTK'nın 375. maddesinde belirtilen ve yönetim kurulunun devredilemez ve vazgeçilemez görev ve yetkilerinin devredilmiş olması buna örnek olarak verilebilir. İkinci olarak da yetki devralan kişilerin seçiminde makul düzeyde özen gösterilmiş olmasıdır.

6102 sayılı TTK'nın 553/3. maddesi de bu aşamada önemlidir. Hükme göre “*Hiç kimse kontrolü dışında kalan, kanuna veya esas sözleşmeye aykırılıklar veya yolsuzluklar sebebiyle sorumlu tutulamaz; bu sorumlu olmama durumu gözetim ve özen yükümü gerekçe gösterilerek geçersiz kılınamaz.*” Bu hükmün gerekçesine¹⁶⁴ göre yönetim kurulunun ister kanuna göre devrettiği veya ister devretmediği organsal işlevi ile ilgili üyelerin gözetim yükümlülükleri tanınmıştır. Yönetim kurulunun bir üst gözetim yükümlülüğü bulunmakta ve bu yükümlülük yerine getirilmediğinde sorumluluğa yol açmaktadır. Ancak yönetim kurulunun devredilen yetkileri sonucunda hukuka aykırılığı görme, önleme veya tahmin etme imkanı yoksa 553/3. madde kapsamında sorumluluğu da doğmayacaktır.

2.3.SORUMLULUK SİGORTASI (m. 361)

6762 sayılı mülga TTK'da anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin sorumluluk sigortası ile ilgili bir düzenleme mevcut değildi. Fakat 6762 sayılı TTK'nın 313. maddesinde yönetim kurulu üyeleri, görevlerinden doğacak sorumluluğun teminatı olarak beşbin Türk Lirası nominal değerinde pay senedini

¹⁶⁴ TTK'nın 553/3. maddesinin gerekçesi

anonim şirkete tevdi etmekle yükümlü olup, esas sözleşmeye konulacak hükümle bu miktarın artırılması mümkündür.

6102 sayılı TTK'ya göre anonim şirket yönetim kurulu üyeleri, görevlerini icra ederken, kusurlu şekilde anonim şirkete zarar vermeleri halinde, oluşan zararı gidermek üzere sigorta yoluna başvurulabilir. Fakat sigorta yoluna başvuru bir zorunluluk olmayıp isteğe bağlıdır. 6102 sayılı TTK'nın 361. maddesine göre yönetim kurulu üyeleri görevlerini icra ederken anonim şirkete verdikleri zarar, anonim şirket sermayesinin % 25'ini aşan bir bedelle sigorta ettirilmiş ve anonim şirket bu suretle güvence altına alınmış ise bu husus halka açık şirketlerde Sermaye Piyasası Kurulunun ve ayrıca pay senetleri borsada işlem görüyorsa borsa bülteninde duyurulur ve kurumsal yönetim ilkelerine uygunluk değerlendirmesinde dikkate alınır.

Bu aşamada 6102 sayılı TTK'nın 361. maddesinin gerekçesi önem arz etmektedir ve şu şekildedir ;

“Yeni olan 361 inci madde ile yönetim kurulu üyelerinin şirkete verecekleri zararların güvencesi olarak, isteğe bağlı zarar sigortası getirilmiştir.

Bu hükümde yönetim kurulu üyelerinin görevlerini yerine getirirken şirkete verebilecekleri zararların güvence altına alınması konusunda ilk çekingen adım atılmıştır. Batıda yaygın olan bu sigortanın, zararların karşılanmasından çok, profesyonel, sorumluluk bilincine sahip ve görevin gereklerine uygun yetenekleri haiz kişilerden oluşan yönetim kurullarının oluşmasında etken rol oynadığı şüphesizdir. Ancak Ülkemizde bu sigortanın bugün yaptırılması olanakları hemen hemen yok gibidir. Çünkü bu kadar büyük bir riski Türk sigorta endüstrisinin taşıyabilmesi mümkün görülmemektedir. Bütün riskin yurtdışına reasüre edilmesi ise üzerinde düşünülmesi gereken bir diğer noktadır. Ancak hükmün yavaş ve tedricen de olsa gereksinimlere cevap vermesi olasılığı toplumsal politika ve yarar açısından ihmal edilemeyecek bir katkı olarak değerlendirilmiştir.”

Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin sigortalı olmasıyla beraber kusurları, ihmalleri, yanlış beyanları, yükümlülüklerin ihlali ve diğer bütün haksız fiilleri nedeniyle sorumluluklarını yerine getirmemesi sonucunda üçüncü kişiler bir

zarara uğramışsa ve üçüncü kişilerin tazminat talepleri bu sigorta poliçesi kapsamında yer almışsa, yönetim kurulu üyelerinin bu zararlarıyla ilgili ödemeleri sigorta poliçesi karşılar¹⁶⁵.

Sorumluluk sigortasıyla, sigortacı, anonim şirketin, yönetim kurulu üyesinin eylemi nedeniyle karşı karşıya kaldığı giderim yükümlülüğünü karşılayacak, çok çeşitli risklere karşı karşıya bulunan şirketin yükünü bir ölçüde hafifletmiş olacaktır¹⁶⁶.

Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin mesleki sorumluluk sigortası, rizikonun gerçekleşmesi ile birlikte sigortalının şahıs sigortaları gibi kaza, hastalık, işsizlik, yaşlılık ve ölüm gibi riskler nedeniyle kişisel gelirin azalması veya tamamen durması halinde kendi kendine yardım prensibi kapsamında sözleşmede öngörülen meblağın ödenmesini amaçlamaması; buna karşılık malvarlığında meydana gelebilecek azalmaları önlemeyi amaçlaması nedeniyle malvarlığı sigortası niteliğindedir¹⁶⁷.

Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin mesleki sigorta sözleşmeleri, fesih beyanı, cayma beyanı, kendiliğinden ve tarafların anlaşması ile sona erebilirler¹⁶⁸.

2.4. KAMU BORÇLARINDAN DOĞAN SORUMLULUK (VUK VE AATUHK'A GÖRE SORUMLULUK)

2.4.1. AATUHK 35. madde ve VUK 10. maddenin Uygulama Alanı

213 Sayılı Vergi Usul Kanunu¹⁶⁹ (VUK) ve 6183 sayılı Amme Alacakları Tahsili Usulü Hakkındaki Kanunundaki¹⁷⁰ (AATUHK) bazı düzenlemelerle anonim şirketin yönetim kurulu üyelerinin kamu borçlarından kaynaklanan sorumlulukları düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler VUK'ta 10. madde, AATUHK'ta mükerrer 35. maddedir¹⁷¹.

¹⁶⁵ Senem Demirkan, “Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumlulukları: Sermaye Mevzuatı Kapsamında Örnekli”, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016 /12 Baskı, s. 17

¹⁶⁶ Fatih Kösekaya, “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Mesleki Sorumluluk Sigortası”, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s. 67

¹⁶⁷ Fatih Kösekaya, “Mesleki Sorumluluk Sigortası”, s. 68

¹⁶⁸ Fatih Kösekaya, “Mesleki Sorumluluk Sigortası”, s. 113-124

¹⁶⁹ R.G. 10/01/1961,11/01/1961,12/01/1961, Sayı: 10703,10704,10705

¹⁷⁰ R.G. 28/07/1953, Sayı: 8469

¹⁷¹ Nihat Taşdelen, “Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerinin Ortaklığın Vergi Borçlarından Dolayı Sorumluluğu ve Yurt Dışına Çıkış Yasağı”, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Diyarbakır 2006, s. 46

Vergi Usul Kanunu, Amme Alacakları Tahsili Usulü Hakkındaki Kanun’a göre vergi alacakları yönünden özel kanundur¹⁷². Bu iki düzenleme arasında bazı farklılıklar da bulunmaktadır¹⁷³. VUK 10. maddesi, vergi alacakları ile ilgili kanuni temsilcilerin kusuruna dayanan bir kusur sorumluluğunu¹⁷⁴, AATUHK mükerrer 35. maddesi, kanuni temsilcilerin kamu alacakları yönünden kusursuz sorumluluğunu düzenlemiştir.

213 sayılı VUK’nun 10. maddesine göre vergi alacakları, şirketten tahsil edilememesi halinde, şirketin bu görevlerini yerine getirmeyen kanuni temsilcilerinin malvarlığından tahsil edilecektir¹⁷⁵. 6183 sayılı AATUHK’nun mükerrer 35. maddesine göre de AATUHK’a göre şirketten tahsil edilemeyen veya tahsil edilemeyeceği anlaşılan amme alacakları, şirketin kanuni temsilcilerinin malvarlıklarından şahsen tahsil edilir. Bu hükümlere göre sorumluluğun doğabilmesi için şirketin kanuni temsilcisi olunması gerekmektedir. Şirketin kanuni temsilcisi olmayan kişilere bu sorumluluklar yüklenemez. Yönetim kurulu her ne kadar şirketin kanuni temsilcisi olsa da, yönetim kurulu üyelerinin tamamının bu hükümlere göre sorumlu tutulması düşünülemez. Sorumlu olacak üyeler, kendilerine imza ve temsil yetkisi verilmiş yani temsilci sıfatına sahip olanlardır.

2.4.2. Sorumluluğun Zaman Yönünden Sınırı

Kamu borçlarından sorumluluk, kamu borcunun vadesi gelmesine rağmen ifa edilmemesi halinde bu görevini yerine getirmeyen yönetim kurulu üyelerine aittir¹⁷⁶. Yani sorumluluk yönetim kurulu üyesi sıfatına haiz olmakla oluşur ve üyelik sonra erdikten sonra sorumluluktan söz edilemeyecektir¹⁷⁷.

Yönetim kurulu üyeliği bazı nedenlerle sona ermektedir¹⁷⁸. Bu hallerin gerçekleştiği anda da üyelik sıfatı kaybedilir. Üçüncü kişiler açısından yönetim kurulu üyeliğinin sona ermesinin tescil ve ilanı önem arz etmekle beraber, kamu

¹⁷² VUK.’nun 10. maddesi ile AATUHK.’nun mükerrer 35. maddesinden hangisinin özel kanun genel kanun olduğu ile ilgili ayrıntılı açıklama için; Nihat Taşdelen, “**Vergi Borçları**”, s. 51-60

¹⁷³ Üçışık, Çelik, “**Anonim Ortaklıklar Hukuku**”, s. 584

¹⁷⁴ Nihat Taşdelen, “**Vergi Borçları**”, s. 49-51

¹⁷⁵ Yaşar Karayalçın, “**Ticaret Hukuku, II: Şirketler Hukuku**”, Sevinç Matbaası, 2.Baskı, Ankara 1973, s. 110

¹⁷⁶ Çamoğlu, “**Yönetim Kurulu**”, s. 271

¹⁷⁷ Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu’nun 2006/9E., 2006/119K. ve 26.05.2006 tarihli kararı (Sinerji Mevzuat Erişim tarihi; 22/03/2021)

¹⁷⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz: 1. Bölüm 3. Başlık

borçları yönünden tescil ve ilan bir önemi bulunmamaktadır. Yani söz konusu tescil ve ilan yapılmamış olsa dahi kamu borçlarından sorumluluk sona ermektedir.

İstifa, yönetim kurulu üyeleri tarafından kullanılabilen ve yenilik doğuran bir haktır. Tek taraflı yenilik doğuran bir hak olduğundan geçerliliği de anonim şirket yönetim kurulunun kabulüne bağlı değildir. Dolayısıyla istifa eden yönetim kurulu üyesinin istifası şirkete ulaştığı anda üyelik sıfatı kaybedilir ve kamu borçlarından sorumluluk da sona ermektedir¹⁷⁹.

VUK 10. maddesi ve AATUHK'nun mükerrer 35. maddesi, kanuni temsilcilerin görevde kaldığı süre itibariyle de farklılık taşımaktadır. AATUHK'nun mükerrer 35 maddesine 5 fıkra olarak 5766 sayılı Kanununun 4. maddesiyle eklenen hükme göre, “Amme alacağının doğduğu ve ödenmesi gerektiği zamanlarda kanuni temsilci veya teşekkülü idare edenlerin farklı şahıslar olmaları halinde bu şahıslar, amme alacağının ödenmesinden müteselsilen sorumlu tutulur”. Oysa vergi borcunun doğduğu zaman ile bu borcun ödeneceği zamanda farklı kişiler, temsilci sıfatına sahip ise, ödeme zamanındaki temsilcilerin kusurundan kaynaklanan vergi borçları için borcun doğduğu dönemdeki temsilcilerin bir kusuru yoksa malvarlıklarına gitmeye imkân yoktur¹⁸⁰.

Doktrindeki Çamoğlu'na göre yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğundan söz edilebilmesi için esas alınması gereken bu yükümlülüğün yerine getirilmesi gerektiği dönemde yetkili olan üyelerdir¹⁸¹. Çünkü 213 sayılı VUK'nun 10. maddesine göre sorumlu olanlar yükümlülüklerini kısmen veya tamamen yerine getirmeyip zarara neden olan yönetim kurulu üyeleridir.

2.4.3. AATUHK Yönünden Kusursuz Sorumluluk

6183 sayılı AATUHK'nun mükerrer 35. maddesi, kusursuz sorumluluğu, kanuni temsilcilerin kamu borçlarından dolayı sorumlulukları yönünden düzenlemelere havidir. Böylece anonim şirket yönetim kurulu üyeleri, amme alacaklarının ödenmemesinde kusurları bulunmasa dahi, AATUHK mükerrer 35. maddeye göre sorumluluklarından kurtulamazlar¹⁸². Böylece mükerrer 35. maddeyle

¹⁷⁹ Nihat Taşdelen, “Vergi Borçları”, s. 64vd

¹⁸⁰ Nihat Taşdelen, “Vergi Borçları”, s. 51

¹⁸¹ Çamoğlu, “Yönetim Kurulu”, s. 271

¹⁸² Üçışık, Çelik, “Anonim Ortaklıklar Hukuku”, s. 584

şirketlerin ödenmeyen kamu borçlarından yönetim kurulu üyeleri kendi malvarlıklarıyla sorumludurlar¹⁸³.

2.4.4. VUK'dan Doğan Sorumluluk

213 sayılı VUK'nun 10. maddesindeki hükmündeki sorumluluk, AATUHK mükerrer 35. maddedeki sorumluluktan farklıdır. VUK 10. maddenin ikinci fıkrasındaki “ödevlerini yerine getirmeyenlerin” ifadesiyle bu maddedeki düzenleme, kusura dayanan sorumluluktur. Böylece VUK'a göre tahsil edilemeyen vergi borçlarının anonim şirket yönetim kurulu üyeleri ödevlerini yerine getirmeleriyle kusurlarının ve uygun bir illiyet bağının olmadığını ispatlayarak bu sorumluluktan kurtulabilirler¹⁸⁴. Fakat AATUHK mükerrer 35. madde hükmünde kanuni temsilcinin yani yönetim kurulu üyesinin kusursuzluğunu ispatlayarak bu sorumluluklarından kurtulması mümkün değildir¹⁸⁵.

2.4.5. İkinci Derecede Sorumluluk

Kamu borçları alacaklısı olan idare, şirket tüzel kişisine bu borçlar açısından başvurmadan şirketin kanuni temsilcisine başvuramaz. Bu nedenle kanuni temsilcinin sorumluluğu burada ikinci dereceden sorumluluktur.

İdare, kamu borçlarından dolayı alacağını öncelikle AATUHK hükümlerine göre cebri tahsili yollarına başvurmalıdır. Bu yollardan sonra kamu alacağının kısmen veya tamamen tahsil edilemeyeceği anlaşıldığında, şirketin kanuni temsilcilerine başvurulabilir¹⁸⁶. Yani idare, vergi sorumlusu şirketin teminatları ile kefilinin takibi yollarıyla alacağını tahsil yollarına başvurmadan, kanuni temsilciye bu alacaklardan başvurulamaz. Kanun koyucu, “tahsil edilemeyeceği anlaşılan

¹⁸³ Özen Kaya Göçmen, Ender Dedeoğlu, “Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Vergisel Sorumluluğu”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Mart-Nisan 2017 Ankara, S. 129, s. 83

¹⁸⁴ Üçışık, Çelik, “Anonim Ortaklıklar Hukuku”, s. 589

¹⁸⁵ Şükrü Yıldız, “Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerinin Kamu Borçlarından Sorumluluğu”, Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı 2.Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2001, s. 793

¹⁸⁶ Danıştay 3. Dairesi'nin 17.06.2003 tarih ve 2002/919E, 2003/3559K ve 17/06/2003 tarihli kararına göre; “İflasına karar verilen şirketin iflas masasına dahil olan malvarlığı henüz satılarak paraya çevrilmediğinden bu aşamada şirket hakkında takibatın tamamlandığından ve şirketin malvarlığının vergi borçlarını karşılamaya yetmediğinden söz edilemeyeceğinden, kamu alacağının şirket malvarlığından tahsil imkanının kalmadığından bahisle yönetim kurulu üyesi olan davacı adına ödeme emri düzenlenmesinde yasal isabet bulunmamaktadır” (Sinerji Mevzuat Erişim tarihi; 22/03/2021)

alacaklar” ibaresiyle, alacaklının sadece tahsil edilemeyen alacakları dışındaki bu alacakları açısından da kanuni temsilcisine başvurulabileceğini düzenlemiştir.

Kanuni temsilcinin ikincil dereceden sorumluluğuna 5510 sayılı Sosyal Sigortalat ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun¹⁸⁷ 88/20. maddesindeki hükümle istisna getirilmiştir. Bu düzenlemeyle sigorta prim borçlarını ödemeyen işveren anonim şirketle beraber yönetim kurulu da haklı bir neden olmadan ödenmeyen prim borçları açısından sorumluluğu doğmaktır. Bu sorumluluk hükümde ifade edildiği gibi müteselsilen sorumluluktur. Yani prim borçları açısından yönetim kurulu üyelerinin ikincil dereceden sorumluluğundan söz edilemez. Bu durumda alacaklı idare, prim borçlarını ödemeyen işveren anonim şirketi yanı sıra doğrudan yönetim kurulu üyelerine de bu borçlardan dolayı icra takibi yapabilmektedir.

¹⁸⁷ R. G. 16.06.2006, Sayı: 26200

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SORUMLULUK DAVASI

3.1. GENEL OLARAK

6102 sayılı TTK’da doğrudan sorumluluk davası başlığı taşıyan herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Sorumluluk davasının konusu TTK 553. maddedeki düzenlemelerdir. Buna göre kanundan veya anonim şirketin esas sözleşmesinden kaynaklanan yükümlülüklerini kendi kusurlarıyla ihlal edip, anonim şirketin, pay sahiplerinin veya şirketin alacaklılarının zarara uğramalarına neden olmaları halinde, yönetim kurulu üyeleri bu zararlardan sorumlu olacak ve yönetim kurulu üyelerinin aleyhlerine sorumluluk davası yönelebilecektir. TTK 553/1. maddesindeki hükme göre yönetim kurulu üyeleri dışında ayrıca kurucular, yöneticiler ve tasfiye memurlarına da bu sorumluluk dolayısıyla sorumluluk davası yöneltilebilir. TTK 555/1. maddesine göre anonim şirketin uğradığı bu zararın tazminini hem şirket hem de her bir pay sahibi talep edebilir. Bununla beraber katılma intifa senetleri sahipleri ve oydan yoksun pay sahipleri de de pay sahipleri gibi tazminat davası açma hakkına sahiptir¹⁸⁸.

6102 sayılı TTK’nın 555/1. maddesine göre anonim şirketin uğradığı zararın tazminini, sadece anonim şirket ve her bir pay sahibi isteyebilir. Hükmün gerekçesine¹⁸⁹ göre TTK 553 ve 554. maddelerindeki sorumlulardan şirketin uğradığı zararların anonim şirketin kendisinin isteyebilmesi yani aktif dava ehliyetinin anonim şirkette olması doğaldır. Ayrıca oluşan zararların sorumluların şirkette hakim olmalarından dolayı şirketin dava açamama ihtimali de dikkate alınarak sorumluluk davasını açma hakkı pay sahiplerine de tanınmıştır. 6762 sayılı mülga TTK’nın 309.

¹⁸⁸ Pulaşlı, “Şirketler Hukuku”, s. 2560

¹⁸⁹ 6102 sayılı TTK’nın 555/1. maddesinin gerekçesi

maddesinin¹⁹⁰ aksine, anonim şirketin alacaklılarına dava açma hakkı tanınmamıştır. Alacaklılar, 6102 sayılı TTK'nın 556. maddesi doğrultusunda sadece anonim şirketin iflası halinde, tazminatın şirkete ödenmesini talep hakkını sahiptir.

TTK 555. maddesinin ikinci fıkrasına göre anonim şirket pay sahibinin açtığı davayı hukuki ve maddi sebepler haklı gösterdiği takdirde, mahkeme dava giderleri ile avukatlık ücretini, bunların davalıya yükletilemediği hallerde, davacı pay sahibi ile anonim şirket arasında, hakkaniyete göre paylaşır. Bu fıkranın gerekçesine göre şirketin pay sahibi, uğradığı zarar karşısında hareket etmeyen anonim şirketin yerine bu davayı açacağı için, davanın giderlerini düşünüp davadan vazgeçmesini önleme düşüncesiyle ikinci fıkra öngörülmüştür.

6102 sayılı TTK'nın 561. maddesi “yetkili mahkeme” başlığını taşımasına rağmen görevli mahkemeyi de belirlemiştir. Buna göre sorumlular aleyhine açılacak davalarda görevli mahkeme asliye ticaret mahkemeleridir¹⁹¹.

¹⁹⁰ 6762 sayılı mülga TTK'nın 309. maddesi şu şekildedir;

“Şirketin 305, 306, 307 ve 308 inci maddelerde yazılı fiillerle ızzar edilmesi halinde, bundan, dolayısıyla zarar gören pay sahipleri ve şirket alacaklılarının dava hakları vardır. Ancak, hükmolunacak tazminat şirkete verilir.

Şirketin iflası halinde pay sahiplerinin ve şirket alacaklılarının haiz oldukları haklar iflas idaresine ait olur. Bu hususta İcra ve İflas Kanununun 245 inci maddesi hükmü caridir.

Mesul olan kimselerin cümlesi aleyhinde şirket merkezinin bulunduğu yer mahkemesinde dava açılabilir.

Mesul olan kimselere karşı tazminat istemek hakkı davacının zararı ve mesul olan kimseyi öğrendiği tarihten itibaren iki yıl ve her halde zararı doğuran fiilin vukuu tarihinden itibaren beş yıl geçmekle müruruzamana uğrar. Şu kadar ki; bu fiil cezayı müstelzim olup Ceza Kanununa göre müddeti daha uzun müruruzamana tabi bulunuyorsa tazminat davasına da o müruruzaman tatbik olunur.”

¹⁹¹ Yargıtay HGK'nın 2003/9-82E., 2003/65K ve 05/02/2003 tarihli kararına göre; “5521 sayılı Kanun uyarınca bir uyuşmazlığın İş mahkemesinde görülebilmesi için işçi sayılan kişilerle işveren veya işveren vekilleri arasında iş akdinden veya İş Kanununa dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuki uyuşmazlığın bulunması gerekir.

Somut olayda, yanlar arasındaki uyuşmazlık hizmet akdinden doğan bir hak uyuşmazlığı olmayıp tamamen bunun dışında, TTK. ve Bankalar Kanunun'dan doğan yönetim kurulu üyesinin hukuki sorumluluk davası olduğundan bu tür davaların İş Mahkemelerinde görülemeyeceği açıktır. Kuruldaki görüşmeler sırasında bir kısım üyeler, davalı Yönetim Kurulu Üyesi ile bir kısım banka çalışanları aleyhine dava açıldığını, banka çalışanları hakkındaki davaya İş Mahkemesinde bakılmakta devam edildiğini, bağlantı nedeniyle Yönetim Kurulu Üyesi hakkında İş Mahkemesinde davanın görülmesi gerektiğini ileri sürmüşler ise de çoğunluk aşağıdaki düşüncelerle azınlığın görüşüne katılmamıştır.

Davalı Nazım Dörtbudak dışındaki banka çalışanlarının TTK.nun 319 ve 342. maddesinde yazılı murahhas müdürlerden farklı oldukları, diğer davahıların bankanın günlük (cari) işlerini gördükleri tartışmasızdır. Müdür tayini ortaklık ile müdür arasında bir sözleşmeye dayanır. Müdür ve çalışanları Yönetim Kurulu tayin etse bile sözleşme müdür ile ortaklık arasında meydana gelir. Sorumluluk açısından müdürler de Yönetim Kurulu üyelerinin sorumluluğunu

6102 sayılı TTK'nın 561. maddesine göre sorumlular aleyhine açılacak sorumluluk davasının yetkili mahkemesi, anonim şirketin merkezinin bulunduğu yer mahkemeleridir. Fakat hükmün sonunda "açılabilir" ibaresi bulunduğundan bu hükümle kesin yetki belirlenmediği ortaya çıkmaktadır. Böylece sorumluluk davasının davacı yanı, ister 561. maddeye göre davasını açabilir isterse 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun¹⁹² (HMK) 6. maddesine¹⁹³ göre genel yetkili mahkemelerde yani davalının davacının davasını açtığı tarihteki yerleşim yerinde davasını açabilir. HMK'nın 7. maddesi de göz önünde bulundurularak davalıların birden fazla olması halinde bunlardan herhangi birinin yerleşim yerinde de dava açılabilir fakat dava sebebine göre kanunda davalıların tamamı hakkında ortak yetkiyi barındıran bir mahkeme belirtilmişse, davaya o yer mahkemesinde bakılacaktır¹⁹⁴. Sorumluluk davasında da 561. maddede ortak yetki belirtildiğinden, davada birden fazla davalı olması halinde 561. maddedeki yetkili mahkemelerde dava açılmalıdır. Yine 561. maddenin gerekçesine göre tahkim ve yetki sözleşmesi yapılabilir. HMK'nın "yetki sözleşmesi" başlıklı 17. maddesine göre yetki sözleşmesini sadece tacirler veya kamu tüzel kişileri yapabilir. Böylece tacirler veya kamu tüzel kişileri, yetki sözleşmesi düzenleyerek yetkili mahkemeyi belirleyebilirler¹⁹⁵. Yazılı olarak yapılması gereken bu yetki sözleşmesiyle belirlenen bu mahkemeler, aksi kararlaştırılmadıkça yetkili mahkemelerdir¹⁹⁶.

TTK 1521. maddesindeki hükme göre, ticaret şirketlerinde, ortakların veya pay sahiplerinin şirketle veya birbirleriyle şirket ortaklığından veya pay

düzenleyen hükümlere tabidir (TTK.342). Zorunlu dava arkadaşlığı ilke olarak kanunlarda özel olarak düzenlenmiştir. Gerek maddi bakımdan gerek şekli bakımdan birden fazla kişinin birlikte dava açması veya dava edilmesi zorunlu değilse, dava arkadaşlığı mecburi değildir.

Uygulamada HUMK.nun 43/II. maddesi, kaynak kanun olan Neuchatel Kanunu gibi yorumlanarak benzer dava nedeni" bulunması halinde seçimlik (ihtiyari) dava arkadaşlığının söz konusu olacağı ve TTK.nun 342. maddesi gözönünde tutulduğunda müdürler ve diğer çalışanlar hakkındaki davaların da aradaki bağlantı nedeniyle Ticaret Mahkemesinde birleştirilip görülmesi mümkün olacaktır (HUMK. M.45,IV C.1).

Yukarıda açıklanan gerekçelerle direnme karan usul ve kanuna uygun bulunduğundan yerel mahkeme karan onanmalıdır." (Sinerji Mevzuat Erişim Tarihi:22.03.2021)

¹⁹² R.G. 04/02/2011, Sayı: 27836

¹⁹³ HMK'nın 6/1.maddesine şu şekildedir; "Genel yetkili mahkeme, davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir."

¹⁹⁴ Baki Kuru, "Medeni Usul Hukuku", Legal Yayınevi, 1. Baskı, İstanbul Kasım 2015, s. 51, Timuçin Muşul, "Medeni Usul Hukuku", Adalet Yayınevi, 3. Baskı, Ankara 2012, s. 81

¹⁹⁵ Hakan Pekcanıtez, Oğuz Atalay, Muhammet Özkes, "Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerine Göre Medeni Usul Hukuku", Yetkin Yayınları, 13. Baskı, 2012, s. 146vd.,

¹⁹⁶ Baki Kuru, "Medeni Usul Hukuku", s. 60

sahipliğinden kaynaklanan davalarda veya şirketin yönetim kurulu üyeleri, yöneticileri, müdürleri, tasfiye memurlarına karşı açılacak davalarda basit yargılama usulü uygulanır¹⁹⁷. Prensip itibarıyla hâkim, sorumluluk davaları nedeniyle önüne gelen yönetim kurulu kararlarını, yerindelik açısından inceleyememelidir¹⁹⁸.

3.2. SORUMLULUK DAVASININ ŞARTLARI

3.2.1. Hukuka Aykırılık

Anonim şirketlerde yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğunun şartlarından biri de sorumluluk doğuracak eylemin hukuka aykırı olmasıdır. Türk Borçlar Kanunu’nun 49/1. maddesine göre “*hukuka aykırı*” bir eylemiyle başkasına zarar veren kimse, oluşan bu zararı gidermekle yükümlü kılınmıştır. *Hukuka aykırılık*, kişilerin mal ve şahıs varlıklarını doğrudan doğruya veya dolaylı olarak koruma amacı olan, yazılı veya yazılı olmayan emredici davranış kurallarının ihlaline denir¹⁹⁹. Sorumluluk hukuku açısından hukuka aykırılık, hukuk normuna aykırılıktan daha dar bir anlam ve içerik taşımakta, belirli hak ve hukuki varlıkları zarar verici müdahaleden korumayı amaçlayan hukuk normlarının ihlaliyle sınırlıdır²⁰⁰.

Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğunun bir şartı olarak hukuka aykırılık, yönetim kurulu üyelerinin kanun veya esas sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerini ihlali şeklinde kendisini göstermektedir(TTK m. 553/1). Dolayısıyla yönetim kurulu üyelerinin eylemlerinde kanuna veya esas sözleşmeye bir aykırılık bulunmaması halinde hukuka aykırılıktan söz edilemeyecektir. TTK 553/1. maddesinde “yükümlülüklerin ihlali” şeklinde bir belirleme var iken, 6762 sayılı mülga TTK’nın 336/5. maddesinde²⁰¹ ise daha çok “görevlerin ihlali” şeklinde düzenleme yapılmıştır.

¹⁹⁷ Çamoğlu, “Yönetim Kurulu”, s. 170

¹⁹⁸ Kırca, “Özen Borcu”, s. 96.

¹⁹⁹ Safa Reisoğlu, “Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler”, Beta Yayınları, 23. Baskı, İstanbul 2012, s. 164, Eren, “ Borçlar Hukuku ”, s. 611, *Oğuzman*’a göre hukuka aykırılık, zarar gören değeri korumak için hukuk düzeninin yasakladığı bir davranışta bulunmaktadır; Kemal Oğuzman, Turgut Öz, “Borçlar Hukuku Genel Hükümler”, Vedat Kitapçılık, 8. Baskı, İstanbul 2010, s. 494

²⁰⁰ Eren, “ Borçlar Hukuku ”, s. 611vd.

²⁰¹ 6762 sayılı mülga TTK’nın 336/5.maddesi şu şekildedir; “*Gerek kanunun gerek esas mukavelelerinin kendilerine yüklediği sair vazifelerin kasden veya ihmâl neticesi olarak yapılmaması*

Türk Ticaret Kanunu'na göre kurulan bankalar ile ilgili de hususiyet taşıyan bir düzenleme bulunmaktadır. Bankacılık Kanunu'nun "şahsi sorumluluk" başlıklı 110. maddesine göre bankaların yöneticilerinin şahsi sorumlulukları ve şahsi iflasları için sadece kanuna aykırılıktan söz edilmiştir. Söz konusu düzenlemede sözleşmelere dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Dolayısıyla kanun koyucu bu düzenlemeyle şahsi iflas davası, kanuna aykırılık haliyle sınırlandırmıştır.

3.2.2. Kusur

Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluk şartlarından bir diğeri ise yönetim kurulu üyelerinin kusurlu olmasıdır. TBK'nun 49/1. maddesinde her ne kadar kusur, kusur sorumluluğunun bir unsuru olarak belirlenmişse de kusurla ilgili bir tanım kanunda yapılmamıştır. *Kusur*, hukuk düzenin kınadığı kısaca hoş görmediği davranış biçimine denir²⁰². Kusur, sorumluluk hukuku bakımından kast ve ihmal olmak üzere ikiye ayrılmaktadır²⁰³. Hukuka aykırı eylemi fail, ister kasten ister ihmalen gerçekleştirmiş olsun tazmin borcuyla yükümlü olacaktır. Bunun tek istisnası da TBK'nın 49/2. maddesidir²⁰⁴.

Yönetim kurulu üyeleri, şirketin faaliyetlerini yürütürken, şirketin her türlü iş ve işlemlerinin kanuna veya esas sözleşmeye uygun şekilde gerçekleştirilmesini sağlamakla yükümlü olup, aksi halde sorumlulukları bulunmaktadır²⁰⁵. TTK'nın 553/1. maddesine göre yönetim kurulu üyesinin sorumluluğuna gidilebilmesi için kusur şartı aranmaktadır. Dolayısıyla yönetim kurulu üyesinin yaptığı iş ve işlemlerden dolayı anonim şirket zarar görmüş dahi olsa, üyenin kusuru yok ise, burada üyenin sorumluluğundan söz edilemeyecektir. 6762 sayılı mülga TTK'nın

²⁰² Eren, " **Borçlar Hukuku** ", s. 594, Şaban Kayıhan, Özcan Günergök, " **Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler** ", Umuttepe Yayınları, 1. Basım, Kocaeli Mart 2020, s. 329, *Reisoğlu*'na göre kusur, hukuka uygun olmayan, hukuk düzeninin kınadığı bir irade veya irade noksanıdır. Hukuka aykırı sonucu isteyen veya hukuka aykırı sonucu önlemek için gerekli iradeyi göstermeyen kimse kusurludur; *Reisoğlu*, " **Borçlar Hukuku** ", s. 171, *Kılıçoğlu*'na göre kusur, bir kimsenin hukuk düzeni tarafından tasvip edilmeyen ve uygun bulunmayan davranış biçimidir; Ahmet M. Kılıçoğlu, " **Borçlar Hukuku Genel Hükümler** ", Turhan Kitabevi, 23. Bası, Ankara 2019, s. 407, *Oğuzman*'a göre kusur, hukuka aykırı sonucu istemek (kast) veya bu sonucu istemiş olmamakla beraber hukuka aykırı davranıştan kaçınmak için iradesini yeter derecede kullanmamaktır (ihmal); Kemal Oğuzman, Turgut Öz, " **Borçlar Hukuku** ", s. 526

²⁰³ *Reisoğlu*, " **Borçlar Hukuku** ", s. 172, Kemal Oğuzman, Turgut Öz, " **Borçlar Hukuku** ", s. 527

²⁰⁴ Eren, " **Borçlar Hukuku** ", s. 599

²⁰⁵ Ömer Teoman, " **Yaşayan Ticaret Hukuku (Hukuki Mütalaalar)** ", Vedat Kitapçılık, Kitap 12: 2004-2007, İstanbul 2008, s. 83

336. maddesinde her ne kadar kast veya ihmal kavramlarına yer vermişse de, bu durum 6102 sayılı TTK'nın 553/1. maddesinde sadece "kast" kavramı kullanılmıştır. Nitekim Yargıtay da kast veya ihmal şartını aramaktaydı²⁰⁶. Dolayısıyla TTK'nın 553/1. maddesi hükmü gereği yönetim kurulu üyelerinin sorumlulukları kusur sorumluluğu kapsamında değerlendirilmelidir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, ortalama bir bilgiye ve tecrübeye sahip yönetim kurulu üyesinin de benzer durumlarda göstermesi gereken özeni göstermediği hallerde üyenin kusurlu davranışından söz edilmesi gerekir. TTK'nın 369/1. maddesinde belirtildiği gibi yönetim kurulu üyeleri görevlerini "tedbirli bir yönetici"nin özeniyle yerine getirmek yükümlülüğündedirler²⁰⁷. TTK'nın 369/1. maddesinin gerekçesinde belirtildiği üzere tedbirli yönetici, bir yandan kusurda ölçü rolü oynarken, diğer yandan karar ve eylemlerde nesnel davranışı ifade etmektedir. Bu şekliyle üyelerin kontrolü dışında bulunan ve üyelerden beklenen tedbirin ötesindeki haller, tedbirli yönetici kavramı içerisinde değildir. Zaten TTK'nın 553/3. maddesi de üyelerin uzman bilgisine sahip olmasını beklememektedir. Hükmün gerekçesine göre de kontrol dışında kalan ve beklenilenden uzakta olan hareketlerden tedbirli yöneticinin sorumlu olmayacağı belirtilmiştir²⁰⁸. TTK'nın 369/1. maddesine göre tedbirli bir yönetim kurulu üyesinin özen ölçütü, objektif özen ölçütüdür. Maddenin gerekçesinden de anlaşıldığı gibi, üye bu işi yürütürken gereken özenin nesnel olarak belirlenecektir.

Objektif özen ölçütü, şirketin herhangi bir işi yürütülürken, üye tarafından yürütülen iş için gerekli özellikler dikkat edilerek bir değerlendirme yapılmasını

²⁰⁶ Yargıtay 23. HD., 2016/12E., 2018/2972K. ve 08/05/2018 tarihli kararına göre; "Dava hukukî niteliği itibarıyla, kooperatif yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna ilişkin tazminat davasıdır. Kooperatif yönetim kurulu, kooperatif işlerinin yönetimi için gereken titizliği gösterir ve kooperatifin başarısı ve gelişmesi yolunda bütün gayretini sarf eder (Koop. K. m.62). Yönetim kurulunun bu özen yükümlülüğüne aykırı davranması durumunda sorumluluğunun doğacağı şüphesizdir. Kooperatif yönetim kurulu üyelerinin özen yükümlülüğüne aykırılık sebebiyle doğan hukukî sorumluluğu, müteselsil bir sorumluluktur. Sorumluluğun müteselsil olarak kabul edilmesinin sebebi, Kooperatifler Kanunu'nun TTK'ye yapmış olduğu atıftır. Gerçekten de Kooperatifler Kanun'nda aksine açıklama olmayan hususlarda Türk Ticaret Kanunu'ndaki anonim şirketlere ait hükümler uygulanır (Koop. K. m.98). Dava konusu olayın gerçekleştiği dönemde yürürlükte bulunan 6762 sayılı TTK m. 336'ya göre, yönetim kurulu üyeleri kasten veya **ihmal** neticesinde kendilerine kanunun ve esas sözleşmenin yüklediği sair vazifeleri ihlâl ettikleri takdirde meydana gelen zarardan şirkete, ortaklara ve alacaklılara karşı kusurlarının derecesine bakılmaksızın zararın tamamından sorumlu olurlar."(Sinerji Mevzuat Erişim Tarihi:22/03/2021)

²⁰⁷ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 2020/1406E.,2021/1065K.ve 10/02/2021 tarihli kararı (Sinerji Mevzuat Eşirimi Tarihi: 22/03/2021)

²⁰⁸ 6102 Sayılı TTK'nın 369/1. maddesinin gerekçesi

zorunlu kılan, makul bir yönetim kurulu üyesinin göstermesi gereken özendir. Bu ölçüte göre üyenin üstlendiği her olay bakımından ayrı ayrı değerlendirilip üyenin her olay için göstermesi gereken özen derecesi farklılık gösterecektir²⁰⁹. Bu kriterlere göre üye özen borcunu ihlal edip şirket aleyhinde bir zarar doğmuşsa, hakkında 553. maddeye göre sorumluluk davaları açılabilir gibi bu ihlalden dolayı üyenin haklı nedenlerle azli için gerekçe de oluşturabilir.

Türk Medeni Kanunu'nun 6. maddesine göre taraflardan her biri, hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür. TBK'nın 50. maddesine göre de Zarar gören, zararını ve zarar verenin kusurunu ispat etmeyle yükümlüdür. Yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğu da kusur sorumluluğuna dayanmakla beraber, ispat yükü bakımından farklılık bulunmaktadır. 6335 sayılı kanunla 6102 sayılı TTK'nın 553/1. maddesinde değişiklik yapılarak “*kusurlarının bulunmadığı ispatlanmadıkça*” ibaresi çıkarılmıştır. Yine 6335 sayılı kanunla 553/1. maddesine “*kusurlarıyla*” ibaresi eklenmiştir. Böylece ispat yükü zarar gören davacılara geçmiştir.

3.3.3. Zarar

Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluk davasının vazgeçilmez şartı bir zararın olması gerekmektedir²¹⁰. Hatta, zarar, sorumluluğun en önemli unsurunu oluşturmaktadır²¹¹. Zarar olmayan yerde, hukuki sorumluluk da yoktur²¹².

Zarar kavramı kanunda tanımlanmamakla beraber, genel olarak dar ve geniş anlamda zarar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Dar anlamda zarar, kişinin ekonomik değeri olacak ya da olabilecek olan malların bütünündeki azalma olarak, geniş anlamda zarar ise bunlarla beraber şahıs varlığında yani manevi varlığında olan

²⁰⁹ Yargıtay Hukuk Genel Kurul Kararı, 2002/4-993E.,2002/1052K.ve 11/12/2002 tarihli kararı (Sinerji mevzuat Erişim Tarihi: 22/03/2021). Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun bu kararına göre; banka yöneticileri profesyonel bank yöneticisi olup, bankanın malvarlığını değerlendirirken görevleri ve yetkileri gereği ülkenin iktisadi yapısını iyi bilmesi, özenli ve olağan bilginin üzerinde bilgi ve yetenk göstermesi, riski bulunmayan yada en az risk barındıran işleri yapması gerekmektedir.

²¹⁰ Güney, “Anonim Şirket Yönetim Kurulu”, , s. 293, Ayhan Kortunay, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu ve Üyelerinin Bilgi Edinme Hakkı”, 12 Levha Yayınları, İstanbul Mart 2015, s. 256

²¹¹ Eren, “ Borçlar Hukuku ”, s. 544

²¹² Eren, “ Borçlar Hukuku ”, s. 544, Şaban Kayıhan, Özcan Günergök, “Borçlar Hukuku”,s. 324

zararı da kapsamaktadır²¹³. Yani geniş anlamda *zarar*, kişinin iradesi dışında malvarlığında veya şahıs varlığında meydana gelen eksilme olarak ifade edilebilir²¹⁴. Zarar, malvarlığındaki azalma olup malvarlığındaki azalma ise, zarar görenin, zarar verici fiilden sonra zarar görenin malvarlığının gösterdiği durum ile zarar verici eylem gerçekleşmemiş olsaydı zarar görenin malvarlığının göstereceği durum arasındaki farktır²¹⁵. Zarar, malvarlığının aktifinin azalmasından, mahrum kalınan kardan veya pasifin artmasından ileri gelebilir²¹⁶.

Anonim şirketin, pay sahiplerinin ve alacaklıların zararı, bunlar malvarlığındaki fiili bir azalma (pozitif zarar) olabileceği gibi, genel hayat tecrübelerine göre, malvarlığında meydana gelebilecek artışın zarar verici eylem sebebiyle kısmen veya tamamen önlenmesi suretiyle “kardan yoksunluk” şeklinde de ortaya çıkabilmektedir²¹⁷. Önemle belirtmek gerekir ki, anonim şirket yönetim kurulu üyesi kanuna veya sözleşmeye aykırı bir eylemde bulunmuş olsa dahi bu şirkette, pay sahiplerinde veya şirketin alacaklılarında bir zarara neden olmamışsa bu eyleminden dolayı yönetim kurulu üyesinin aleyhine sorumluluk davası yöneltilemez. Yine yönetim kurulu üyelerinin aleyhine açılacak sorumluluk davasında, zararın ispatlanması gerekmektedir ve ispat yükü zarar görene aittir.

Anonim şirketlerde, sadece doğrudan zararın değil, genel hükümlere doğrultusunda tazmini talep edilemeyen pay sahipleri ve anonim şirket alacaklılarının uğradığı dolayısıyla zararların (yansıma zararların) tazmin edilmesi de mümkündür. Dolayısıyla zarar ve doğrudan zarar şeklindeki ayrım, ancak pay sahipleri ve şirket alacaklıları açısından söz konusu olabilmektedir. Anonim şirket açısından bakıldığında tüm zararlar doğrudan zarar niteliğindedir²¹⁸.

3.3.3.1. Doğrudan Zarar

Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun şartlarından biri olan doğrudan zarar, şirketin, pay sahiplerinin veya şirket alacaklılarının malvarlıklarında meydana gelen azalmadır²¹⁹.

²¹³ Mustafa Kılıçoğlu, “Sorumluluk Hukuku”, Turhan Kitabevi, C. 1, Ankara Kasım 2002, s. 23vd.

²¹⁴ Eren, “**Borçlar Hukuku**”, s. 545

²¹⁵ Eren, “**Borçlar Hukuku**”, s. 546, Kemal Oğuzman, Turgut Öz, “**Borçlar Hukuku**”, s. 514

²¹⁶ Kemal Oğuzman, Turgut Öz, “**Borçlar Hukuku**”, s. 514

²¹⁷ Güney, “**Yönetim Kurulu**”, s. 294

²¹⁸ Güney, “**Yönetim Kurulu**”, s. 294vd.

²¹⁹ Güney, “**Yönetim Kurulu**”, s. 295

Yönetim kurulu üyelerinin kusurlu eylemlerinden zarar gören, esas itibariyle şirketin kendisidir²²⁰. Yani kural olarak, yönetim kurulu üyelerinin kanuna veya sözleşmeye aykırı ve kusurlu eylemlerinden dolayı ilk olarak şirketin doğrudan zararına neden olmaktadır²²¹. Bu eylemler nedeniyle şirketin doğrudan zararı genellikle şirketin pay sahiplerinin ve alacaklılarının dolayısıyla zararına neden olmaktadır²²². Fakat şirketin pay sahiplerinin ve alacaklılarının da şirketin doğrudan zararından ayrı olarak, hatta şirketin zarar görmediği hallerde bile doğrudan zarara uğramaları mümkündür. Bu doğrudan zararlar, anonim şirketin gördüğü zarardan bağımsız olduğundan, ayrıca şirketin zarara uğrayıp uğramadığının bir önemi bulunmamaktadır²²³. Pay sahiplerinin ve alacaklılarının doğrudan zarar görmesi ile ilgili olarak başlıca şu örneklerle yer verilebilir; şirket sermayesinin artırımında rüçhan hakkının²²⁴ kullanımının engellenmesi, pay sahibine payına uygun temettü ödenmemesi, pay sahibinin anonim şirket genel kuru toplantısına katılmasına haksız yere engel olunması²²⁵, pay sahibinin genel kurulda haksız yerde oy kullanma hakkına engel olunması²²⁶, şirketin alacaklılarının yanlış bilgiye dayanarak şirkete kredi açması, yanlış bilançoya göre pay sahibinin paylarını sunması veya yeni pay senetleri alarak zarara uğraması²²⁷, sermaye artırımında pay sahiplerinin yeni pay alma haklarının ihlal edilmesi²²⁸.

²²⁰ Ansay, “Anonim Şirketler Hukuku”, s. 137

²²¹ Güney, “Yönetim Kurulu”, s. 295

²²² Mehmet Çelebi Can, “Pay Sahiplerinin veya Alacaklıların Doğrudan Zararlarının Tazmini Amacıyla İkame Edilen Sorumluluk Davalarında TTK m.1534’ün Etkisi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 21 S. 4, İstanbul 2017, s. 10vd.

²²³ Pulaşlı, “Şirketler Hukuku”, s. 2561

²²⁴ 6102 sayılı TTK’nın “rüçhan hakkı” başlıklı 461. maddesi

²²⁵ 6102 sayılı TTK’nın 407. maddesinin 1. fıkrası

²²⁶ 6102 sayılı TTK’nın 391. maddesinin 1-c. bendi

²²⁷ Güney, “Yönetim Kurulu”, s. 296

²²⁸ Yargıtay 11. HD. 2015/14405E., 2016/6410K. ve 09/06/2016 tarihli kararına göre; “Dava, davacıların ortağı bulunduğu dava dışı anonim şirket yönetim kurulu üyelerine karşı açılmış sorumluluk davasıdır. Dava dilekçesiyle davacıların ortağı bulunduğu ...Holding A.Ş.’nin esas sermayesinin 31.10.2013 tarihli olağanüstü genel kurulunda yükseltildiği, yükseltilecek sermaye tutarının 300 milyon TL’sinin enflasyon düzeltilmesi farklarından karşılandığı, 300 milyon TL’sinin ise yeni nakdi sermaye taahhüdü olarak pay sahiplerinden talep edildiği, iç kaynakların tamamı sermayeye eklenmeden dış kaynaklardan artırım yapılmasının hukuka aykırı olduğu, nakdi sermayenin 1/4 ünün iştirak taahhütnamelerinin imzalanması sırasında nakden ödendiği, bakiye kısmın ödenmesi için davalı yönetim kurulu üyelerinin 15 günlük süre tanımalarının hukuka aykırı bulunduğu iddiasıyla tazminat talebinde bulunulmuş; işbu iddia dışında ileri sürülen davacıların zarara uğradığı bildirilen hususlar dolaylı zarar olduğundan pay sahiplerinin zarara uğraması halinde 6102 sayılı TTK’nın 555/1 maddesi gereğince tazminatın ancak şirkete ödenmesini isteyebilecekleri, davacıların ise tazminatın doğrudan kendilerine ödenmesini talep ettiği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi yerinde ise de açıklanan esas sermayenin

3.3.3.2. Dolayısıyla Zarar

Dolayısıyla zararda²²⁹, anonim şirket yönetim kurulu üyesinin kanuna veya esas sözleşmeye aykırı bir eylemiyle şirketin malvarlığında ortaya çıkan zararın, pay sahiplerinin ve şirket alacaklılarının malvarlığına yansması söz konusu olmaktadır²³⁰. Yani bu eylemlerden dolayı anonim şirketin doğrudan zararı, pay sahipler ve şirket alacaklılarına dolaylı olarak yansımaktadır.

Kural olarak oluşan zararın tazminini isteme hakkı doğrudan zarar gören tanınmış bir hak olup, genel hükümler doğrultusunda dolaylı zararların karşılanması zorunluluğu bulunmamaktadır. Anonim şirketlerin kendine özgü fayda durumunu da gözetilerek, kanun koyucu genel hükümlerden ayrılarak doğrudan zarar gören anonim şirketle birlikte, bu zarardan dolaylı olarak zarar gören şirket pay sahipleri ve alacaklılarına TTK m. 555 ve 556. maddelerindeki koşullar sağlanması şartıyla dava hakkı tanınmıştır. 6762 sayılı mülga TTK'nın 309. maddesinden farklı olarak yeni 6102 sayılı TTK'da dolaylı zarar kavramına yer verilememiş, 6102 sayılı TTK'nın 555. ve 556. maddelerinde şirket alacaklılarının iflas dışında doğrudan zarara uğramayacakları kabul edilmiş ve şirket alacaklılarının ancak şirketin iflası halinde ve iflas idaresince dava açmamış olması halinde dolayısıyla zarara dayanılarak dava açabilecekleri hükme bağlanmıştır²³¹.

Dolayısıyla zarar, anonim şirketin zarara uğradığı anda meydana gelir. Fakat etkisi dava açma hakkının muaccel olması ile kendisini göstermektedir. Dava açma hakkının muaccel olmasına kadar, dolaylı zarar gizli olarak mevcudiyeti bulunmaktadır²³².

Anonim şirketin pay sahipleri veya alacaklıları şirketin zararının giderilmesi için dava açmakta, bu nedenle hükmedilen tazminat anonim şirkete verilmektedir. Bu

arttırılması sonrasında nakdi sermayenin 1/4 ünün nakden ödenmek durumunda kalınması, bakiye kısmın ödenmesi için de davalı yönetim kurulu üyelerinin 15 günlük gibi kısa bir süre tanımları sebebiyle davacıların zarar gördüğü iddiası, doğrudan zarar niteliğinde bulunup, davacılar tarafından varsa belirlenen zararın tazminini talep edilebilecektir. Bu suretle, ileri sürülen işbu iddia hakkında gösterilen delillerin toplanarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken davacıların tazminatın ancak şirkete ödenmesini isteyebilecekleri, doğrudan kendilerine ödenmesini isteyemeyecekleri gerekçesiyle yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamış bozmayı gerektirmiştir.”(Sinerji Mevzuat Erişim Tarihi:22/03/2021)

²²⁹ 6762 sayılı mülga TTK'nın 340. maddesinin atf yaptığı 309. maddesi dolayısıyla kavramına yer vermiş ve bu şekilde zarar gören pay sahibi ve alacaklılara da şirketin zarara uğratılması halinde zararın tazmini için dava açabilme hakkı tanınmıştır.

²³⁰ Güney, “Yönetim Kurulu”, s. 297

²³¹ Güney, “Yönetim Kurulu”, s. 298

²³² Güney, “Yönetim Kurulu”, s. 301

halde, şirket alacaklısının davasına konu olabilecek tazminat miktarı da, şirketin uğradığı bütün doğrudan zararı kapsayan miktar olacaktır²³³.

3.3.4. İlliyet Bağı

Hukuki sorumluluğun en önemli unsurlarından birisi de illiyet bağıdır²³⁴. İlliyet bağı sorumluluğun asli şartı, tazminat hukukunun temel ilkesidir²³⁵. İnsan düşüncesinin bir kanunu olan illiyet kavramı, zararlar söz konusu davranış veya olay arasında bir sebep sonuç ilişkisinin bulunmasını gerektirmektedir²³⁶. Dolayısıyla hukukta *illiyet bağı*, gerçekleşen zarar ile sorumluluğun bağlandığı olay veya davranış arasındaki sebep sonuç ilişkisine denir²³⁷.

Hukuki sorumlulukta sorumluluk, ister sözleşme dışı sorumluluğa, ister sözleşme, sorumluluğuna ister kusur sorumluluğuna, ister kusursuz sorumluluğa dayansın mutlaka uygun illiyet bağının bulunması gerekmektedir. Dolayısıyla illiyet bağından söz edebilmek için, bir nedenin zararı meydana getirmeye uygun bir neden olup olmadığına bakılmalıdır.

Yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğundan söz edilebilmesi için yönetim kurulu üyelerinin kanun veya esas sözleşmeden kaynaklanan ve sorumluluğu gerektiren yükümlülüklerini ihlal eden eylemleri ile anonim şirketin ya da pay sahibinin ve alacaklılarının uğradığı zarar arasında uygun illiyet bağı bulunması gerekmektedir²³⁸.

Uygun illiyet bağının kesilmesinde, sonucu doğurmaya elverişli bir neden varken ortaya çıkan sonraki neden, önceden çıkan ilk nedeni arka plana atmış, etkisiz hale getirmektedir²³⁹. Nedensellik bağının kesilmesi durumunda her kişi kendi eylemi nedeniyle meydana gelen zarardan dolayı sorumlu olur²⁴⁰. İlliyet bağı zarar

²³³ Güney, “Yönetim Kurulu”, s. 301

²³⁴ Kortunay, “Bilgi Edinme Hakkı”, s. 264

²³⁵ Fikret Eren, “Sorumluluk Hukuku Bakımından Uygun İlliyet Bağı Teorisi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1975, s. 1

²³⁶ Eren, “İlliyet Bağı”, s. 2

²³⁷ Eren, “İlliyet Bağı”, s. 2

²³⁸ Güney, “Yönetim Kurulu”, s. 304

²³⁹ Güney, “Yönetim Kurulu”, s. 306

²⁴⁰ Kortunay, “Bilgi Edinme Hakkı”, s. 265

gören kişinin rızası, üçüncü kişinin ağır kusuru veya mücbir sebep gibi hallerde kesilir²⁴¹.

Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğuna ilişkin davalarda davacılar, yönetim kurulu üyesine atfedilen eylem ile uğradıkları zararları arasında uygun illiyet bağı bulunduğunu ispat etmekle yükümlüdürler.

3.3. SORUMLULUK DAVASININ TARAFLARI

3.3.1. Davacı Taraf

6102 sayılı TTK'nın “şirketin zararı” başlıklı 555. maddesinin 1. fıkrasına göre anonim şirketinin uğradığı zararlar ilgili tazminat talebini (aktif dava ehliyeti), anonim şirketin kendisi ve her şirketin her bir pay sahibi yapabilir. Buna göre pay sahipleri açacakları davada tazminatı sadece anonim şirkete ödenmesini talep edebilir.

Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin sorumluluklarını doğuracak eylemlerinden dolayı şirketin zarara uğraması, yansıma yoluyla şirketin pay sahiplerinin ve alacaklılarının da zararı demek olacağından, pay sahiplerine ve alacaklılarına karşı da şirket yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu söz konusu olacaktır²⁴². Alacaklıların dava açabilmesi ise 556. maddede belirtilen şartlarla sınırlandırılmıştır.

Anonim şirket genel kurulu, yönetim kurulunun hukuki sorumluluğu doğuran eylemlerinin bulunması halinde, ister görevden ayrılmış olsun ister görevinin başında olsun, yönetim kurulu üyesinin aleyhine tazminat talebiyle dava açılmasına karar verebilir. Anonim şirketin, yönetim kurulu üyelerine karşı açılacak sorumluluk davalarında karar vermeye yetkili organ anonim şirket genel kuruludur²⁴³. Genel kurul kararı olmadan yönetim kurulu aleyhine açılacak bir sorumluluk davasında, davayı gören mahkeme tarafından davacıya eksiklerin giderilmesi için süre tanınır²⁴⁴.

²⁴¹ Eren, “**Borçlar Hukuku**”, s. 581-594

²⁴² Oğuz İmregün, “**Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerinin Ortaklığa Karşı Hukuksal Sorumu**”, Beta Yayınevi, Erdoğan Moroğlu'na Armağan, İstanbul: 2001, s. 263

²⁴³ Mehmet Helvacı, “**Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**”, Beta Yayınları, İstanbul 1995, s. 81, Çamoğlu, “**Yönetim Kurulu**”, s. 117

²⁴⁴ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 2004/10513E. 2005/9383K. ve 06/10/2005 tarihli kararı, Helvacı, “**Hukuki Sorumluluğu**”, s. 82, Yönetim kurulu üyelerine karşı şirketin açacağı bu davalarda genel kurul kararının olup olmamasının gerekliliği ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz: Mehmet Bahtiyar, “**Anonim Şirket Adına Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk**

Böylece anonim şirket genel kurul kararı olmadan açtığı davada genel kurul kararını tamamlar. Geçerli bir genel kurul kararından bahsedilebilmesi için de genel kurulun toplantı suretiyle karar alması ve toplantıya katılacakların usulüne uygun toplantıya davet edilmiş olmaları gerekmektedir²⁴⁵.

6102 Sayılı TTK'ya göre azınlık pay sahiplerinin de yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açabilmektedir. Anonim şirkette azınlık, şirket esas sermayesinin onda birine, halka açık anonim şirketlerde ise yirmide birine sahip pay sahiplerini ifade etmektedir. Azınlık pay sahiplerinin hiç bir sınırlama olmadan çoğunluğun kararlarına bağlı kılmamak için TTK'da azınlığı korumaya çalışan emredici kurallar konulmuştur²⁴⁶. TTK'nın 559. maddesine göre azınlık, yönetim kurulu üyelerinin aleyhine karşı sorumluluk davası açabileceği öngörülmüştür. Azınlığın yönetim kurulu aleyhine dava açabilmesi için genel kurul kararına olumsuz oy kullanması gerekmele beraber, dava açılmasını da talep etmiş olması gerekmektedir²⁴⁷.

Anonim şirketlerin temsil yetkisi, TTK'nın 365. maddesi gereği yönetim kuruluna aittir. Fakat anonim şirket yönetim kurulunun davalı olacağı ve aynı zamanda anonim şirketi temsilen yönetim kurulu üyelerinin davacı olması, açılacak davada çıkar çatışmasında neden olacaktır. Yönetim kurulu üyelerinin tamamının davalı olduğu olasılıkta, anonim şirket tarafından özel temsilci atanması gerekmektedir. Yönetim kurulundan biri veya birkaçı için açılacak davalarda ise anonim şirketin davalı olmayan yönetim kurulu üyeleri temsil edebilecektir.

TTK'nın 555. maddesindeki hükme göre pay sahipleri de pay sahibi oldukları anonim şirketten bağımsız olarak zararlarının tazminini talep edebilirler. Bunun nedeni ise pay sahipleri ister doğrudan ister dolaylı olarak zarar yönetim kurulu üyelerinin sorumluluk doğuracağından eylemlerinden zarar görebilmektedirler²⁴⁸. Fakat pay sahipleri anonim şirket zarar görmeden de zarar görebileceğinden, kanun koyucu her bir pay sahibine şirketin tazminat talebinden

Davasında Genel Kurul Kararının Gerekli Olup Olmadığı Sorunu", Prof. Dr. Sezai Reisoğlu Armağanı, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü, Ankara 2016/12, s. 407 vd

²⁴⁵ Erdoğan Moroğlu, "Anonim Ortaklıkta Genel Kurulun Daveti Merasimine Aykırılığın Yaptırımı Ve Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Uygulaması", BATIDER C. XXII., S. 3, Ankara, 2004, s. 39

²⁴⁶ Mahmut T. Birsil, "Anonim Şirketlerde Azınlık Hakları", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İmran Öktem'e Armağan, Ankara, 1970, s. 631.

²⁴⁷ İmregün, "Anonim Ortaklıkta", s. 247

²⁴⁸ Çamoğlu, "Yönetim Kurulu", s. 124

ayrı olarak tazminat talep edebilme hakkı verilmiştir. Pay sahipleri doğrudan zararlarına bağlı olarak açtıkları sorumluluk davasında tazminatın kendilerine verilmesini talep edebilirler²⁴⁹. Dolaylı zarara nedeniyle açtıkları sorumluluk davalarında ise bu tazminatın ancak anonim şirkete ödenmesini talep edebilirler²⁵⁰. Sorumluluk davasının açılma tarihi itibarıyla pay sahiplerinin, pay sahibi olması önemli değildir. Önemli olan zarara neden olan eylemin gerçekleştiği tarihte pay sahipliğinin olup olmamasıdır.

6102 sayılı TTK'nın 556. maddesi ile anonim şirket alacaklılarının yönetim kurulu üyelerine karşı açacakları sorumluluk davası, ancak anonim şirketin iflası hali ile sınırlandırılarak, 6762 sayılı mülga TTK'nın 309. maddesindeki düzenlemenin aksine bir düzenleme yapılmıştır. Esasen anonim şirketler sermaye şirketi olup, alacaklılarına karşı sadece şirketin malvarlığı ile sorumludurlar. Fakat 6102 sayılı TTK'nın 555. maddesinin gerekçesine göre, kanun şirketin borçlarını ödediği sürece alacaklının zarara uğramadığı varsayımını kabul etmektedir. Böylece alacaklı sorumluluk davasını açamamasından dolayı, pay sahibinden ayrılmaktadır. 556/1. maddesine göre, alacaklı sorumluluk davasını, sadece anonim şirketin iflas sürecine girmesiyle ve hükmedilecek tazminatın anonim şirkete ödenmesi şartı ile açabilir. 556. maddesinin 1.ve 2. fıkralarına göre alacaklıların sorumluluk davası açabilmesi için, iflas idaresinin bu şekilde dava açmamış olması gerekmektedir. Alacaklılar, doğrudan zararlarına bağlı olarak açtıkları sorumluluk davasında tazminatın kendilerine verilmesini talep edebilirler²⁵¹. Dolaylı zarara nedeniyle açtıkları sorumluluk davalarında ise bu tazminatın ancak anonim şirkete ödenmesini talep edebilirler.

6102 sayılı TTK'nın 556/1. maddesine göre şirketin iflası halinde yönetim kurulu üyelerine karşı açılacak sorumluluk davalarında pay sahiplerinin ve şirket alacaklılarının tazminat istemi iflas idaresine aittir. Maddenin gerekçesi incelendiğinde ise iflası halinde bile olsa tazminat talebi ve bununla ilgili açılacak davada esas davacı doğrudan zarar gören şirketin kendisidir²⁵².

²⁴⁹ Mehmet Helvacı, “Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu”, Beta Yayınları, 1. Baskı, İstanbul Eylül 1995, s. 95

²⁵⁰ 6102 sayılı TTK'nın 555. maddesinin 1. fıkrasının gerekçesi

²⁵¹ Helvacı, “Hukuki Sorumluluğu”, s. 95

²⁵² 6102 sayılı TTK'nın 556. maddesinin 1. fıkrasının gerekçesi

3.3.2. Davalı Taraf

6102 sayılı TTK'nın 553/1. maddesin hükmü ile sorumluluk ile ilgili davalılar (pasif dava ehliyeti) belirlenmiştir. Hükme göre kurucuları, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları kanundan veya esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal ettikleri takdirde oluşan zarardan sorumludurlar. Dolayısıyla kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları bu davada davalı sıfatına haizdirler²⁵³.

Kurucu pay sahiplerinin, TTK'nın 553. maddesi kapsamındaki sorumlulukları arasında TTK'nın 549 ila 551. maddesindeki hükümleri bulunmamaktadır. Kurucu pay sahiplerinin bu madde anlamındaki sorumlulukları, kanundan ve esas sözleşmeden kaynaklanan sorumlulukların ihlaliyle oluşmaktadır.

Her bir yönetim kurulu üyesi görevlerini yerine getirirken özen ve sadakat yükümlülüklerine uygun hareket etmelidirler. Buna uygun hareket etmeyen üyelerin ortaya çıkardıkları zararlardan dolayı aleyhlerine sorumluluk davası açılabilir. Davacı, ortaya çıkan zarara neden olan üyeyi belirleyebiliyorsa, açacağı davayı bu üyeye yöneltmelidir. Fakat davacı, bu üyeyi belirleyemiyor veya ortaya çıkan zarara yönetim kurulunun tamamı neden olmuşsa sorumluluk davası tüm yönetim kurulu üyelerine yöneltir. Bununla beraber sorumluluk davası bakımından yönetim kurulu üyesinin ticaret siciline işlenmemiş olması önem arz etmemektedir. Ticaret siciline

²⁵³ Yargıtay 23. Hukuk Dairesi'nin 2016/2905E., 2019/301K. ve 06/02/2019 tarihli kararı; "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 553. maddesinin 1'inci fıkrasının ilk halinde, "Kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve **tasfiye** memurları, kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini ihlal ettikleri takdirde, kusurları bulunmadığını ispatlamadıkça hem şirkete hem pay sahiplerine hem de şirket alacaklılarına karşı verdikleri zarardan sorumludurlar" şeklinde düzenlenme yapılmış ve kusur bir karîne olarak kabul edilerek, ispat yükü yönetim kurulu üyeliklerinde görev alanlara yüklenmişti. Söz konusu maddenin 26.06.2012 tarih ve 6335 Sayılı Kanun'un 28. ve 41. maddeleri ile düzenlenmiş son hali ise, "Kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve **tasfiye** memurları, kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal ettikleri takdirde, hem şirkete hem pay sahiplerine hem de şirket alacaklılarına karşı verdikleri zarardan sorumludurlar" şeklinde olup, kusurluluk bir karîne olmaktan çıkmış ve yönetim kurulu üyeliklerinde görev alanların kusurlu oldukları ispat edilmedikçe sorumlu olmadıkları düzenlenmiştir. Yukarıdaki açıklamalar ışığında somut olaya baktığımızda, yargılama aşamasında alınan bilirkişi raporlarında ihtimalli değerlendirmeler yapılmış ve vergi beyannamelerinin verilmemesinde davalı yönetim kurulu üyelerinin kusurları davacı yanca kesin olarak ispat edilememiştir. Bu itibarla, mahkemece davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamış, hükmün bozulması gerekmiştir."(Sinerji Mevzuat Erişim Tarihi: 22/03/2021)

işlenmemiş bir yönetim kurulu üyesi kusurlu hareketleriyle bir zarara neden olmuşsa, sorumluluk davasında davalı olabilir²⁵⁴.

6102 sayılı TTK'da belirtilen “yönetici” kavramının bir tanımı kanunda bulunmamaktadır. Yönetme ve temsil yetkilerine haiz yönetim kurulu, murahhaslara devredebilir. 367. maddesine göre yönetim 370/2. maddesindeki hükümle temsil yetkileri konusunda bir ayırım kanun koyucu tarafından yapılmıştır. Bu hükümler çerçevesinde bu yetkiler bir yönetim kurulu üyesine devredilirse bu üyeye murahhas üye denecektir. Bununla beraber esas sözleşmeye konulacak hükümle yönetim kurulunun sadece kendisinin yapabileceği görevler dışındaki yönetim ve temsil yetkisini üye olmayan murahhas müdürlere verilebilir²⁵⁵. Bu murahhas müdürler, işlerini yürütürken kusurlarıyla bir zarara neden olmaları halinde yönetici sıfatıyla TTK'nın 553. maddesi gereği sorumlu ve sorumluluk davalarında da davalı olacaklardır.

Tasfiye memurları da kusurlarıyla kanundan veya esas sözleşmeden kaynaklanan görevlerini ihlal edip zarara neden olmaları halinde 553. madde kapsamında sorumlulukları doğacaktır.

Tasfiye halinde bir anonim şirketin tasfiyesi ile ilgili mahkemelerde ve şirketin dış ilişkilerinde tasfiye memurları, 539/3. maddedeki hükme göre temsil eder. Bu hüküm yönetim kurulunun anonim şirketi temsil etmesi ile ilgili bir istisnadır.

Tasfiye memurlarının 539. maddenin birinci fıkrasına göre yetkileri devredilemez. Fakat belli uygulama işlemlerinin yürütülebilmesi için tasfiye memurlarından birine veya bir üçüncü kişiye temsil yetkileri verilebilir. Fakat bu vekalet, özel bir vekalet olup temsiliyetin sınırları belirlenmiş konusu net bir şekilde gösterilen işlerin yürütülmesine ilişkin olmalıdır²⁵⁶.

²⁵⁴ Ayan, “Sadakat Yükümlülüğü”, s. 221

²⁵⁵ Bedir Karaca, “Anonim Ortaklıkta Müdürler ve Hukuki Sorumlulukları”, Vedat Kitapçılık 2. Baskı, İstanbul 2010, s. 14.

²⁵⁶ 6102 sayılı TTK'nın 558. maddenin birinci fıkrasının gerekçesi

3.4. HUKUKİ SORUMLULUĞUNU SONA ERDİREN SEBEPLER

3.4.1. İbra

3.4.1.1. İbra Kavramı ve Hukuki Niteliği

Kelime kökenine bakıldığında ibra, arapça kökenli bir kelime olup, “aklama, temize çıkarma” anlamına gelmektedir²⁵⁷. Borçlar hukuku anlamında ibra sözleşmesi²⁵⁸, taraflar arasında bulunan bir borcu kısmen veya tamamen ortadan kaldırılmaya ve böylece borçlunun borcundan kısmen veya tamamen kurtulmasına yönelik sözleşmeye denir²⁵⁹. TBK’nın 132. maddesine göre de ibra ancak alacaklı ile borçlu arasında düzenlenecek bir ibra sözleşmesiyle gerçekleşebilir ve tek taraflı olarak alacaklı alacağından vazgeçemez²⁶⁰. Böylece borçlunun kabul etmediği bir ibradan söz edilemez²⁶¹. Fakat 6102 sayılı TTK’ya ve şirketler hukukuna göre ibra borçlar hukukundaki ibra kavramından farklıdır²⁶². Şirketler hukuku anlamında ibra ise, tek taraflı yenilik doğuran bir hukuki işlemdir²⁶³. Anonim şirketin ibraya yetkili organı olan genel kurulun tek taraflı irade beyanı ile ibra gerçekleştirilmiş olur²⁶⁴.

Anonim şirketlerde yönetim kurulu üyeleriyle beraber, yönetimle ilgili görevli kişileri ve şirketin denetçilerini ibra yetkisi, genel kurulun devredilemez nitelikteki yetkilerindendir²⁶⁵. Yani bu kişilerin kusurlu eylemlerinden dolayı doğan şirketin gördüğü zararlardan vazgeçmeyi sadece anonim şirket genel kurulu gerçekleştirebilir. Böylece anonim şirket adına işlem yapmaya yetkili bu kişiler, hesap dönemi sonunda o dönem ile ilgili olarak faaliyetlerini genel kurula sunarak,

²⁵⁷ Zühtü Aytaç, “Anonim Ortaklıklarda İbra”, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1982, s. 7

²⁵⁸ İbra sözleşmesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Mustafa Alper GÜMÜŞ, “Türk İsviçre Borçlar Hukukunda İbra Sözleşmesi”, Vedat Kitapçılık, Ankara Ekim 2015

²⁵⁹ Eren, “Borçlar Hukuku”, s. 1300, Reisoğlu, “Borçlar Hukuku”, s. 403

²⁶¹ Mustafa Aksu, “Türk Borçlar Hukukunun Getirdiği Yeniliklerden İbra”, Journal of Yaşar University (Yaşar Üniversitesi E-Dergisi), C. 8, Özel Sayı, Haziran 2013, s. 106., Erol Ulusoy “Şirketler Hukukunda İbranın Hukuki Niteliği, Prof. Dr. Turgut Kalpsüz’e Armağan, Vedat Kitapçılık, Ankara 2003, s. 253, Erdoğan Moroğlu, “Anonim Ortaklıkta Genel Kurulun İbrayı Kaldırarak Kararı Açılan İptal veya Geçersizliğin Tespiti Davasının Dinlenebilirliği Sorunu”, Prof. Dr. Tuğrul Ansay’a Armağan, Turhan Kitabevi, Ankara 2006, s. 229,

²⁶² “İbra, tüzel kişinin yetkili organının (genel kurul), sorumlu organın üyelerine karşı karar şeklindeki bir irade açıklamasıdır”, Reha POROY, Ünal TEKİNALP, Ersin ÇAMOĞLU, “Ortaklıklar Hukuku I”, Vedat Kitapçılık, 13. Bası, İstanbul 2014, s. 409

²⁶³ Pulaşlı, “Şirketler Hukuku”, s. 2674 vd.

²⁶⁴ Aydın Çelik, “Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrası”, Adalet Yayınevi, Kasım 2007, s. 47

²⁶⁵ Pulaşlı, “Şirketler Hukuku”, s. 2675

onaylanma ve şirketin ibra edilenlere karşı faaliyetlerinden dolayı herhangi bir hak veya alacak öne sürülmemesine, sorumluluklarından kurtulmalarına neden olur²⁶⁶. Genel kurul, hukuka uygun ve geçerli bir ibra ile yöneticilerinin yaptığı işlemleri onaylayarak, şirketin tazminat talebini sonlandırmaktadır.

6102 sayılı TTK'nın 558/2. maddesine²⁶⁷ göre genel kurul alacağı ibra kararı, dışarıya karşı etki doğurmadığından anonim şirketin alacaklılarını bağlamayacaktır. Sadece anonim şirket ile iyi ve yeterli derecede bilgilendirilmiş olması şartıyla dolaylı zararlara ilişkin olarak ibra kararına olumlu oy kullanan veya payı bilerek iktisap eden pay sahiplerini bağlayacaktır. Yani kural olarak anonim şirket pay sahiplerinin, gördükleri dolaylı zararlara dayanarak açacağı sorumluluk davası açma hakkı devam edecektir²⁶⁸. İbra kararına olumsuz oy veren pay sahiplerinin ise

²⁶⁶ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 2015/10277E. 2016/5229K. ve 09/05/2016 tarihli kararına göre; “Dava, davalı anonim şirketin yönetim kurulu üyesi olan davacı hakkında 25.04.2013 tarihli genel kurul toplantısında alınan kararların hükümsüzlüğüne ve faaliyet raporu, bilanço, gelir tablosu ve denetçi raporunun kabulüne dair 3. madde ile ibra edilmemesine dair 4. maddenin iptali istemine ilişkindir. Dava konusu genel kurulda diğer yönetim kurulu üyeleri ibra edilmesine rağmen davacı ibra edilmemiştir. İbra edilmeme kararı alınırken de somut nedenler ortaya konulmamıştır. Mahkemece, davacının ibra edilmemesine dair alınan genel kurul kararının iyiniyet kurallarına aykırı olduğu gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne 4. maddenin iptaline diğer taleplerin reddine karar verilmiştir. Ancak anonim şirketlerde, şirket ile yönetim kurulu üyeleri arasındaki hukuki ilişkide yönetim kurulu üyelerinin, ortaklığın yönetimi ve iş yılı sonunda hesap verme yükümlülüğü bulunmakla birlikte ibra edilmeyi talep hakkı da vardır. Genel kurulun ibra konusunda geniş taktir yetkisi bulunmaktadır. Fakat bu yetki sınırsız değildir. Genel kurul sorunsuz bir bilanço ve yıllık raporla faaliyet dönemine ait işlemlerin hesabını veren bir yönetim kuruluna ibra vermekle yükümlüdür. Ortada somut nedenler yokken ibradan kaçınılması dürüstlük kurallarına aykırı düşer (ÇAMOĞLU, Ersin, Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, 2. Baskı, syf.231). Mahkemece, öncelikle davacı hakkında genel kurulda alınan ibra edilmeme kararına dayanılarak alınmış bir sorumluluk davası açılması kararı ile açılmış bir sorumluluk davası bulunup bulunmadığının araştırılması gerekmektedir. Davacı hakkında açılmış bir sorumluluk davasının mevcut olduğunun belirlenmesi halinde, davacı hakkında verilen ibra edilmeme kararının açılmış sorumluluk davasında değerlendirilecek olması karşısında, davacının bu davayı açmakta hukuki yararı bulunmadığının kabulü ile davanın reddi gerekir. Ancak, davacı hakkında açılmış bir sorumluluk davası bulunmadığının ve makul bir süre geçmesine rağmen bu davanın açılmadığının anlaşılması halinde ise bu davada alınan ibra edilmeme kararının TTK ve ana sözleşme hükümleri gereğince kanun, ana sözleşme hükümleri ve iyi niyet esaslarına aykırı bulunup bulunmadığı yönlerinden tarafların dayandıkları deliller de değerlendirilmek suretiyle ortaya çıkacak sonuca göre davacının istemi hakkında bir karar verilmesi gerekirken, eksik incelemeye dayalı olarak yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.”(Sinerji Mevzuat Erişim Tarihi:22/03/2021)

²⁶⁷ 6102 sayılı TTK'nın 558/2.maddesindeki hüküm şu şekildedir;

“(2) Şirket genel kurulunun, sorumluluktan ibraya ilişkin kararı, ibranın kapsadığı açıklanan maddi olaylara ilişkin olarak, şirketin, ibraya olumlu oy veren ve ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahiplerinin dava hakkını kaldırır. Diğer pay sahiplerinin dava hakları ibra tarihinden itibaren altı ay geçmesiyle düşer.”

²⁶⁸ Güney, “Yönetim Kurulu”, s. 328

sorumluluk davası açma hakkı altı ay sonra düşer ve belirtilen altı aylık süre hak düşürücü süredir.

3.4.1.2. İbra Kararında Yönetim Kurulu Üyelerinin Oydan Yoksunluk Hali

Anonim şirketlerde genel kurulda ibra kararı için ayrı bir nisap öngörülmemiştir. Dolayısıyla ibra kararı, genel kurulda pay sahiplerinin basit çoğunluğuyla alınabilir. Yönetim kurulu üyelerinin ise ibra kararının görüşüleceği ve karara bağlanacağı genel kurulda oy hakkının kullanılması, 436/2. maddede düzenlenmiştir. Bu hükme göre anonim şirkette pay sahibi olup aynı zamanda yönetim kurulu üyesi olanlar veya yönetimde görevli imza yetkisine sahip olanlar, yönetim kurulunun ibrası ile ilgili oy kullanmaktan yoksundurlar. Buna karşın başka pay sahiplerine ait oy haklarını vekaleten kullanabilirler. Fakat burada söz konusu pay sahiplerinin herhangi bir şekilde bu süreçte şirketin yönetimine katılmamış olması gerekmektedir²⁶⁹.

Anonim şirket genel kurulunda yönetim kurulunun ibrası ile ilgili bir oylamada TTK'nın 436. maddesindeki “oy hakkından yoksun” olanların oy kullanmaları halinde, oy hakkında yoksun pay sahibinin oyları ibra kararını etkilemesi halinde bu kişilerin oyları dikkate alınma ve yönetim kurulu üyeleri ibra edilmemiş olur. Fakat bu şekilde alınan bir karar kendiliğinden hükümsüz olmayıp iptal edilirliği bulunmaktadır. TTK'nın 445. maddesine dayanılarak, diğer pay

²⁶⁹ Yargıtay 11.Hukuk Dairesi'nin 2015/10455E., 2016/5035K., 04/05/2016 tarihli kararına göre;“Mahkeme, davalı şirketin 2011 yılı olağan genel kurul toplantısının 26.06.2012 tarihinde usulüne uygun davet ve ilan ile yapılmasına karar verildiği, ancak davacı yanın talebi üzerine gündemin 3. Ve 4. Maddelerinin görüşülmesinin ertelendiği, ertelenen toplantının 30.07.2012 tarihinde yapıldığı ve bu toplantının önceki toplantının devamı niteliğinde olması nedeni ile eski TTK hükümlerine göre yorumlanması gerektiği, ertelenen toplantıya tüm pay sahiplerinin katıldığı, iptali talep edilen 2011 yılı bilanço ve kar zarar hesapları ile ibra kararlarının davacının muhalefet oyuna karşılık oy çokluğu ile alındığı, dava dışı şirket ortağı Holding AG'nin hissesinin temsil yolu ile kullanılmasından kaynaklanması nedeni ile kendi ibra kararına oy kullandığından bahsedilemeyeceği, şirketin 2011 yılı bilançosuna göre ve bir önceki yıl bilançosuna göre zarar ettiği, şirketin ticari hayatına devam edebilmesi ve öz sermaye kaybı yaşanmaması için sermaye artırımı kararının şirketin menfatine ve alınması zorunlu bir karar olduğu, şirketin kar etmemesi nedeni ile “ kar dağıtımı” hususunda bir görüşme yapılmasının beklenemeyeceği, bu hali ile anılan genel kurulda alınan ve iptali talep edilen kararların yasaya, anasözleşmeye ve objektif iyiniyet kurallarına aykırılığı olmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.” Bu karar temyiz edilmişse de, yönetim kurulu üyesinin ibra oylamasında vekaleten oy kullanması TTK'ya uygun görüldüğünden temyiz itirazları yüksek mahkeme tarafından kabul edilmemiştir. (Sinerji Mevzuat Erişim Tarihi:22/03/2021)

sahipleri ibra oylamasına oy hakkından yoksun pay sahiplerinin ibra kararına etki ettiğini düşünerek, iptal davası açabilirler. Eğer oy hakkından yoksun oyların ibra kararında kullanılmasına rağmen, ibra kararının sonucuna etki etmemişse alınan ibra kararı geçerliliğini korumaya devam edecektir²⁷⁰.

3.4.1.3. İbra Kararının Sorumluluk Davasına Etkisi

Geçerli bir ibra, hesap dönemine ait işlemler nedeniyle anonim şirketin, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluklarından dolayı tazminat isteyemeyeceği anlamına gelmektedir²⁷¹. Bu açıdan bakıldığında ibra bir menfi borç ikrarı anlamına gelmektedir²⁷². Böylece anonim şirketin ibranın gerçekleştiği hallerde dava açma hakkının artık olmadığını ifade etmektedir. Geçerli bir ibra kararına rağmen şirket tarafından sorumluluk davası açılması halinde ise, yönetim kurulu üyeleri ibra defiiinde bulunabilirler.

İbra kararlarının pay sahiplerine de etkisi bulunmaktadır. Anonim şirket genel kurulunun verdiği kararlar sadece şirketin kendi tüzel kişiliğini bağladığından, genel kurul toplantısına katılmayan veya muhalif kalan pay sahiplerinin gördükleri dolayısıyla zararlar sebebiyle sorumluluk davasını ibra kararından dolayı açamaması söz konusu değildir. Pay sahiplerinin dolayısıyla zararlarından dolayı açılacak sorumluluk davasının sonucunda elde dilecek tazminat şirkete ödenecektir. Yine genel kurul tarafından verilen ibra kararı, doğrudan doğruya zarar gören pay sahiplerinin sorumluluk davası açmasına engel değildir²⁷³. Burada göz önünde bulundurulması gereken şey ise, normalde yönetim kurulu üyelerinin neden olduğu her türlü zarar, TTK 553. maddesi hükmü çerçevesinde değerlendirilirken, meydana gelen zarar pay sahibi veya şirket alacaklısı olunması nedeniyle gerçekleştiğinde TTK 553. maddesi uygulanmayacaktır.

Dolayısıyla zarar gören anonim şirket alacaklıları şirketin dava hakkından bağımsız olarak dava hakkına sahip olduklarından, anonim şirket genel kurulu tarafından yönetim kurulu üyelerini ibra etmelerine dair kararları, şirket alacaklılarını

²⁷⁰ Pulaşlı, “Şirketler Hukuku”, s. 2682

²⁷¹ Çamoğlu, “Yönetim Kurulu”, s. 247

²⁷² Çamoğlu, “Yönetim Kurulu”, s. 247, Aydın Çelik, “İbra”, s. 101

²⁷³ Pulaşlı, “Şirketler Hukuku”, s. 2689vd.

bağlamayacaktır. Yine doğrudan zarar gören şirket alacaklılarının dava hakkına ibra kararı etki etmez²⁷⁴.

6762 sayılı mülga TTK’da bulunmayan ve 6102 sayılı TTK ya eklenen 558/2. maddenin son cümlesi hükmü gereği, pay sahiplerinin dava hakları altı ayın geçmesiyle sona ermektedir. İbra kararının alındığı anonim şirket genel kurul toplantısına katılmayan veya katılmasına rağmen ibra kararı hakkında olumsuz oy kullanan pay sahibi, altı aylık hak düşürücü süre içerisinde uğradığı zararlardan dolayı sorumluluk davası açabilir. Bu süre sadece pay sahiplerine ait bir haktır.

3.4.1.4. İbra Kararının Geri Alınması ve Sakatlığı

6102 sayılı TTK’nın 558/1. maddesi, TTK’nın 445. maddesi saklı tutularak ibra kararının genel kurul kararıyla kaldırılamayacağını hükmünü düzenlemiştir. Böylece anonim şirketin genel kurulunda verilen geçerli bir ibra kararı, başka bir genel kurul kararıyla kaldırılamayacağı düzenlenmiştir. TTK’nın 558/1. maddesinin gerekçesine göre bu hükme temel oluşturan asıl fikir, dava açılmamış ve hükümlerini doğurmuş olan genel kurul ibra kararının daha sonra kaldırılmasının işlem güvenliğine ve hukuka uygun olmamasıdır. Doktrinde ibra, menfi borç ikrarı şeklinde nitelendirildiğinden, bu ikrardan tek taraflı dönmek mümkün değildir²⁷⁵.

İbra kararları ancak genel kurul tarafından verilebilir. Dolayısıyla ibra kararları genel kurul kararı şeklinde değerlendirilip 6102 sayılı TTK’nın hükümlerine göre sakatlığı olabilir. Genel kurul kararlarının hükümsüz olduğu veya iptal edilebilmesinin istenebildiği hallerde genel kurul tarafından verilen ibra kararı hükümsüz ve yok sayılabilir. 6102 sayılı TTK’nın 445. maddesine göre genel kurul

²⁷⁴ Pulaşlı, “Şirketler Hukuku”, s. 2689

²⁷⁵ 6102 sayılı TTK’nın 558/1.maddesinin gerekçesi şu şekildedir; “Birinci fıkra son yıllarda oldukça sık rastlanan ancak Yargıtay tarafından uygun görülmeyen, bir genel kurulun aldığı kararı zamanasını süresi içinde bir diğer genel kurulun kaldırması uygulamasına ilişkin ihtilafı, yüksek mahkemenin kararlarına uygun olarak çözüme kavuşturmaktadır. Hükme temel veren düşünce, hakkında dava açılmamış ve (kural olarak) hükümlerini doğurmuş bulunan ibra kararının yıllar sonra kaldırılmasının işlem güvenliği anlayışına ve hukuka uygun olmadığıdır. Öğretide hakim görüş ibrayı menfi borç ikrarı olarak nitelendirdiğine göre, bu ikrardan tek taraflı olarak dönmek olanağı yoktur. Ayrıca ibranın Türk/İsviçre hukukunda yenilik doğurucu bir karar olduğu görüşü de dikkatle değerlendirilmiştir. Ancak ibra bir genel kurul kararı olduğu için bu karara karşı iptal davası açılabilir. Bu sebeple Tasarımın 445 inci maddesi saklı tutulmuştur.”

kararları kanun veya esas sözleşme hükümlerine ve özellikle dürüstlük kurallarına aykırı olması halinde bu genel kurul kararı iptal edilebilmektedir.

3.4.1.5. İbra Davası

Anonim şirket yönetim kurulu üyeleri dürüstlük kurallarına aykırı bir şekilde ibra edilmemelerine karşı, anonim şirketten ibra kararı vermelerini isteyebilirler. Üyenin bu talebine rağmen anonim şirketin ibra kararı vermemesi halinde, ibra için mahkemeye başvurarak ibra dava yoluyla da istenebilmektedir²⁷⁶.

Doktrinde şirketin ibra etmeme kararına karşı üyelerin açacağı davanın menfi tespit olduğu kabul edilmektedir²⁷⁷. Nitekim Yargıtay'ın da görüşü de bu davanın menfi tespit davası olduğu şeklindedir²⁷⁸.

İbra etmemeye ilgili açılacak davada davalı anonim şirket olup, üyeler ibra için tüm şartları gerçekleştirdiklerini ispatlamaları gerekmektedir. Bununla beraber davalı şirket de yönetim kurulu üyesinin ibra edilmemesi için üyenin sadece kusurunu değil aynı zamanda zararını da ispatlaması gerekmektedir.

3.4.2. Sulh

Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu kaldıran bir diğer neden ise sulhtur. *Sulh*, HMK'nın 313. maddesine göre bir davada, tarafların kendi aralarındaki uyuşmazlığı kısmen veya tamamen sona erdirmek için davaya bakan mahkeme önünde yaptıkları bir sözleşmedir²⁷⁹.

6762 sayılı mülga TTK.'da sulh sözleşmelerine ilişkin açık bir düzenlememe bulunmamakla birlikte 310. maddesinde²⁸⁰ sadece kuruluş ve sermaye artırımı

²⁷⁶ Hasan Pulaşlı, “Eski Yönetim Kurulu Üyelerinin Genel Kurulun İbra Etmeme Kararının İptalini Dava Etme Hakkının Türk Ticaret Kanununa Ve Tasarıya Göre Değerlendirilmesi”, Turhan Kitabevi, Prof. Dr. Tuğrul Ansay 'a Armağan, Ankara 2006, s. 267

²⁷⁷ Çamoğlu, “Yönetim Kurulu”, s. 244

²⁷⁸ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 1999/9471E. ve 1999/10358K. sayılı ve 14/12/1999 tarihli kararı,

²⁷⁹ Pekcanitez, Atalay, Özkes, “ **Medeni Usul** ”, s. 699, Baki Kuru, “**Medeni Usul Hukuku**”, s. 429, Timuçin Muşul, “**Medeni Usul Hukuku**”, s. 443

²⁸⁰ 6762 sayılı TTK'nın 310. maddesi şu şekildedir; “Kurucuların ve idare meclisi azalarının ve murakıpların, yukarıki maddeler gereğince tabi oldukları mesuliyetler, şirketin tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe sulh ve ibra suretiyle iskat edilemez. Bu müddetin geçmesinden sonra sulh ve ibra ancak umumi heyetin tasdikiyle tamam olur. Bununla beraber esas sermayenin onda birini temsil eden pay sahipleri sulh ve ibranın tasdikına muhalif iseler, sulh ve ibra umumi heyetçe tasdik olunamaz.”

konuları ile ilgili sınırlı bir inceleme yapılmıştı. 6102 sayılı TTK'da da sulh sözleşmelerine ilişkin ayrıca bir düzenleme getirilmemiş, 6762 sayılı mülga TTK'daki gibi kuruluştan ve sonrası sorumluluklar arasında bir ayırım yapılmıştır.

6102 sayılı TTK'nın 559. maddesindeki hükme göre sulh ve ibra yollarıyla anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin kuruluştan ve şirketin sermaye artırımından kaynaklanan sorumlulukları bu şirketin tescilinden başlamak üzere 4 yıl geçmedikçe ortadan kaldırılamaz. Bu dört yıllık zamandan sonra ise sadece şirket genel kurulunun onayıyla sulh ve ibra geçerli olmaktadır. Tüm bunlarla beraber sulh ve ibranın onayına şirketin esas sermayesinin onda biri ve halka açık anonim şirketlerde ise yirmide birini temsil eden payların sahipleri karşı iseler, genel kurulca onaylanmaz.

Sulh sözleşmesini ibradan ayıran en önemli özellik, sulh sözleşmesinde ibradan farklı olarak, yönetim kurulu üyeleri şirket ile bir anlaşmaya gitmemektedir. Yönetim kurulu üyesi, anonim şirketi temsile yetkili organ ile bir sulh sözleşmesi yapıp, anonim şirketin üyeye dava açmasının önüne geçilmektedir. Fakat sulh sözleşmesi genel kurula sunulup, bu oylamada sulh sözleşmesine olumlu oy kullanan pay sahipleri, dolaylı zararlarından dolayı yönetim kurulu üyesine dava açamayacaktır. Yine sulh sözleşmesi, sadece tüm pay sahiplerinin sulh sözleşmesini onaylaması veya TTK'nın 445. maddesine göre kendilerine tanınan üç aylık iptal davası açma süresinden sonra yönetim kurulu üyelerini koruyabilecektir.

Anonim şirket alacaklıları yönünden de sulh sözleşmesi, alacaklılara karşı bir defî olarak sunulması mümkün değildir. Yani sulh sözleşmesine üçüncü kişi olan alacaklıların uğradığı doğrudan zararların tazmini taleplerine sulh sözleşmesi, etki etmemektedir. Yine şirket alacaklıları, dolayısıyla zararlarının olması halinde de sulh sözleşmesine rağmen sorumluluk davası açabileceklerdir.

3.4.3. Zamanaşımı

Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin kanun veya esas sözleşmeye aykırı ve kusurlu hareketleriyle verdiği zararlardan kaynaklı açılacak sorumluluk davasını

engelleyecek bir diğer husus ise zamanaşımı sürelerinin dolmasıdır²⁸¹. 6762 sayılı mülga TTK ile 6102 sayılı TTK’da bu zamanaşımı süreleri konusunda genel olarak benzerlik bulunmaktadır. 6102 sayılı TTK’nın 560. maddesinde üç ayrı zamanaşımı süresi düzenlenmiş olup bunlar iki yıllık, beş yıllık ve ceza zamanaşımı süreleridir²⁸². TTK’nın 560. maddesine göre davacının, sorumluluğu doğuran zararı ve sorumlusunu öğrenmesinden itibaren iki yıllık ve her halükarda zararın ortaya çıktığı andan itibaren beş yıllık süre içerisinde zarardan sorumlu kişilere tazminat isteme hakkı bulunmaktadır. Bu sürelerin geçmesiyle bu haklar zamanaşımına uğrayacaktır. Eğer zarara neden olan eylem TCK’ya göre daha uzun dava zamanaşımı süresi öngörülmüşse, tazminat davasını açma zamanaşımı süresi olarak TCK’daki dava zamanaşımı süresi uygulanacaktır.

TTK’nın 560. maddesine göre davacının tazminat isteme hakkı sorumluları ve zararının öğrendiği tarihten itibaren başlayacak şekilde iki yıldır. Söz konusu zarara neden olan eylemlerin devam etmesi halinde zamanaşımı süresi başlamayacaktır. Bununla birlikte kanun koyucu “ve” ibaresini kullandığından dolayı davacı, sorumlunun da kim olduğunu bilmesi gerekmektedir. Yani zamanaşımı sürelerinin başlaması için davacının zararını ve sorumluları beraber bilmesi gerekmektedir. Yönetim kurulu üyeleri de kendilerine karşı açılacak sorumluluk davasında zamanaşımı definde bulunabilirler.

TTK’nın 560. maddesinde ayrıca iki yıllık süre dışında beş yıllık bir genel zamanaşımı süresi de düzenlenmiştir. İki yıllık sürenin başlangıç tarihi olarak her ne kadar zarar ve sorumluların davacı tarafından öğrenildiği tarih olarak kabul edilmişse de, her halükarda zararı meydana getiren eylemden itibaren beş yıllık bir zamanaşımı süresi de öngörülmüştür²⁸³. Böylece yönetim kurulu üyeleri kendilerine açılacak sorumluluk davalarında beş yıllık zamanaşımı defini öne sürebilirler. Yönetim kurulu üyelerinin eylemlerinin birden fazla olması halinde zamanaşımı son zarar verici eylemden itibaren başlayacaktır.

²⁸¹ Zamanaşımı konusunda ayrıntılı bilgi için bkz; Ersin Çamoğlu, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nda Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyeleri Aleyhine Açılacak Sorumluluk Davalarında Zamanaşımı”, Yaklaşım Dergisi, Mayıs 2012, s. 225-233

²⁸² Reha POROY, Ünal TEKİNALP, Ersin ÇAMOĞLU, “Ortaklıklar Hukuku I”, s. 402-405

²⁸³ Çamoğlu, “Yönetim Kurulu”, s. 263

TTK'nın 560. maddesinde her ne kadar beş yıllık süre öngörülmüşse de TTK'nın 396. maddesinde ayrıca özel bir düzenleme bulunmaktadır. Buna göre yönetim kurulu üyelerinin rekabet yasağına aykırı eylemleri nedeniyle sorumluluklarına gidilebilmesi halinde, daha kısa bir zamanaşımı öngörülerek, rekabet yasağına aykırı eylemin yönetim kurulunun diğer üyelerinin öğrenmesinden itibaren üç ay ve her ihtimalde bir yıllık zamanaşımı süresi öngörülmüştür²⁸⁴.

Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin sorumluluk doğuran eylemleri TTK'nın 560. maddesine göre, aynı zamanda bir suç teşkil ediyorsa ve bu suçun zamanaşımı süresi daha uzun ise, suçta öngörülen dava zamanaşımı süresi uygulanacaktır. Böylece sorumluluk davası sürecinde yönetim kurulu üyelerinin iki veya beş yıllık zamanaşımı defileri dikkate alınmayacaktır.

Anonim şirket pay sahiplerinin ve alacaklılarının sorumluluk dava açma süresi de yine pay sahiplerinin veya alacaklılarının zararı ve sorumluları öğrenmesinden itibaren başlayacaktır²⁸⁵. Kanun koyucu 560. maddedeki düzenlemede anonim şirketin değil “davacının” ibaresini kullandığından, şirketin

²⁸⁴ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 2019/1442E. 2021/570K. ve 28/01/2021 tarihli kararına göre; “Mahkemece iddia, savunma ve tüm dosya kapsamına göre, davanın 3 aylık yasal süresi içinde açıldığı ve davacı tarafça muhalefetin tutanağa derc ettirildiği, hazırun cetveline ve UYAP ortamından çıkartılan nüfus kayıt tablolarına göre ortaklardan, ... ve..., ...'ın çocukları olduğu, TTK'nın 436. madde çerçevesinde oy kullanamayacakları, dolayısıyla iptale konu edilen genel kurulun 8. maddesinin bu bağlamda yönetim kurulu üyelerine TTK'nın 395. ve 396. maddelerine göre şirket ile işlem yapma ve şirkete borçlanma ile rekabet yasağını düzenleyen maddeler çerçevesinde yetki verilmesine dair maddenin oydan yoksunluk maddesini düzenleyen TTK 436. maddesi çerçevesinde iptali gerektiği, zira hazırun cetvelindeki oy oranlarına bakıldığında, yönetim kurulu üyeleri olan ..., ... ve ...'ın oyları hariç tutulduğunda ve davacının muhalefet oyu da dikkate alındığında, kalan diğer ortakların oylarının yönetim kurulu üyelerine bu yetkiyi verme yönünde yeterli karar nisabına ulaşmadığı, bu nedenle iptali koşullarının oluştuğu, dava dışı Şirketine ait taşınmazların 1.100.000TL'ye satın alınması için yönetim kuruluna yetki verilmesi maddesinin de davalının AŞ.'deki hakim konumu gözetildiğinde dürüstlük kurallarına aykırı olduğu gerekçesiyle, davanın kısmen kabulüne, 26.03.2013 tarihli genel kurulunun 9. maddesindeki gayrimenkul alımına dair yönetim kuruluna yetki verilmesine ilişkin kararın ve 8. nolu yönetim kurulu üyelerine TTK 395. ve 396. maddelerinde yazılı hususlarda yetki verilmesine dair kararın iptaline dair verilen kararın davalı vekili tarafından temyizi üzerine karar Dairemizce onanmıştır. Davalı vekili, bu kez karar düzeltme isteminde bulunmuştur. Yargıtay ilamında benimsenen gerektirici sebeplere göre, davalı vekilinin HUMK maddesinde sayılan hallerden hiçbirini ihtiva etmeyen karar düzeltme isteğinin reddi gerekir.”(Sinerji Mevzuat Erişim Tarihi:22/03/2021)

²⁸⁵ Çamoğlu, “Yönetim Kurulu”, s. 264

yetkili organı tarafından zarara neden olan eylem ve sorumluları öğrenilse dahi, pay sahipleri ve şirket alacaklıları yönünden zamanaşımı süreleri başlamayacaktır.²⁸⁶

3.5. SORUMLULUĞU İHLAL ETMENİN YAPTIRIMLARI

3.5.1. Tazminat

Yönetim kuruluna karşı açılacak sorumluluk davalarının en önemli yaptırımı tazminattır. Sorumluluk davasında, TTK'nın 553. maddesinde belirtilen yükümlülüklerini kendi kusurlarıyla ihlal eden yönetim kurulu üyeleri, doğan zararı tazminle yükümlü olacaktır. Bu davada davacılar, gerek doğrudan gerek dolayısıyla zarara uğramış olmaları halinde sorumluluk doğuran fiilleri gerçekleştiren üyelerden kendi zararlarının tazminini istemektedirler.

Sorumluluk davasını inceleyen mahkeme, farklılaştırılmış teselsül ilkesi gereğince önce yönetim kurulu üyelerinin kusurlu davranışlarından dolayı ortaya çıkardıkları tüm zararı tespit eder. Mahkeme daha sonra sorumluluğu bulunan yönetim kurulu üyelerinin kusur dereceleri ve bu kusurları etkileyen tüm koşullar dikkate alarak tazminat miktarını belirler²⁸⁷.

²⁸⁶ Yargıtay 23. Hukuk Dairesi 2012/2548E. 2012/4223K. ve 14/06/2012 tarihli kararına göre; “Bunun yanı sıra, kooperatif yöneticileri ve denetçilere karşı dava açmak belli bir süreye tabi olup, TTK'nun 309. maddesine göre davacının, zararı ve sorumlu olan kimseyi öğrendiği tarihten itibaren iki yıl ve her halde zararı doğuran fiilin vukuu tarihinden itibaren beş yıl içinde davayı açması gerekir. Zarar doğuran fiil cezayı müstelzim olup Ceza Kanununa göre müddeti daha uzun zamanaşımı süresine tabi bulunuyorsa tazminat davasına da o süre tatbik olunur. Mahkemece, davanın, uzamış ceza zamanaşımı süresinde açıldığı ifade edilmekte ise de; sorumluluğun dayanağını oluşturan zararlar, davalıların tek eyleminden kaynaklanmamaktadır. Dolayısıyla, davalıların tüm eylemlerinin tek bir zamanaşımı süresine tabi tutulması yerinde olmadığı gibi yönetici ve denetçilerin ancak görev yaptıkları dönemde oluşacak zarardan sorumlu tutulabilecekleri hususu gözardı edilerek zararın hesaplanmasında böyle bir ayrıma gidilmemesi yerinde görülmemiştir.

Bu durumda, tarafların iddia ve savunmalarının değerlendirilmesi, yüklenici şirket aleyhine açılan tazminat davası ile davalılar hakkında görülen kamu davalarına ilişkin dosyalar getirtilerek incelenmesi, mükerrer tazminata hükmedilip edilmediğinin araştırılması, davalıların görev yaptıkları dönemler ile zarar doğuran eylemlerinin gerçekleşme tarihlerinin ayrı ayrı tespit edilerek zamanaşımı süresinin başlangıcında bu tarihlerin esas alınması, eylemlerin Türk Ceza Kanunu'nun hangi maddesine temas ettiğinin ve bu maddenin öngördüğü ceza miktarına göre tabi olduğu zamanaşımı süresinin ayrı ayrı belirlenmesi, davalıların genel kurullarda ibra edilmelerinin sorumluluk davasına etkisi olup olmadığının irdelenmesi ve yeni bir bilirkişi heyetinden açıklanan ilkeler doğrultusunda açıklamalı ve denetime elverişli rapor alınıp deliller tartışılmak suretiyle ulaşılabacak sonuç çerçevesinde bir karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde eksik incelemeye ve yetersiz gerekçeye dayalı olarak hüküm kurulması doğru olmamıştır.”(Sinerji Mevzuat Erişim Tarihi:22/03/2021)

²⁸⁷ Ayan, “Sadakat Yükümlülüğü”, s. 247vd.

Sorumluluk davasında davacılar, tazminatlarının içerisinde oluşan maddi zararlarını istemekle beraber menfi ve müspet zararlarını da isteyebilirler²⁸⁸.

3.5.2. Azil

6102 sayılı TTK'nın 408/2. maddesine göre yönetim kurulu üyelerinin azli, genel kurulun devredilemez yetki ve görevlerindendir. Fakat bu durumla ilgili 364/1. maddede belirtilen haklı sebep konusuna dikkat edilmesi gerekmektedir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında, azledilen yönetim kurulu üyesinin tazminat hakkı saklı tutulduğu belirtilmiştir. Böylece genel kurul tarafından haklı bir neden olmaksızın görevinden azledilen yönetim kurulu üyeleri, ikinci fıkraya dayanarak tazminat talebinde bulunabilir. Fakat davranışlarından dolayı sorumlulukları doğan ve görevden azledilmelerine haklı bir sebep oluşturan hallerde, genel kurul, yönetim kurulunu görevden tazminatsız olarak azledebilir. Yani yönetim kurulu üyeleri, şirketin kendilerine olan güvenini kaybetmesine neden olmuşlarsa, anonim şirket üyenin azledilmesini bir yaptırım olarak düşünebilir²⁸⁹.

3.5.3. Cezai Şart

6102 sayılı TTK'nın 340. maddesine göre esas sözleşmeye yönetim kurulu üyelerinin sorumluluklarını doğuran hallerde cezai şart ödemeleri gerektiği hususunda bir maddenin eklenmesi mümkün değildir. Fakat üyenin de olumlu oy verdiği bir iç yönergeyle cezai şart öngörülebilir. Bunun dışında yönetim kurulu üyesinden cezai şart ile ilgili bir talep söz konusu olamayacaktır. Yine rekabet yasağının ihlali halinde cezai şart ödeneceğine dair sözleşmeler geçerlidir²⁹⁰.

²⁸⁸ Çamoğlu, “Yönetim Kurulu”, s. 161vd.

²⁸⁹ Çamoğlu, “Yönetim Kurulu”, s. 163

²⁹⁰ Ayan, “Sadakat Yükümlülüğü”, s. 292vd.

SONUÇ

Dünya genelinde ülke ticaretinin gelişmesi, büyümesi ve küreselleşmesiyle beraber anonim şirketlerin sayısı artmaktadır. Türkiye’de de buna paralel olarak anonim şirketlerin sayısı artmakta ve bu şirketlerle ilgili sorunlar da artmaktadır. Gelişen ve değişen ekonomiler de dikkate alındığında Avrupa Birliği(AB) ülkeleri bu gelişmelere paralel olarak ticaret kanunlarını değiştirmiştir. Türkiye’de de yürürlükte olan 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu kaldırılmış ve yerine 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu düzenlenip yürürlüğe girmiştir. Bu çalışmamızda da esas olarak 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu dikkate alınmıştır. Bununla beraber 6762 sayılı TTK, SPK, BanK gibi kanunlardaki ilgili hükümler de incelenmiştir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu şirket kavramı ile ilgili genel bir hüküm barındırmadığından, Türk Borçlar Kanunu’ndaki “adi şirket” tanımı 6102 sayılı TTK’daki şirket tipleri için de geçerli bir tanım olarak kabul edilmektedir. Buna göre şirket, bir sözleşme çerçevesinde kurulan, belli bir ortak amacı gerçekleştirmeye hizmet eden kişi birliktelikleri olarak tanımlanmaktadır. Anonim şirket ise, bir unvan adı altında iktisadi maksat ve konular için kurulan, esas sermayesi paylara bölünmüş olan, ortakların sorumluluğu taahhüt ettikleri sermaye ile sınırlı bulunan bir sermaye şirkettir.

Bir organ olarak yönetim kurulu, anonim şirketi hem yönetmekte hem de temsil etmektedir. Dolayısıyla anonim şirketin iş ve işlemleri açısından yönetim kurulu, önemli yetkilere sahiptir. Bununla beraber bu yetkiler beraberinde sorumluluk hükümlerine uygun davranmayı gerektirmektedir. Yönetim kurulu üyeleri, öncelikli olarak tedbirli bir yöneticinin özeniyle hareket ederek, anonim şirketin menfaatlerine dikkat ederek objektif kusur anlayışına uygun davranmak zorundadırlar. Bunun yanında yönetim kurulu üyeleri, kusursuz sorumluluk ilkesi çerçevesinde, 6102 sayılı TTK’da özel olarak düzenlenen hükümlere uygun davranmalıdırlar.

Yönetim kurulu ile anonim şirket arasındaki ilişki, sözleşmeye dayalı bir ilişki olarak değerlendirilmektedir. Yönetim kurulu üyelerinin, anonim şirket içerisinde doğru ve hızlı kararlar alması gereklidir. Çalışmamızın birinci bölümünde anonim şirket yönetim kurulunun organ niteliği üzerinde durulmuş ve yapısı ayrıntılı şekilde incelenmiştir. Yönetim kurulunun yapısı açıklandıktan sonra üyelerin hak ve yükümlülükleri üzerinde durulmuştur. Son olarak yönetim kurulu kararlarının geçersizliği incelenmiştir.

Çalışmamızın ikinci bölümde “hukuki sorumluluk” konusuna değinilmiştir. Sorumluluk bakımından 6102 sayılı TTK incelendiğinde, en belirgin farklılık sorumluluğun 6762 sayılı TTK’ya nazaran daha sistematik düzenlenmiş ve farklılaştırılmış teselsül ilkesinin getirilmiş olmasıdır. Ayrıca önemli bir konu olan kusurun ispatlanması açısından da farklılıklar söz konusudur. Bunlarla beraber 6102 sayılı TTK’nın 361. maddesi hükmü gereği, yönetim kurulu üyeleri, anonim şirkete verecekleri muhtemel zararlar karşısında isteğe bağlı olarak sorumluluk sigortası yaptırma olanağı tanınmıştır. Sorumluluk sigortası sayesinde, yönetim kurulu üyeleri kendileri güvende hissederek daha verimli çalışacaklardır.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde sorumluluk davasının şartlarını ve kimler tarafından kime karşı açılacağına ve yönetim kurulu üyelerinin sorumluluklarının sona ereceği hallerde değinilmiştir. Yönetim kurulu üyeleri, anonim şirketi, pay sahiplerini veya alacaklıları bir zarara uğratmaları halinde, sorumluluk davası açılabilmesi için kanuna veya sözleşmeye aykırılık, kusur, zarar ve illiyet bağı şartlarının bulunması gereklidir. Ayrıca burada genel sorumluluk hukuku ve anonim şirketler hukuku arasında sorumluluk konusunda bir ayrım bulunmaktadır. Genel sorumluluk hukukunda, zarara uğrayan bir kişinin, zarar sebebiyle yansıma yoluyla dolaylı olarak uğradığı zarara ilişkin tazminat talep etmesi söz konusu değildir. Fakat anonim şirketler hukukuna göre, anonim şirketin zarara uğraması nedeniyle yansıma yoluyla zarar gören pay sahipleri ve alacaklıların dolaylı zararları talep etmeleri mümkün olup anonim şirketler hukukuna özgü özel bir düzenleme bulunmaktadır. Bunun yanında pay sahipleri ve alacaklılar, dolaylı zararlarının yanında, anonim şirketin herhangi bir zarara uğrayıp uğramadığının bir önemi olmaksızın doğrudan zararlarının tazminini de sorumluluk davası neticesinde talep edebilirler. Kural olarak anonim şirket doğrudan bir zarara uğradığında, pay sahipleri ve alacaklılar dolaylı

zarara uğrarlar. Ancak pay sahipleri ve alacaklılar, anonim şirketin zararından bağımsız, doğrudan zarara da uğrayabilirler. Anonim şirketin doğrudan, pay sahipleri ve alacaklıların ise dolaylı zarara uğradığı durumda davanın kim tarafından açıldığının bir önemi bulunmaksızın, kural olarak tazminat anonim şirkete ödenir. Pay sahipleri ve alacaklıların, doğrudan zararlarına ilişkin dava neticesinde hükmedilecek tazminat, davayı açan pay sahipleri ve alacaklılara ödenecektir.

Sonuç olarak, yönetim kurulu üyeleri kendilerine kanunen veya ana sözleşmeyle yüklenen birtakım görevleri yerine getirmedikleri takdirde sorumluluk hükümleri devreye girecek ve şirketin bu sebeple uğradığı zarar sorumluluk davasının açılması suretiyle talep edilecektir. Fakat bu taleplerin mahkemece kabul edilebilmesi için kanunen aranan şartların gerçekleşmiş olması gerekir. İşte bu çalışmamızda bu hukuki sorumluluğun hangi durumlarda ortaya çıkacağı ve kanunda belirtilen bu şartlara bağlı olarak nasıl talep edileceği incelenmiştir.

KAYNAKÇA

- AKDAĞ GÜNEY Necla, “**Anonim Şirket Yönetim Kurulu**”, Vedat Kitapçılık 2.Baskı, İstanbul 2016
- AKDAĞ GÜNEY Necla, “**Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**”, Vedat Kitapçılık 2. Baskı, İstanbul 2010
- AKSU Mustafa, “**Türk Borçlar Hukukunun Getirdiği Yeniliklerden İbra**”, Journal of Yaşar University (Yaşar Üniversitesi E-Dergisi), C. 8, Özel Sayı, Haziran 2013, s. 97-130
- ANSAY Tuğrul, “**Anonim Şirketler Hukuku**”, AÜHF Yayınları No: 368, 5. Bası, Ankara 1975
- ARSLAN İbrahim, “**Şirketler Hukuku Bilgisi**”, Mimoza Yayınları, Güncelleştirilmiş 14. Baskı, Konya 2010
- ARSLANLI Halil, “**Anonim Şirketler, Anonim Şirketin Organizasyonu II**”, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1959
- ARSLANLI Halil, “**Kara Ticareti Hukuku Dersleri, Umumi Hükümler**”, Fakülteler Matbaası, 3.Baskı, İstanbul 1960
- AYAN Özge, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Sadakat Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğün İhlalinin Sonuçları**, Adalet Yayınevi, Ankara 2013
- AYTAÇ Zühtü, “**Anonim Ortaklıklarda İbra**”, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1982
- BAHTİYAR Mehmet, “**Anonim Şirket Adına Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davasında Genel Kurul Kararının Gerekli Olup Olmadığı Sorunu**”, Prof. Dr. Sezai Reisoğlu Armağanı, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü, Ankara 2016/12, s. 393-414
- BİLGİLİ Fatih, DEMİRKAPI Ertan, “**Şirketler Hukuku Dersleri**”, Dora Yayınevi, 7.Baskı, Ocak 2020
- BİRSEL Mahmut T., “**Anonim Şirketlerde Azınlık Hakları**”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İmran Öktem’e Armağan, Ankara, 1970,s. 620-659
- BOZKURT Tamer, “**Şirketler Hukuku**”, Legem Yayıncılık 9. Baskı, Ankara 2018

- CAN Mehmet Çelebi, “**Pay Sahiplerinin veya Alacaklıların Doğrudan Zararlarının Tazmini Amacıyla İkame Edilen Sorumluluk Davalarında TTK m.1534’ün Etkisi**”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 21 S. 4, İstanbul 2017, s. 3-32
- ÇAKIR Rasim Can, “**6102 sayılı TTK’nda Anonim Şirket Yönetim Kurulu** ”, İstanbul Barosu Dergisi, İstanbul 2014, C. 88, S. 5, s. 110-139
- ÇAMOĞLU Ersin, “**Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**”, Vedat kitapçılık 3. Bası, İstanbul 2010
- ÇAMOĞLU Ersin, “**Sorumluluk Hukukunun Evrensel İlkeleri Işığında Yeni Türk Ticaret Kanunu’nda Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**”, Prof. Dr. Şener Akyol’a Armağan, Filiz Kitabevi, İstanbul 2011,s407-418
- ÇAMOĞLU Ersin, “**Yeni Türk Ticaret Kanunu’nda Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyeleri Aleyhine Açılacak Sorumluluk Davalarında Zamanaşımı**”, Yaklaşım Dergisi, Mayıs 2012, s. 225-233
- ÇELİK Aydın, “**Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrası**”, Adalet Yayınevi, Kasım 2007
- Orhan Nuri Çevik, “**Uygulamada Şirketler Hukuku**”, Yetkin Hukuk Yayınları, 2.Baskı, Ankara 1994, s. 280
- ÇOŞTAN Hülya, “**Özel Hukuk Tüzel Kişilerinin ve Kamu Tüzel Kişilerinin Yönetim Kurulu Üyeliği**”, BATİDER, C. 29, S. 1, s. 117-137
- Ender DEDEAĞAÇ, Oğuzhan SAPAN, **Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu ve Sorumluluğu**, Ankara Barosu Yayınları, Ankara 2013
- DEMİRKAN Senem, “**Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumlulukları: Sermaye Mevzuatı Kapsamında Örnekli**”, On İki Levha Yayıncılık, 12. Baskı, İstanbul 2016
- DİNÇ Serhan , “**6102 Sayılı TTK’ya Göre Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluk Halleri** ”, Ankara Barosu Dergisi, Yıl:74, Ankara 2016/4, s. 141-175
- DOĞAN Beşir Fatih, “**Anonim Şirket Yönetim Kurulunun Organizasyonu ve Yönetim Yetkisinin Devri** ”, Vedat Kitapçılık2. Baskı, İstanbul 2011
- EREN Fikret, “**Borçlar Hukuku Genel Hükümleri**”, Yetkin Yayınları, 23. Baskı, Ankara 2018
- EREN Fikret, “**Sorumluluk Hukuku Bakımından Uygun İliyet Bağı Teorisi**”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1975

- GÖKSOY Yaşar Can, “**Ortaklıklar Hukukunda Rekabet Yasaklarının Kapsamı**”
Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Ünal Narmanlıoğlu’na Armağan C. 9, İzmir 2007, s. 633-681
- GÜMÜŞ Mustafa Alper, “**Türk İsviçre Borçlar Hukukunda İbra Sözleşmesi**”,
Vedat Kitapçılık, Ankara Ekim 2015
- GÜRBÜZ USLUEL Aslı Elif, “**Birleşme, Bölünme Tür Değiştirme Yoluyla Yeniden Yapılanma İşlemlerinde Yöneticilerin Sorumluluğu**”, Batider C. 29, S. 1, İstanbul 2013, s. 141-169
- HELVACI Mehmet, “**Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğunun Müteselsil Olmasının Anlamı ve İsviçre Borçlar Kanunu’nun 759. Maddesi ile Getirilen Müteselsil Sorumluluğun Anlamının Tanıtılması**”, Prof. Dr. Hayri Domaniç’e 80. Yaş Günü Armağanı, Beta Yayınları, İstanbul Haziran 2001, s. 219-232
- HELVACI Mehmet, “**Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğunda Farklılaştırılmış Teselsül**”, GSÜHFD, Prof. Dr. Oğuz İmregün’e Saygı Sempozyumu 26 Ekim 2013, S. 2013/2, s. 85-96
- HELVACI Mehmet, “**Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**”, Beta Yayınları, İstanbul 1995
- HİRŞ Ernest, “**Ticaret Hukuku Dersleri**”, İsmail Akgün Matbaası, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, İstanbul 1948
- İMREGÜN Oğuz, “**Anonim Ortaklıklar**”, Yasa Yayıncılık, 4. Baskı, İstanbul 1989
- İMREGÜN Oğuz, “**Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerinin Ortaklığa Karşı Hukuksal Sorumu**”, Beta Yayınevi, Erdoğan Moroğlu’na Armağan, İstanbul: 2001, s. 255-77
- KAHYAOĞLU Emin Cem, “**Anonim Şirkette Yönetim Kurulunun Teşkili**”, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 9 Mayıs – Haziran 2019, İstanbul, s. 113-118
- KARACA Bedir, “**Anonim Ortaklıkta Müdürler ve Hukuki Sorumlulukları**”, Vedat Kitapçılık 2. Baskı, İstanbul 2010
- KARAEGE Özge, “**Yeni Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Yönetim Kurulu Üyeliğine Seçilme Koşulları**”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16 S. 3, Ankara 2012, s. 67-94
- KARAEGE Özge, “**Anonim Şirketlerde Genel Kurulun Yönetim Kurulu Üyelerini Görevden Alma (Azil) Yetkisi (TTK m. 364)**”, Ankara Barosu Dergisi, Sayı: 1, Ankara 2014, s. 71-110
- KARAHAN Sami (Edit.), “**Şirketler Hukuku**”, Mimoza Yayınları, 2. Baskı, Konya Aralık 2013

- Özen KAYA GÖÇMEN, Ender DEDEAĞAÇ, “**Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Vergisel Sorumluluğu**”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Ankara Mart-Nisan 2017, s. 63-106
- Şaban KAYIHAN, Özcan GÜNERGÖK, “**Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler**”, Umuttepe Yayınları, 1. Basım, Kocaeli Mart 2020
- KENDİGELEN Abuzer, “**Yönetim Kurulu Üyelerinin Şirket İle İş Yapma Yasağı**”, Beta Yayınevi, Hukuki Mütalaalar, Cilt II, İstanbul 2006
- KILIÇOĞLU Mustafa, “**Sorumluluk Hukuku**”, Turhan Kitabevi, C. 1, Ankara Kasım 2002
- KILIÇOĞLU Ahmet M., “**Borçlar Hukuku Genel Hükümler**”, Turhan Kitabevi, 23. Bası, Ankara 2019
- KIRCA İsmail, “**Anonim Şirket Yönetim Kurulu Kararlarında Takdir Yetkisi-Özen Borcu**”, Batider, C. 22 S. 3, Haziran 2004, s. 85-96
- İsmail KIRCA, Feyzan Hayal ŞEHİRALİ ÇELİK, Çağlar MANAVGAT, “**Anonim Şirketler Hukuku, Temel Kavram ve İlkeler, Kuruluş, Yönetim Kurulu**”, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Yayınları, Ankara 2013, C. 1
- KARAYALÇIN Yaşar, “**Ticaret Hukuku, II: Şirketler Hukuku**”, Sevinç Matbaası, 2. Baskı, Ankara 1973
- KAYIHAN Şaban, “**Şirketler Hukuku**”, Seçkin Yayıncılık, 4. Baskı, Ankara 2020
- KIRCA İsmail, “**6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununda Anonim Şirket Yönetim Kurulu-Başlıca Yenilikler**”, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVI, S. 3-4, Erzincan 2012, s. 121-137
- KORTUNAY Ayhan, “**6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu ve Üyelerinin Bilgi Edinme Hakkı**”, 12 Levha Yayınları, İstanbul Mart 2015
- KÖSEKAYA Fatih, “**Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Mesleki Sorumluluk Sigortası**”, Adalet Yayınevi, Ankara 2013
- KURU Baki, “**Medeni Usul Hukuku**”, Legal Yayınevi, 1. Baskı, İstanbul Kasım 2015
- MOROĞLU Erdoğan, “**Anonim Ortaklıkta Genel Kurulun Daveti Merasimine Aykırılığın Yaptırımı Ve Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Uygulaması**”, BATIDER C. XXII., S. 3, Ankara, 2004, s. 35-41
- MOROĞLU Erdoğan, “**Anonim Ortaklıkta Genel Kurulun İbrayı Kaldıran Kararı Hakkında Açılan İptal veya Geçersizliğin Tespiti Davasının**

- Dinlenebilirliği Sorunu**", Prof. Dr.Tuğrul Ansay'a Armağan, Turhan Kitabevi, Ankara 2006
- MUŞUL Timuçin, **"Medeni Usul Hukuku"**, Adalet Yayınevi, 3. Baskı, Ankara 2012
- Kemal OĞUZMAN, Turgut ÖZ, **"Borçlar Hukuku Genel Hükümler"**, Vedat Kitapçılık, 8. Baskı, İstanbul 2010
- ODMAN BOZTOSUN Ayşe, **"Hukuksal Açıdan Bağımsız Yönetim Kurulu Üyeliği"**, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara Mayıs 2013
- ÖZER Çağlar , **"Sözleşme Dışı Sorumlulukta Yansıma Zarar ve Giderimine İlişkin Bazı Düşünceler"**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 50, S. 4, 2001, s. 81-106
- ÖZER Işık, **"Türk ve Yabancı Hukuk Sistemlerinde Anonim Şirket Yöneticilerinin Mali Hakları"**, Adalet Yayınevi, Birinci Baskı, Ankara 2013
- PASLI Ali, **"Anonim Ortaklık Kurumsal Yönetimi-Corporate Governance"**, Çağa Hukuk Vakfı Yayınları, İstanbul 2004
- Hakan PEKCANITEZ, Oğuz ATALAY, Muhammet ÖZEKES, **"Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerine Göre Medeni Usul Hukuku"**, Yetkin Yayınları, 13. Baskı, 2012
- Reha POROY, Ünal TEKİNALP, Ersin ÇAMOĞLU, **"Ortaklıklar Hukuku I"**, Vedat Kitapçılık, 13. Bası, İstanbul 2014
- Reha POROY, Ünal TEKİNALP, Ersin ÇAMOĞLU, **"Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku"**, Vedat Kitapçılık 10. Baskı, İstanbul Eylül 2005
- PULAŞLI Hasan, **"Şirketler Hukuku Şerhi "**, Adalet Yayınevi 3. Baskı, Ankara
- PULAŞLI Hasan, **"Yönetim Kurulu Üyelerinin Görevinin Kendiliğinden Sona Ermesine İlişkin Esas Sözleşme Hükümlerinin TTK ve Tasarıya Göre Değerlendirilmesi"**, XXI.Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankara 9-11 Aralık 2005
- PULAŞLI Hasan, **"Eski Yönetim Kurulu Üyelerinin Genel Kurulun İbra Etmeme Kararının İptalini Dava Etme Hakkının Türk Ticaret Kanununa Ve Tasarıya Göre Değerlendirilmesi"**, Turhan Kitabevi, Prof. Dr. Tuğrul Ansay 'a Armağan, Ankara 2006, s. 53-64
- REİSOĞLU Safa, **"Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler"**, Beta Yayınları, 23. Baskı, İstanbul 2012

- ŞAHİN Çağır, “**Avrupa Anonim Şirketi**”, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonomi Hukuku (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2006
- ŞENER Oruç Hami, “**Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku**”, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı 2012
- TAŞDELEN Nihat, “**Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerinin Ortaklığın Vergi Borçlarından Dolayı Sorumluluğu ve Yurt Dışına Çıkış Yasağı**”, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Diyarbakır 2006, s. 39-85
- TEKİNALP Ünal, “**Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları**”, Vedat Kitapçılık, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Bası, Eylül 2011
- TEKİNALP Ünal, “**Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**”, Vedat Kitapçılık, 4. Bası İstanbul 2015
- TEOMAN Ömer, “**Kendilerine Yasal Danışman Atanan Kişilerin Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyesi Olup Olmayacakları Sorunu**”, Otuz Yıl Ticaret Hukuku- Tüm Makalelerim, C. 1 1971-1982, Beta Yayınevi, İstanbul 2000
- TEOMAN Ömer, “**Yaşayan Ticaret Hukuku (Hukuki Mütalaalar)**”, Vedat Kitapçılık, Kitap 12: 2004-2007, İstanbul 2008
- YAĞCIOĞLU Kaan Muharrem, “**Yönetim Kurulu Üyeliğinin Sona Ermesi ve Sona Ermenin Hüküm ve Sonuçları**”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk Programı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir 2016
- YASAMAN Hamdi, “**Şirketler Hukuku ve Sermaye Piyasası Hukuku**”, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013
- YAVUZ Cevdet, “**Türk Borçlar Kanunu Tasarısına Göre Kusursuz Sorumluluk Halleri ve İlkeleri**”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, S. 4, 2008, s. 29-61
- YILDIZ Şükrü, “**Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerinin Kamu Borçlarından Sorumluluğu**”, Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı 2. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2001 , s. 750-794
- ULUSOY Erol, “**Şirketler Hukukunda İbranın Hukuki Niteliği**, Prof. Dr. Turgut Kalpsüz’e Armağan, Vedat Kitapçılık, Ankara 2003
- Güzin ÜÇİŞİK, Aydın ÇELİK, “**Anonim Ortaklıklar Hukuku**”, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, C. 1